

BUTLLETÍ OFICIAL DEL BISBAT DE MENORCA

NOVEMBRE-DESEMBRE 1998 Núm. 5

Butlletí Oficial del Bisbat de Menorca

Novembre-Desembre 1998
Imprimeix: Editorial Menorca, S.A.

Núm. 5
Dipòsit Legal: MH-283/1992

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.....455

SANTA SEU

- Secretarí de Estado. Agraïment per l'obol de Sant Pere
- Oració de Joan Pau II per al tercer any de preparació al Jubileu

PRELAT

- Edicte de Benedicció Papal
- Autorització d'ús d'un temple a l'Església Anglicana de Menorca
- Homilia del XXV Aniversari de la Romeria de la Terra Alta a Montserrat (14-XI-1998)
- Homilia del 75 Aniversari del Club Nàutic de Ciutadella (12-XIII-1998)
- Homilia de clausura dels actes commemoratius dels 200 anys de la Parròquia de Sant Bartomeu, de Ferreries
- Invitació als preveres a un recés mensual
- Exhortació per al Dia de l'Església Diocesana
- Exhortació de Nadal
- Exhortació sobre el Dia de la Família
- Déu és Amor
- La promoció dels drets humans i l'Església Catòlica
- Carta als joves de Menorca

VICARIA GENERAL

- Comunicació als preveres sobre formació permanent
- Comunicació sobre recés d'Advent

SECRETARIA GENERAL

- Nomenaments
- Confirmacions
- Associacions
- Nova Junta de Confer Diocesana
- Comunicat sobre el 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans

ORGANISMES DIOCESANS

– Consell del Presbiteri

- Full Informatiu de la sessió ordinària (14-X-1998)
- Convocatòria de sessió ordinària (16-XII-1998)

– Consell Pastoral Diocesà

- Convocatòria de reunió (19-XII-1998)
- Preparació del Pla Pastoral Diocesà 1999-2003

- Acta de la reunió (30-X-1998)

– Consell Diocesà d’Economia	
· Convocatòria de reunió (5-XI-1998)	
· Crònica de la reunió (5-XI-1998)	
· Convocatòria de reunió (26-XI-1998)	
· Crònica de la reunió (26-XI-1998)	
· Pressupost 1999	
· Col·lectes 1998	
– Confer Diocesana	
· Memoria Curso 1997-98	
· Proyecto Curso 1998-99	
– Delegació Diocesana de Joventut	
· Presentació de la “Carta als joves”	
SECCIÓ INFORMATIVA	504
– Activitats del Sr. Bisbe	
– Crònica Diocesana	
SECCIÓ DOCUMENTAL	511
· Carta Apostòlica del Papa en forma de “motu proprio” sobre la naturalesa teòrica i jurídica de les Conferències de Bisbes.	
· “Incarnationis Mysterium”. Bula de convocatòria del gran Jubileu del any 2000	
· Comisió Episcopal para la Doctrina de la Fe de la C.E.E.	
- “Fides et Ratio”. Presentació.	
- LXX Assemblea Plenaria de la C.E.E. “Dios es amor”. Instrucció Pastoral.	
· Subcomisió Família y Vida de la C.E.E. “La familia, espacio de reconciliación”. Nota para el Dia de la Família	
ÍNDEX GENERAL 1998	570

ORACIÓ DE JOAN PAU II

PER AL TERCER ANY DE PREPARACIÓ AL JUBILEU

Deu, creador del cel i de la terra, Pare de Jesús i Pare nostre

Sigues, Senyor, sempre, lúce que estàs en el cel,

perquè, en la vostra infinita misericòrdia,

tu heu inclinat sobre la polsesta de l'home

i ens heu donat Jesús, el vostre Fill, nascut d'una donna,

per ser el nostre salvador i amic.

el nostre germà i redemptor.

SUMARI

SECCIO OFICIAL

SANTA SEU

- Secretaria de Estado Agència de Afaires Exteriors
- Oració de Joan Pau II per al tercer any de preparació al Concili Vaticà II

PRELAT

- Edicte de Beatificació Papa Joan XXIII
- Presentació de la Carta als Joves
- Homilia de clausura dels actes commemoratius de la Parròquia de Sant Bartomeu de Torredembarç

204

SECCIO INFORMATIVA

- Activitats del Sr Bisbe
- Crònica Diocesana

211

SECCIO DOCUMENTAL

- Carta Apostòlica del Papa en forma de "motu proprio" sobre la naturalesa teològica i jurídica de les Conferències de Bisbes
- "Incarnatio Mysteriorum": Bula de convocatòria del gran Jubileu del any 2000

VICARIA GENERAL

- Comissió Episcopal para la Doctrina de la Fe de la C.E.B.
- "Tides el Ràdio": Presentador
- LXX Assemblea Plena de la C.E.B. "Dios es amor"
- Subcomissió Família y Vida de la C.E.B. "La familia: espacio de reconciliación". Nota para el Dia de la Familia

270

INDEX GENERAL 1998

ORGANISMES DIOCESANS

- Conseil del Pastoral
- Fuill Informatiu de la sessió ordinària (14-X-1998)
- Convocatòria de sessió ordinària (16-XII-1998)
- Conseil Pastoral Diocesà
- Convocatòria de reunió (19-II-1998)
- Preparació del Pla Pastoral Diocesà 1999-2000
- Acte de la reunió (30-X-1998)

SECCIÓ OFICIAL

SANTA SEU

SECRETARIA DE ESTADO AGRAÏMENT PER L'OBOL DE SANT PERE

Ciudad del Vaticano, 26 noviembre de 1998

Señor Obispo:

Me es grato comunicarle que Su Santidad el Papa Juan Pablo II ha recibido con vivo agradecimiento la oferta de Ptas. 90.415,00 que ha tenido la gentileza de enviarle, por medio de la Nunciatura Apostólica, como aportación por los conceptos del Obolo de San Pedro y del Canon 1271, para ayudar en los fines de caridad del Santo Padre y en el sostenimiento económico de la Santa Sede. El Papa ha apreciado mucho este gesto eclesial que recibe como testimonio de filial afecto y adhesión hacia el Vicario de Cristo en la tierra.

Por medio de la presente, le ruego que, por su medio, haga extensivo a todos los fieles de la Diócesis estos sentimientos de gratitud, y se unan en comunión ferviente de oraciones por sus intenciones para el gran Año Jubilar. Al mismo tiempo, le aseguro que el Santo Padre corresponde a su generosidad implorando sobre cada uno de Ustedes abundantes gracias divinas que redunden en frutos de santidad en bien de la Iglesia y del mundo. En prueba de estos deseos, el Sumo Pontífice les imparte de corazón, como signo de la constante asistencia divina, su especial Bendición Apostólica.

Aprovecho gustoso la oportunidad para expresarle, Señor Obispo, la seguridad de mi atenta consideración y sincera estima en Cristo.

**JB. Re
Sust.**

ORACIÓ DE JOAN PAU II PER AL TERCER ANY DE PREPARACIÓ AL JUBILEU Déu, creador del cel i de la terra, Pare de Jesús i Pare nostre

Sigueu beneït, Senyor, Pare que esteu en el cel,
perquè, en la vostra infinita misericòrdia,
us heu inclinat sobre la pobresa de l'home
i ens heu donat Jesús, el vostre Fill, nascut d'una dona,
per ser el nostre salvador i amic,
el nostre germà i redemptor.

Gràcies, Pare de bondat, pel do de l'Any Jubilar;
feu que sigui un temps favorable,
l'any del gran retorn a la casa paterna,
on vós, amb amor a desdir,
espereu els vostres fills esgarriats
per donar-los l'abraçada del perdó
i fer-los seure a la vostra taula
portant el vestit de festa.

R/Rebeu, oh Pare, la nostra lloança per sempre!

Pare clement, feu que durant l'Any Sant
s'enforteixi el nostre amor a vós i al proïsme:
que els deixebles del Crist promoguin la justícia i la pau,
que s'anuncii als pobres la Bona Nova
i que la Mare Església faci sentir el seu amor de predilecció
envers els més petits i marginats.

R/Rebeu, oh Pare, la nostra lloança per sempre!

Pare just, feu que el gran Jubileu
esdevingui una ocasió propícia
perquè tots els catòlics descobreixin el goig
de viure a l'escolta de la paraula
i es posin en mans de la vostra voluntat;
perquè experimentin el valor de la comunió fraterna
partint junts el mateix pa
i lloant-vos amb himnes i càntics espirituals.

R/Rebeu, oh Pare, la nostra lloança per sempre!

Pare, ric en misericòrdia, feu que el sant Jubileu
esdevingui un temp per obrir el nostre cor
al diàleg i a l'encontre amb tots els qui creuen en Crist
i amb els membres d'altres religions;
en la immensitat del vostre amor, manifesteu generosament
la vostra misericòrdia envers tothom.

R/Rebeu, oh Pare, la nostra lloança per sempre!

Pare totpoderós, feu que tot els vostres fills sentin
com, tot fent camí fins a vós, fita darrera de tots els homes,
els acompanya bondadosa la Verge Maria,
que és imatge i model de l'amor més pur
i que vós vau escollir per ser Mare del Crist i de l'Església.

R/Rebeu, oh Pare, la nostra lloança per sempre!

A vós, Pare de la vida,
sense començament ni fi i de qui tot prové,
bondat suprema i llum eternal,
amb el Fill i l'Esperit,

honor i glòria, lloança i gratitud
per tota l'eternitat. Amén.

**ORACIÓN DEL SANTO PADRE JUAN PABLO II
PARA EL TERCER AÑO DE PREPARACIÓN DEL
GRAN JUBILEO DEL AÑO 2000**

Dios, creador del cielo y de la tierra, Padre de Jesús y Padre nuestro

Bendito seas Señor,
Padre que estás en el cielo,
porque en tu infinita misericordia
te has inclinado sobre la miseria del hombre
y nos has dado a Jesús, tu Hijo, nacido de mujer,
nuestro salvador y amigo, hermano y redentor.
Gracias, Padre bueno, por el don del Año jubilar;
haz que sea un tiempo favorable,
el año del gran retorno a la casa paterna,
donde Tú, lleno de amor, esperas a tus hijos descarriados
para darles el abrazo del perdón
y sentarlos a tu mesa,
vestidos con el traje de fiesta.
¡A ti, Padre, nuestra alabanza por siempre!
Padre clemente,
que en el Año Santo
se fortalezca nuestro amor a ti y al prójimo:
que los discípulos de Cristo promuevan la justicia y la paz;
se anuncie a los pobres la Buena Nueva
y que la Madre Iglesia haga sentir su amor de predilección
a los pequeños y marginados.
¡A ti, Padre, nuestra alabanza por siempre!
Padre justo,
que el gran Jubileo sea una ocasión propicia
para que todos los católicos descubran el gozo
de vivir en la escucha de tu palabra,
abandonándose a tu voluntad;
que experimenten el valor de la comunión fraterna
partiendo juntos el pan
y alabándote con himnos y cánticos espirituales.

¡A ti, Padre, nuestra alabanza por siempre!

Padre, rico en misericordia,
que el santo Jubileo sea un tiempo de apertura,

de diálogo y de encuentro
con todos los que creen en Cristo

y con los miembros de otras religiones:

en tu inmenso amor,

muestra generosamente tu misericordia con todos.

¡A ti, Padre, nuestra alabanza por siempre!

Padre omnipotente,

haz que todos tus hijos sientan

que en su caminar hacia ti,

meta última del hombre,

los acompaña bondadosa la Virgen María,

icono del amor puro,

elegida por ti para ser Madre de Cristo y de la Iglesia.

¡A ti, Padre, nuestra alabanza por siempre!

A ti, Padre de la vida,

principio sin principio,

suma bondad y eterna luz,

con el Hijo y el Espíritu,

honor y gloria, alabanza y gratitud

por los siglos sin fin. Amén.

PRELAT

EDICTE DE BENEDICCIÓ PAPAL

El Rvdm. Francesc Ciuraneta Aymí, Bisbe de Menorca

FA SABER: Que en virtud de les facultats que corresponen als Bisbes Diocesans, segons les normes vigents sobre indulgències (norma 11, & 2), he determinat donar la Benedicció Papal, amb indulgència plenària, en la Santa Església Catedral de Menorca, a continuació de la Missa que celebraré en el dia de la Solemnitat de la Immaculada Concepció de la Verge Maria, 8 de desembre, a les 12 del matí.

Podran lucrar la indulgència els fidels que, vertaderament arrepenitits dels seus pecats, rebin la Benedicció Papal, confessin i combreguin i preguin per les intencions del Sant Pare, encara que aquestes condicions poden complir-se uns dies abans i després de rebre la Benedicció Papal.

I perquè arribi al coneixement de tots els fidels diocesans i puguin aprofitar-se d'aquesta gràcia, mano que es publiqui el present Edicte, donat a Ciutadella de Menorca, a 15 de novembre de 1998.

Francesc Xavier Ciuraneta Aymí

Bisbe de Menorca

Per manament del Sr. Bisbe

Modest Camps Mascaró

Canceller-Secretari

AUTORITZACIÓ D'ÚS D'UN TEMPLE A L'ESGLÉSIA ANGLICANA DE MENORCA

Nos, el Dr. Don Francesc Xavier Ciuraneta Aymí, por la gracia de Dios y de la Sede Apostólica, Obispo de Menorca, considerando atentamente la petición del Rvdo. Dr. Simon E. Stephens, Capellán de la Iglesia Anglicana en Menorca, y de acuerdo con el "Directorio para la aplicación de los principios y normas sobre el Ecumenismo" (nn. 137-139), renovamos nuestra autorización, concedida el día 6 de diciembre de 1997, para que la Iglesia Anglicana en Menorca pueda celebrar sus ceremonias religiosas todos los sábados, durante un año, de las 12.00 h. a las 13.00 h., en la Iglesia de Ntra. Sra. del Carmen, de Ciutadella de Menorca, cuyo cuidado está encomendado a la Congregación de las Hermanas Carmelitas Misioneras, a quienes solicitamos y agradecemos que sigan facilitando esta iniciativa ecuménica de la Iglesia Católica en Menorca, en tanto que los hermanos anglicanos no puedan disponer de un lugar propio para la celebración de sus cultos.

Dado en Ciutadella de Menorca, a 3 de diciembre de 1998.

Francesc Xavier Ciuraneta Aymí

Obispo de Menorca

Por mandato de S.E.R.

Modest Camps Mascaró

Canciller-Secretario

HOMILIA DEL XXV ANIVERSARI DE LA ROMERIA DE LA TERRA ALTA A MONTSERRAT (14 de novembre de 1998)

1. Fidelitat creativa a les tradicions religioses

En l'exhortació, amb què solia acabar la Processó de Berrús, tant a Vilalba dels Arcs com a la Pobla de Massaluca, un any vaig dir que, així com nosaltres havíem rebut aquella tradició religiosa que procuràvem conservar viva amb gran il·lusió perquè ens lligava amb el geni religiós dels nostres avantpassats, també nosaltres havíem de deixar la nostra petjada religiosa als nostres successors i ho havíem de fer, des d'una religiositat creativa, arrelada en la sensibilitat humana i social de les acaballes del segle XX i fidel al moment eclesial dels anys immediats al Concili Vaticà II.

I hem de reconèixer que els actuals fidels cristians de la Terra Alta, hereus de riques tradicions religioses, heu posat, a les portes del tercer mil·lenni, els fonaments d'una tradició religiosa pròpia: aquesta Romeria de les Parròquies de la Terra Alta al Santuari de Montserrat, que enguany assoleix el seu 25è Aniversari, fet pel qual avui donem gràcies a Déu en aquesta joiosa Eucaristia.

Aquesta Romeria ha entrat ja en el costumari religiós de la Terra Alta i les futures generacions recordaran aquests cristians, que no sols van conservar amb amor l'herència religiosa rebuda sinó que, amb l'ajut de Déu, van cercar engrandir-la amb un esforç fidel i perseverant.

2. Esforç per una pastoral de conjunt

En la dècada dels anys setanta vivíem plenament la febre del Concili Vaticà II, que havia obert nous horitzons per l'acció apostòlica dins i fora l'Església. S'imposava l'esforç per crear una dinàmica pastoral més corresponsable i més conjuntada. Els rectors de les Parròquies de la Terra Alta maldàvem per tirar endavant un projecte comarcal de pastoral de conjunt. Crec que ens vam avenir molt bé. Recordo aquells anys del meu ministeri sacerdotal com una benedicció de Déu. Encara hi ha, en alguns pobles, companys, sacerdots benemèrits, amb els quals vam col·laborar fraternalment, trobant sempre una gran acollida i disponibilitat per ajudar i substituir quan es feien sortides amb joves o es participava en altres trobades pastorals. Dos sacerdots, Mn. Prudenci i Mn. Josep, records durant molts anys de Batea, d'Arnes i Prat de Compte respectivament, han estat cridats ja a la casa del Pare Déu. Avui els recordem amb afecte pietós, tot confiant que la misericòrdia divina els ha gratificat plenament pel seu zel de pastors. ¿Com no recordar també, amb afecte agraït, aquell grup nombrós de seglars de tots els pobles, que van col·laborar responsablement, assumint la seva condició baptismal de membres actius de l'Església en el si de la comunitat eclesial i en el món? També vam tenir problemes, fruit sobretot de la incomprensió i d'un no percebre que uns nous temps eclesials i socials demanaven noves respostes pastorals, apostòliques i cíviques.

D'aquell esperit de col·laboració i del treball pastoral conjunt van néixer algunes iniciatives, pioneres dins la nostra Diòcesi. Recordo l'Assemblea del Poble de Déu de la Terra Alta, amb la participació de totes les Parròquies, que ens va donar uns criteris clars d'actuació conjunta; el funcionament del Consell Pastoral Arxiprestal, que va ser l'inspirador i el motor de moltes actuacions conjuntes, com les colònies d'escolans a la Fontcalda, les trobades de preparació de nuvis i de quintos, la pastoral juvenil impulsada conjuntament, la corresponsalia de premsa creada per donar a conèixer, utilitzant diaris de Tarragona i de Barcelona, la realitat deprimida d'una comarca catalana preciosa, però molt alunyada dels centres de decisió política i econòmica d'aquell temps.

3. Per què la Romeria de la Terra Alta a Montserrat?

Però, d'entre totes aquelles iniciatives pastorals, sobresurt sens dubte aquesta Romeria de totes les Parròquies al Santuari de Montserrat. Ens preocupava als sacerdots donar a la Terra Alta, d'una banda, una identitat comarcal ben definida, afavorint el contacte entre la gent de tots els pobles i superant la tentació secular d'aïllament i de rivalitats estèrils i, d'altra, una identitat catalana ben clara creant uns vincles afectius i reals amb aquest Santuari de la Mare de Déu de Montserrat, que és el gran símbol religiós i cívic de tota la terra catalana.

La continuïtat de la Romeria a Montserrat, al llarg d'aquests vint-i-cinc anys, ha estat un instrument providencial que ha ajudat i estimulat la ja rica devoció mariana de les Parròquies de la Terra Alta. Recordo només algunes de les seves advocacions marianes: Fontcalda, Portal, Misericòrdia, Dolors, Àngels... I ara, com un llaç que ens agermana amb tots els catalans, Montserrat. Ha servit també per ampliar les coneixences i per estrènyer els vincles d'amistat entre els diferents pobles. I ha enfortit finalment la consciència de país. Amb paraula bonica, el Cardenal Carles ho deia en la Romeria de l'any 1978 quan, com a Bisbe de Tortosa, presidia aquesta Eucaristia: "Venim d'aquelles terres llunyanes que, perquè tenen enyorança de Montserrat, han creat una còpia bellíssima d'aquestes mutanyes, les "Roques de Benet" d'Horta de Sant Joan. Avui, que estem en el cor de Catalunya, en la casa pairal dels cristians catalans, és bo de recordar que a més de l'amor al propi poble, a la pròpia comarca, existeix l'amor al propi país, que és l'arrel de les nostres pròpies vides". Devoció mariana, fraternitat comarcal, catalanitat: heus aquí alguns fruits d'aquesta Romeria. Altres fruits, més íntims i personals, només Déu els coneix. Per tot en donem gràcies.

4. El nostre homenatge a la Verge Maria, "dona del silenci i de l'escolta"

I avui, com tots els anys, amb aquest pelegrinatge a Montserrat, volem honorar la Verge Maria, Mare del Crist i Mare nostra. I el millor homenatge és la reafirmació de la nostra voluntat de deixar-nos modelar, com ella, per l'Esperit Sant per ser també, com ella, imatges del seu Fill Jesucrist, servidors fidels de la voluntat del Pare Déu i servidors compassius dels germans més necessitats. Per

això ens cal ser dòcils a la veu de l'Esperit com la Verge Maria. I, com ella, hem de ser persones "del silenci i de l'escolta". Només fent silenci en nosaltres podrem pregar i rebre la veu de Déu. Només des del silenci interior i des de la pregària mirarem, amb compassió solidària, les necessitats dels altres, com ho van fer Jesús i Maria.

L'Evangelí ha recollit només set paraules de la Verge Maria. Però els seus silencis són tant eloqüents com les seves paraules. Res sabem de Maria abans de l'escena de l'Anunciació. Res va dir Maria sobre el misteri de l'Encarnació. Silenci en la vida amagada de Natzaret. Silenci en la vida pública del seu Fill. Silenciosament ella agombola l'Església naixent després de l'Ascensió. Finalment contemplem el silenci de Maria exaltada a la glòria. Es el silenci actiu de la Mare. Es el silenci propi del qui escolta amb voluntat receptiva. Perquè Maria ho conservava tot en el seu cor (cf. Llc 2, 51) i el cor inspira i mou les decisions i els comportaments (cf. Mt 15, 19). Jo us invito a mantenir, al llarg d'aquesta Romeria i sempre, aquesta actitud de silenci orant, receptiu, acollidor de la veu de l'Esperit, perquè sigui Ell, i no la nostra voluntat, el qui ens guïï per tal que siguem, com Maria, fidels seguidors de Jesucrist.

5. Pregària final

Demanem avui la intercessió de la Verge Maria, sota aquesta advocació de Montserrat, per tots els pobles de la Terra Alta perquè, a mesura que creixen en progrés material, vagin progressant en valors morals i religiosos. I això serà veritat si en les vostres comunitats parroquials esdeveniu fraternitats animades per l'Esperit, comunitats eucarístiques, plenes de comunió eclesial i d'afany evangelitzador.

Que per molts anys aquesta Romeria a Montserrat segueixi essent una eina dinamitzadora de la vida cristiana, social i cívica de la comarca de la Terra Alta!

HOMILIA DE LA FESTA DE LA IMMACULADA CONCEPCIÓ (8-XII-1998)

La festa de la Immaculada Concepció ens reuneix per donar gràcies a Déu per les grans meravelles que ha realitzat en la seva humil serventa, la Verge Maria. En la seva humilitat la va fer Mare del seu Fill i, en el seu si matern, el Fill de Déu va prendre la nostra carn i es va fer el nostre germà. I en fer-se semblant a nosaltres en tot, llevat del pecat, ens va manifestar, de manera visible i palpable, l'amor misericordiós i entranyable del nostre Déu, que ve a parlar personalment a l'home de cada generació i a portar-lo cap a la seva salvació. No és ja només l'home qui va a la recerca de Déu; és Déu mateix qui ha vingut i ve a cercar cada home.

Aquest és el gran esdeveniment que celebrarem en el Jubileu de l'any 2000: l'Encarnació del Fill de Déu i el seu Naixement de la Verge Maria, com a plenitud dels temps. Mentre ens apropem a aquesta data tan significativa, ens hem de preparar, esforçant-nos per renovar la nostra vida cristiana, redescobrint els fonaments de la nostra fe, que comença amb aquesta afirmació: "Crec en Déu Pare Totpoderós".

La presentació del Déu Pare als homes d'avui constitueix un desafiament per la nostra tasca evangelitzadora. Però, ¿què significa el Déu Pare per la cultura d'avui? Reconèixer el Pare Déu significa, també des del punt de vista cultural, reconèixer les pròpies arrels. Probablement aquest segle ha estat el qui ha cercat, amb més força, oblidar el seu passat, les seves arrels. I el resultat ha estat ruïnós. Recentment el Papa, en la seva encíclica "Fe i Raó", ha recordat els mals que ha sofert l'Església i tota la família humana a causa del que ell defineix com la "nefasta separació" entre la fe i la raó. Com diu el Papa en una altra encíclica, -"Evangeli de la Vida"-, "cal arribar al centre del drama viscut per l'home contemporani: l'eclipse del sentit de Déu i de l'home, característic del context social i cultural dominat pel secularisme, que amb els seus tentacles penetrants posa a prova, de vegades, les mateixes comunitats cristianes" (EV 21).

Fa uns trenta anys va sorgir un moviment religiós-cultural, que volia ser renovador i que tenia el lema: "Viure i construir el món com si Déu no existís". Avui sabem que aquell procés de secularització que, en principi, semblava ser un esforç legítim d'adaptació a la modernitat (Cf GS 31), ha desembocat en el secularisme més dur; és a dir, en una ideologia difusa que intenta eliminar tota referència a Déu tant en la vida pública com en la social i privada, de manera que el tema religiós és considerat un element irracional, de lliure disposició, que no té res a veure amb el comportament ètic de cadascun, ni amb les relacions interpersonals, ni amb el desenvolupament de la història.

Nosaltres, amb Crist Jesús i amb la Verge Maria, companys en la nostra peregrinació a través del temps, volem reconèixer Déu Pare com a donador de tot bé. Com la Verge Maria, també nosaltres hem rebut d'Ell tot el que som i tenim. Creiem que vivim sota el seu esguard provident. I que la seva misericòrdia i el seu perdó ens renoven, fent-nos renèixer de nou a la vida de fills seus, quan retornem a Ell amb actitud de sincera conversió, sobretot per mitjà del sagrament de la reconciliació. Avui, en aquesta celebració, jo us invito a contemplar en la Verge Maria aquella actitud filial que hem de tenir tots els batejats respecte del nostre Pare Déu. Ella és un model de gran importància pels qui ens reconeixem i volem viure com a fills del Pare Déu. Ens ho ha recordat el Papa, en la Carta Apostòlica Tertio Millenio Adveniente, en proposar Maria com a "filla predilecta del Pare" (TMA 54).

Són variats els motius pels quals Maria és "filla predilecta del Pare", tots ells relacionats amb les "coses grans que ha fet en ella el Totpoderós, el nom del qual és sant" (cf Lc 1, 49)" (LG 53).

El primer motiu és comú a tots els deixebles de Jesucrist: la filiació divina adoptiva com efecte de la comunicació personal de l'Esperit Sant, que en la Verge Maria tingué lloc en el primer instant de la seva concepció, com recordem avui en aquesta festivitat. En Maria van coincidir la generació natural i la regeneració sobrenatural, en ser concebuda sens pecat i santificada des del primer instant del seu ésser. En Crist Jesús va rebre la gràcia de la filiació que en Ella, per especial privilegi, no ha estat ferida pel pecat. En nosaltres la comunicació de l'Esperit, que ens ha fet fills de Déu, tingué lloc en el Baptisme, i fou portada a una major plenitud en la Confirmació. Ella ens ensenya a reconèixer agraits que som fills de Déu Pare.

Molts homes d'avui viuen orfes de Déu. El drama d'aquesta orfandat és percebut per la intensa recerca d'altres paternitats. Així, per exemple, es defineix l'home com "fill del seu temps"; la qual cosa vol dir ser fill de tot el que passa, perquè el temps passa. Així molts homes d'avui viuen esclaus del consum, de la baixesa moral, de les modes inconsistentes, fins i tot d'aquelles que, sota una aparença religiosa, constitueixen una falsificació de l'autèntica religiositat: la recerca d'una religió sense Déu, sense Església, sense dogmes ni compromisos exigents, tenint com a referència algunes religions orientals, que no tenen "credo" i busquen un Déu al marge de la història, acceptant una mena d'obertura a tot el que sembla misteriós i a una espècie de comunió amb el tot. Això sembla detectar-se en alguns moviments ecologistes i naturistes i també en l'interès per algunes tècniques de meditació que relaxen certament l'esperit, però que no transformen la conducta segons les exigències de l'Evangelí. Abandonant el Déu vertader, es fabriquen ídols segons els propis capricis. I malgrat els molts déus falsos que es fabriquen, es plora l'orfandat del vertader Déu, Pare de nostre Senyor Jesucrist. Un Pare que, com el de la paràbola del fill pròdig, espera el moment d'abraçar els qui va destinar a ser fills seus.

El segon motiu és la "predilecció" completament gratuïta del Pare per la Verge Maria, aquesta criatura seva, dotada d'una gràcia singular i eminent precisament per la seva missió d'haver estat escollida per a ser la Mare del Salvador. Per aquesta gràcia Maria va viure de manera especial també la seva relació amb Déu, no sols conservant i desenrotllant fidelment el germen de filiació divina, sinó posant tota la seva existència al servei de la seva missió. Des del principi ella va manifestar una disponibilitat plena: "Som l'esclava del Senyor: que es compleixin en mi les teves paraules" (Lc 1, 38). Com Maria hem de viure la nostra existència com una vocació, com una crida a col·laborar en els plans que Déu té respecte de les nostres vides. Per realitzar aquesta missió, ens hem d'obrir a la gràcia de Déu, conscients que rebrem com Maria tots els dons necessaris per a complir-la. La Verge Maria no va fer grans coses, no va elaborar grans projectes. Va acceptar dòcilment els projectes que Déu Pare -qui millor?- tenia sobre ella i va dir sí. Avui no està de moda dir sí, assumir responsabilitats, que demanin fidelitat i constància. Més bé es tendeix a menysprear els qui no saben dir no a les modes individualistes i egoistes.

Es pensa que cadascú ha de seguir el seu camí sense deixar que ningú ens compliqui la vida. Cadascú ha d'apanyar-se de la millor manera per tal d'evitar sofriments i complicacions, disfrutant el moment present. "Al principi, es diu, no hi havia res i al final no ens espera res. L'important és disfrutar el present mentre ens quedi la possibilitat de fer-ho" (Cf. Lipovetsky G., El crepúsculo del deber. La ética indolora de los nuevos tiempos democráticos, ANAGRAMA, Barcelona 1994, 46-80).

El fet d'haver dit sí, d'haver donat el seu consentiment als plans de Déu Pare va permetre a la Verge Maria poder cantar en el Magnificat: "El Totpoderós obra en mi meravelles" (Lc 1, 49). Els sants -i la santedat és també la nostra vocació, la de tot fill de Déu- no són els qui han realitzat grans obres sinó els qui han deixat que Déu actués en ells, com Maria el va deixar actuar.

Que Ella, amb la seva maternal intercessió i amb el seu exemple, ens ajudi a actualitzar la nostra experiència cristiana bàsica, que és la de ser fills de Déu en el Fill Jesucrist, acollint en les nostres vides el seu amor immens, convertint-nos a Ell cada dia amb major profunditat i cercant de ser testimonis de la seva misericòrdia, posant-la en pràctica nosaltres mateixos.

HOMILIA DEL 75 ANIVERSARI DEL CLUB NÀUTIC-CIUTADELLA (12-XII-98)

La celebració commemorativa d'una institució inclou sempre el record agraït del seu passat, la constatació de la vitalitat del seu present i l'esperança d'un esplèndid futur.

Avui celebrem, amb gran joia, el 75 Aniversari del Club Nàutic de Ciutadella. Tots ens alegrem pel dinamisme del seu present, que augura un futur ric de vida social i d'èxits esportius. Però avui no pot faltar el record agraït del passat, un passat representat sobretot pels moltíssimes persones que, amb esforç i generositat, amb esperit dinàmic i decidit, han portat el Club Nàutic a aquest present pletòric de vida. Moltes d'aquestes persones ja ens han deixat definitivament. Per això, en el record agraït del passat del Club Nàutic de Ciutadella, no podia faltar aquesta memòria pietosa dels qui ja ens han deixat, oferint aquesta Eucaristia en sufragi d'ells.

Per tant, jo us invito a recordar, amb afecte i amb agraïment, tots els directius i socis, que al llarg d'aquests 75 anys han impulsat la vida del Club Nàutic i que ja han estat cridats a la Casa del Pare. Pels creients el millor record, la millor expressió d'afecte i el millor homenatge pels nostres difunts és la pregària esperançada per ells. Els esforços, i potser els sacrificis, que van fer per iniciar i promoure aquesta activitat tan noble i humanitzadora, com és l'ús de la mar per a

l'oci i per l'esport, va ser un gran servei per a tota la nostra ciutat. I aquest servei no sols mereix el reconeixement agraït dels homes sinó també que hagi estat meritori als ulls del bon Déu i Ell, en la seva misericòrdia de Pare, l'hagi comptabilitzat a l'hora de concedir-los l'herència eterna. No hem d'oblidar que l'única llavor que fructifica per la vida eterna és l'amor. Sant Pau ens ho recorda: la fe i l'esperança passen; només l'amor traspasa els límits de la mort i s'eternitza (Cf 1 Cor 13, 8.13). Tota altra realitat és palla, que desapareix amb la mort. Jesucrist ens va ensenyar, no sols amb les seves paraules sinó sobretot amb la seva vida, que l'actitud que ennobleix més la persona és l'actitud de servei, la disponibilitat per fer el bé d'una manera gratuïta i desinteressada. Ens ho acaba de dir la Paraula de Déu que s'ha proclamat.

Joan Baptista era a la presó per haver denunciat el pecat d'Herodes. I en sentir la proximitat de la seva mort, experimenta més que mai la necessitat de desaparèixer perquè Crist vagi creixent (Cf. Jn 3, 30). Ell sap ben bé que no és la llum sinó que ha estat enviat per donar testimoni de la llum (Cf. Jn 1, 8), que és Crist. Per això desitja que els seus deixebles el coneguin i es facin deixebles seus.

Però, ¿com es decidiran els deixebles de Joan Baptista pel seguiment de Jesús si dubten de si és o no el Messies? Per això Joan els envia a Jesús perquè solucionin directament els seus dubtes: “¿Sou vos el qui ha de venir o n'hem d'esperar un altre?”, li pregunten. ¿Sou vós realment els Messies esperats? I la resposta de Jesús consisteix en l'enumeració d'un conjunt d'accions: “els cecs hi veuen, els invàlids caminen, els leprosos queden purs, els sords hi senten, els morts ressusciten, els desvalguts senten l'anunci de la Bona Nova”. Aquestes eren les senyes d'identitat del Messies, que havien donat els profetes. El Messies no havia de ser un cabdill poderós en armes sinó un servidor humil que salvaria els homes de totes les seves esclavituts, sobretot de les esclavituts més greus, com són la del pecat i la de la mort. I ho faria amb una vida de donació, de servei, que culminaria amb la seva mort en Creu, com expressió d'un amor total per tots els homes. “No hi ha amor més gran que donar la vida pels qui s'estima” (Jn 15, 13), havia anunciat el mateix Jesús.

Com Jesús, tot cristià ha de ser un profeta que anunciï l'amor gratuït de Déu i ho ha de fer sobretot amb la donació de la seva vida al servei dels altres. Ja sé que aquest missatge, en un món individualista, xoca, no és acceptat, però tot cristià s'ha d'esforçar per viure solidàriament, amb compromisos concrets de servei als germans. Així es manifesta en la pràctica l'autenticitat de l'amor a Déu. I només amb esperit de servei, amb altruisme i generositat es fa possible que institucions com la vostra puguin anar endavant amb un dinamisme creixent.

Avui desitjo que els esforços i els sacrificis dels vostres avantpassats, que han fet possible aquests setanta cinc anys de rica història del Club Nàutic de Ciutadella, sigui un estímul i un exemple per tots vosaltres. És important l'herència que heu rebut. Administreu-la amb generositat i responsabilitat. Per això avui també en aquesta Eucaristia demanaré la benedicció de Déu per tots vosaltres perquè Ell

segueixi inspirant els vostres pensaments i decisions per tal que totes les activitats Club Nàutic de Ciutadella siguin, d'una banda, expressió d'un esperit de servei a tota la ciutat i, d'altra, un vehicle per afavorir la salut de l'esperit i del cos. Que la Verge del Carme, especial protectora de les activitats nàutiques, us sigui una eficaç valedora davant de Déu!

HOMILIA DE CLAUSURA DELS ACTES COMMEMORATIUS DELS 200 ANYS DE LA PARRÒQUIA DE SANT BARTOMEU, DE FERRERIES (20-XII-98)

Al llarg d'aquest any commemoratiu dels 200 anys d'aquesta Parròquia, heu celebrat actes religiosos, culturals i artístics, que han ajudat a evocar els seus temps passats, a constatar la seva vitalitat present i a confiar en un futur esperançador. I, sobretot, han servit per manifestar que la Parròquia segueix essent, a Ferreries, "la mateixa Església que viu entre les cases dels seus fills i de les seves filles" (Ch F, 26). És a dir, la parròquia, no percebuda i viscuda només com una estructura, un territori, un edifici sinó més bé com "la família de Déu, com una fraternitat animada per l'Esperit d'unitat, una casa de família, fraterna i acollidora" (Ch F, 26). Però no sols com un lloc aïllat del món, només d'experiència fraterna per als fidels creients, sinó també com "la casa oberta a tothom i al servei de tothom", o, en paraules del Papa Joan XXIII, com "la font de l'aldea, on tothom acudeix per saciar la seva set" (Ch F, 27). Parròquia oberta, acollidora, en plena sintonia amb els batecs de la vida de tot el poble.

Avui demano al Senyor que aquesta dimensió oberta i missionera de la Parròquia de Ferreries vagi creixent, seguint les riques orientacions que l'Esperit ha suggerit a la nostra Església en l'Assemblea Diocesana. Hem d'anar progressant en la tasca que les nostres comunitats parroquials esdevinguin comunitats signe, comunitats testimoniales, que anunciïn, més amb les obres senzilles de servei que amb eloqüents paraules, la seva plena identitat cristiana. Aquesta és l'exigència que ens planteja avui la Paraula de Déu que se'ns ha proclamat.

En la 1ª Lectura el profeta Isaïes ens recorda un moment difícil de la comunitat d'Israel: la dinastia del rei David està en perill. En aquesta situació, el rei Acaz, en lloc d'acudir a Déu, estableix aliances amb els pobles veïns. Cerca la seva força en els poders d'aquest món. Però el profeta Isaïes sap que Déu actuarà en favor del seu poble i anuncia aquest aconteixement amb un signe desconcertant: la debilitat d'un fillet, nascut d'una verge, serà el signe de que Déu està enmig dels homes, a favor dels homes, salvant els homes.

En la 2ª Lectura l'apòstol Pau ens ha recordat que, per Jesucrist, tots nosaltres hem rebut aquest do i aquesta missió: fer que els no creients puguin acceptar la

salvació que ens ha portat Jesucrist. Tots, per tant, hem de col·laborar perquè arribi a tots els homes d'avui la salvació del nostre Déu, realitzada en Jesucrist.

A l'Evangelí se'ns ha recordat com ha de ser aquesta col·laboració. Així com Déu va voler la col·laboració de Josep en l'Encarnació del seu Fill Jesucrist, donant-li la missió d'incorporar legalment Jesús a la família de David, també vol la nostra col·laboració per anunciar la bona nova de la salvació. Al contrari del rei Acaz, Josep accepta el signe sorprenent del fillet nascut d'una verge, acollint Maria com esposa. També nosaltres hem d'acceptar els camins volguts per Déu per fer present la seva salvació, que no solen coincidir amb els camins dels homes.

La Paraula de Déu ens recorda avui que el signe de la presència salvadora de Déu entre nosaltres, per als homes actuals, no serà el poder de la força, l'atractiu del plaer banalitzat, o la promesa de riqueses. Tot això són ídols esclavitzadors. Signe del Déu Salvador seran la humilitat i la senzillesa d'unes persones, que malden per fer present l'amor d'un Déu, que estima entranyablement tots els homes. Isaïes, Maria i Josep van ser col·laboradors misteriosos i reals de la presència de Déu entre els homes. Ells ens ensenyen que Déu no arriba per la força i el poder. La debilitat d'un fillet és suficient per fer present la tendresa de Déu i per obrir camins d'esperança. Hem de reconèixer, com Isaïes i Josep, aquests signes de la presència salvadora de Déu i col·laborar-hi, no caient en la tentació d'Acaz, de cercar els camins de salvació en la força del poder, de les influències, de les riqueses. Per tant, com Església, esdevindrem missioners i evangelitzadors en la mesura en què posem tot el nostre ésser, com Josep i Maria, en mans de Déu, en la mesura en què confiïm en els valors de les benaurances i no en els ressorts del poder humà.

Tota evangelització ha de seguir el model de la primera, que es va realitzar per mitjà de la Creu, "escàndol per als jueus" (els creients), i "absurd per als grecs" (per als incrèduls). S'ha de fer per mitjà de la pobresa dels qui tenen posada l'esperança només en Déu. Es tracta de seguir el mateix camí que va seguir Jesús per anunciar i fer present el Regne de Déu. Ell, com a Messies, no es va presentar com un cabdill poderós i influent, sinó com el servidor humil, que ens va salvar de les nostres esclavituds morals i físiques amb la seva vida de donació, de servei generós, que va culminar amb la seva mort en la Creu, com expressió del seu amor total per tots els homes. Ell mateix havia anunciat que "no hi ha amor més gran que donar la vida pels qui s'estima" (Jn 15, 13).

Com Jesús els cristians hem de ser profetes que anunciïn l'amor gratuït de Déu, sobretot amb la donació generosa de les nostres vides com un servei. Ja sé que aquest missatge, en el nostre món individualista, no és ben rebut. Però el nostre signe, com el que va anunciar el profeta Isaïes a Acaz o el que es va realitzar en el si de la Verge Maria, ha de ser sorprenent, com era també sorprenent la vida de la primera comunitat cristiana de Jerusalem. La nostra proposta de salvació en Jesucrist només serà creïble si va acompanyada de signes concrets i sorprenents d'amor gratuït. Així es manifesta en la pràctica l'autenticitat del nostre amor a

Déu. No podem oblidar que ensenya més a estimar gratuïtament un gest senzill d'amor que tota una dissertació sobre la virtut de la caritat. I mestre de pregària és el qui prega; no el qui en dóna només conferències. Les paraules poden engrescar, però només les obres convencen. Només transmetim allò que realment vivim; allò on hi tenim posat el cor. I això val sobretot per la transmissió de la fe.

Visquem, idò, intensament l'amor del Déu Pare en la pregària, en les celebracions litúrgiques, perquè també nosaltres, individualment i com a comunitat, escampem amor gratuït. Que aquesta voluntat de ser signes senzills però eficaços de l'amor gratuït de Déu sigui el vostre compromís de futur com a Parròquia i que aquest sigui, per tots nosaltres, el camí concret per la celebració del Nadal de 1998.

INVITACIÓ A UN RECÉS MENSUAL

Ciutadella de Menorca, 3 de novembre de 1998

Als preveres de la Diòcesi

Estimats en Crist:

Tots tenim necessitat de retirar-nos, de tant en tant, al desert per tal de rebre, com Jesús, l'alè de l'Esperit i sentit-nos fills estimats del Pare Déu. Necessitem cultivar la nostra espiritualitat. Hi ha sofriments personals i pastorals, que només es poden curar amb una forta infusió d'una única planta medicinal: l'espiritualitat. I, per fer possible, l'espiritualitat, ens cal cercar "espais interiors", que posin serenor interior i exterior al treball, confiança en la nostra tasca apostòlica difícil i fidelitat quan el fruit és gairebé imperceptible. Sense aquests "espais interiors" fàcilment podem caure en l'ansietat i en el cansament. Per tot això, jo us proposo, un cop al mes, "parar el motor per revisar-lo", amb la celebració d'un recés espiritual.

Aquesta és la meva proposta, a la qual convido tots els preveres: els mesos, en què no hi hagi el recés al Toro, fer un recés al Seminari, des de les 11 del matí fins després de dinar. L'estructura del recés seria aquesta: hora intermitja, pregària personal d'uns textos bíblics amb l'ajuda d'un qüestionari, possible diàleg en grups lliures compartint, de forma espontània, experiències personals sobre el tema meditat i pregària final. S'acabarà amb el dinar.

Aquests recesos començaran el pròxim dimecres, dia 11 de novembre. Per als altres mesos, ja quedarem d'acord els qui hi participem. Cal portar la Litúrgia de les Hores i la Bíblia. El tema d'aquest curs serà Déu Pare. Caldria avisar uns dies abans a les religioses del Seminari per preparar el dinar (Tf 971 38 21 37); si algú no pot avisar amb temps, també pot venir. Però caldria tenir una aproximació numèrica dels assistents per una major tranquil·litat de les religioses.

Amb esperit de servei i en coherència amb el n. 3 de les Propostes de l'Assemblea Diocesana, us ofereixo aquesta iniciativa. Acolliu-la com el que vol ser: una eina senzilla per a cultivar la nostra espiritualitat sacerdotal.

Ben cordialment en Crist,

F. Xavier Ciuraneta

EXHORTACIÓ PER AL DIA DE L'ESGLÉSIA DIOCESANA 1998 COMUNICACIÓ DE BÉNS

Una de les finalitats de l'Assemblea Diocesana era ajudar-nos a prendre consciència viva i operant que formem una comunitat diocesana. Per això la renovació espiritual i pastoral, desitjada per l'Assemblea en fidelitat als impulsos de l'Esperit, ens demana de superar els individualismes i localismes i créixer en consciència d'unitat diocesana, sabent que la missió de l'Església és una però cadascun hi col·labora des de la seva vocació i amb els mitjans que Déu li ha concedit. Un dels camps on hem de créixer també en corresponsabilitat és en la comunió de béns, tant espirituals com materials. Que uns nadin en l'abundància de mitjans i altres passin estretor no és la millor expressió de comunió eclesial ni el millor testimoni evangelitzador.

Quan Sant Pau escriu als cristians de Corint per motivar la seva generositat en la col·lecta per l'Església de Jerusalem, els invita a col·laborar econòmicament en la mesura de les seves possibilitats, perquè entre les diferents comunitats cristianes «hi ha d'haver igualtat»; els recorda que «en el moment present, allò que us sobra a vosaltres ha de compensar el que els falta a ells, per tal que, un dia, allò que els sobri a ells compensi el que us falta a vosaltres» (cf 2 Cor 8, 9-15).

Aquest ideal d'igualtat solidària entre totes les comunitats cristianes és el que ha recollit l'Assemblea Diocesana per al plantejament econòmic de la Diòcesi, el qual s'ha d'orientar «cap a una autèntica comunicació de béns, de forma que es faci realitat el principi de solidaritat entre parròquies i altres comunitats cristianes amb més possibilitats econòmiques i les que no disposen de prou recursos» (ADM 77).

La realització d'aquesta comunicació de béns només és possible des de la consciència ben assumida que cap parròquia ni cap altra comunitat cristiana no pot viure sola, aïllada. Necessita l'exemple, l'estímul i l'ajut de les altres. Necessita sentir-se part de l'Església Diocesana. Això l'ajuda a obrir-se més enllà del seu cercle tancat, a pensar en els altres i a sentir-se solidària de les necessitats i problemes de les altres parròquies i comunitats. La comunicació de béns de tota mena entre les diferents comunitats és una expressió necessària per fer visible la comunió eclesial i perquè sigui creïble el testimoni evangelitzador de l'Església. Només un testimoni de generositat i solidaritat interna pot ajudar la tasca evangelitzadora.

Avui, Dia de l'Església Diocesana, es fa una col·lecta especial a favor de la Diòcesi. Es una manera pràctica i efectiva d'expressar la corresponsabilitat en la seva missió i la voluntat de caminar eficaçment cap una comunitat de béns. Aquesta ajuda econòmica no s'hauria de reduir a ser generosos en la col·lecta d'avui. Hauria de ser una col·laboració econòmica constant i sistemàtica perquè la Diòcesi pugui atendre les peticions, sobretot les de les comunitats amb pocs recursos. L'ajuda econòmica a la Diòcesi és un deure i un testimoni de fe de tot catòlic.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

EXHORTACIÓ DE NADAL

NADAL: AMOR MISERICORDIÓS

Estem feliçment a les portes de Nadal. Se'ns invita a sentir-nos pobres, immensament pobres. Com el fill pròdig de l'Evangelí, sentim la buidor de molts béns tontament malgastats i d'una dignitat d'homes i dones malmesa. Vam ser creats a imatge i semblança de Déu. Per a ser fills i no pas esclaus. Per a caminar en aquella llibertat, que neix del reconeixement de la nostra veritat profunda i que és condició per a l'amor. Però la mentida ens envolta i l'egoisme ens ofega i esclavitza.

La justícia, la virtut que tendeix a donar a cadascun el que és seu, és el punt d'arrencada per la solució dels problemes que afligeixen el nostre món. Eina necessària i insubstituïble, però, sovint, insuficient i incompleta. En Crist, l'amor va més enllà que la justícia; i ha de brillar en el cristià. L'amor, en el Mestre i en els deixebles, té la misericòrdia com a llenguatge propi. Un amor misericordiós. Misericòrdia en l'actitud interior i en les obres exteriors. Demana oblidar-se dels propis drets i sentir com a pròpis els sofriments de l'altre. No exigir res. Potser no mereixen que se'ls doni la mà però ho necessiten i amb això n'hi ha prou. Només gratuïtat, com en Déu Pare.

Nadal és Jesucrist, regal de Déu a la humanitat, que ens revela i ens dóna a conèixer el Pare, "Déu ric en misericòrdia" (Ef 2, 4). Aquest és el tema a meditar en aquest any de preparació per al Jubileu del 2000. Aprofundir joiosament en la misericòrdia de Déu. D'aquesta meravellosa revelació neix en nosaltres l'esperança de la salvació. I la urgència de comprometre'ns en la salvació de l'home. De tot l'home i de tots els homes. I a fer-ho pel camí evangèlic de la justícia i de l'amor misericordiós.

Nadal és una invitació a l'alegria i a la pau, viscudes sobretot en família. Es una crida al lliurament generós a tots els qui, per una o altra raó, truquen a la nostra porta. Perquè és la festa del Verb fet home, que ha posat la seva casa al costat de la nostra. Per ensenyar-nos a viure i a conviure amb un amor misericordiós. I per a mirar

amb joiosa esperança més enllà de les muntanyes i del mar i, fins i tot, de la mateixa mort.

Bon Nadal a tothom! Un Nadal humil i auster; atent eficaçment als sofrents, després i generós, amarat de l'esperit de les Benaurances; ple de goig i de pau, que són fruits de la justícia i de l'amor misericordiós.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

EXHORTACIÓ SOBRE EL DIA DE LA FAMÍLIA FAMÍLIA, ESPAI DE RECONCILIACIÓ

Avui es parla molt dels drets. Tothom reivindica els seus. Drets dels pares, dels fills, de les dones, de les persones majors... Cadascun es tanca en la seva parcel·la i des d'ella exigeix als altres. Aquesta postura exclusivament reivindicativa provoca sovint situacions de confrontació i d'enfrontament. Així neixen moltes dissensions, rivalitats i ressentiments.

Quan es tira una pedra a la piscina, en la superfície de l'aigua es dibuixa una ona, que es va estenent en cercles concèntrics i forma una figura molt polida. Quan són molts els qui, en un mateix moment, tiren pedres a la mateixa piscina, les ones s'arremolinen desordenadament, xocant unes contra les altres. Quan cadascun, des del seu egoisme, reivindica només el que creu que són els seus drets i no pensa en els dels altres, s'origina també una tempesta.

El cristià està cridat per Déu a viure, com Jesucrist, des de l'amor i per a l'amor; mai des d'un egoisme reivindicatiu. I l'amor, quan és verdader, és pacient, és bondadós, cerca perdonar i ser perdonat amb un esforç de reconciliació. El qui perdona s'assembla a Déu i sap que amb el perdó "recrea" l'altre, com Déu ens "recrea" constantment amb el seu perdó, ajudant-nos a ser persones noves, lliures de rencors i d'odis.

Aquesta actitud positiva del perdó s'ha de viure principalment en el si de la família. Ella ha de ser una escola de perdó i de reconciliació. Són els pares, sobretot amb el seu exemple, els qui han d'ajudar els fills a viure aquest valor de la reconciliació. Si ells observen en els pares signes freqüents de perdó mutu, fàcilment ho assumiran i la reconciliació entrarà, com una actitud normal, en la seva vida. Si només contemplen dissensions i disputes, fàcilment esdevindran persones propenses a l'agressivitat i violència. I malauradament només cal que el panorama de violències, que normalment s'ofereixen en els mitjans de comunicació, sigui ratificat per comportaments agressius al si de la família.

Sant Pau ens invita a viure en actitud de perdó constant: "Suportau-vos els uns als altres i, si algú tingué res contra un altre, perdonau-vos-ho. El Senyor us ha per-

donat: perdonau també vosaltres. Però, per damunt de tot, revestiu-vos de l'amor, que tot ho lliga i perfecciona" (Col 3, 13-14).

En el Dia de la Família tots ens hem de sentir especialment cridats a exercir el perdó i a ser instruments de reconciliació. No reivindicuem només els nostres drets; reconeguem també els nostres errors i demanem-ne perdó. Les primeres experiències de l'amor, que sap oblidar i perdonar, s'han de viure en el si de la família.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

"DÉU ÉS AMOR"

Els bisbes d'Espanya vam aprovar, en l'última Assemblea Plenària, la instrucció "Déu és Amor". El seu tema és l'anunci de la "bona notícia" de "l'únic Déu i Pare, de l'únic Senyor Jesucrist i de l'Esperit Sant que ens dona la Vida; del Déu que s'ha revelat en Jesucrist com l'Amor".

La finalitat d'aquesta instrucció és, d'una banda, estimular, en temps d'incertesa, els catòlics perquè "visquin amb decisió i amb alegria el centre de la seva fe, és a dir, donar glòria a la Trinitat Santa de Déu, vivint davant d'Ell en tota la plenitud i dignitat del nostre ser de fills i de germans". I d'altra, "escoltar la interpel·lació dels no creients per cercar d'entendre'ls i, si és possible, també d'avançar en la mútua comprensió" i oferir-los, també a ells, "el missatge humanitzador i salvador del Déu viu i vertader".

Ens ha mogut a fer aquesta instrucció sobre Déu Amor les "incoherències que s'observen en alguns catòlics en la seva manera d'entendre i de viure avui la fe"; la més important és, sens dubte, la dels qui pensen que el Déu tri és un "enigma curiós que no té res a veure amb la nostra vida i amb la comprensió de l'home i del món". També, a les acaballes del segle XX, el nom de Déu arriba a nosaltres "amb freqüència maltractat i malmès. Tant, que per alguns contemporanis nostres el mot "Déu" esdevé amenaçador i avorrible o simplement un mot sense sentit i indiferent per a la vida".

En la introducció, s'expliciten la finalitat i la motivació d'aquesta instrucció, el contingut de la qual es reparteix en tres parts. La primera part cerca de respondre a la pregunta, que ens formula als creients una cultura de prescindeix de Déu: "On és el teu Déu?". És el repte de l'ateisme i de l'indiferentisme. S'analitzen les possibles causes d'aquest fenomen, que no és "originari sinó provocat, de vegades per la mateixa infidelitat dels cristians". En la segona part, s'afirma la pervivència de la creença en Déu, malgrat la cultura secularista moderna hagi fet circular repetidament la falsa notícia de "la mort de Déu". El ser humà és religiós per naturalesa; les

diferents religions són els llocs històrics de la trobada amb Déu. Però no és només l'home el qui cerca Déu. Ell mateix se'ns ha comunicat per mitjà de la Revelació en Jesucrist. La presentació del Déu Amor revelat en Jesucrist –Déu Pare, Fill i Esperit Sant– és el tema del tercer capítol. De l'exposició de la doctrina trinitària se'n treuen conclusions importants per la vida: la grandesa de la persona humana, que troba en Déu el seu ésser i el fonament de la seva dignitat; l'ésser humà és persona no sols perquè és individu insubstituïble, sinó perquè està cridat a ser radicalment solidari; a semblança de la vida trinitària, l'alteritat s'enforteix en la comunió, en la mútua donació, que és el criteri d'autenticitat de la vertadera tolerància. La conclusió és una invitació a cercar l'encontre amb Déu per mitjà de l'oració, que ens “permet conèixer Déu no sols d'oïda, sinó per experiència”. L'oració ens cura, ens consola i ens enforteix.

M'ha semblat oportú presentar avui aquest document “Déu és Amor”, perquè les celebracions nadalenques ens ajuden a experimentar el goig de sentir-nos fills del Pare Déu, estimats en el seu Fill Jesucrist i santificats pel seu Esperit de Vida. Una experiència joiosa d'amor. Aquesta és la nostra fe: la creença en un Déu personal, que és Amor. No ens sentim fruit d'una casualitat cega –que és una altra forma de creure, encara que es presenti embolcallada amb pretensions científiques– sinó estimats per una Realitat Personal, que és plenitud de Vida i d'Amor.

Francesc Xavier, Bisbe de Menorca
(*escrit publicat en el Diari “Menorca”*)

LA PROMOCIÓ DELS DRETS HUMANS I L'ESGLÉSIA CATÒLICA

Una mirada atenta als signes dels temps no pot passar per alt la commemoració del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans. La decidida voluntat per defensar i promoure els drets humans i les iniciatives positives que la humanitat està duent a terme per realitzar aquest objectiu són “signes de l'Esperit”, que l'Església Catòlica assumeix generosament, de manera que la promoció de la cultura dels drets humans esdevé també una de les seves tasques prioritàries. De fet, un ampli sector de l'opinió pública mundial reconeix que l'Església és una ferma defensora dels drets humans. Els drets humans es fonamenten en la dignitat de cada persona i la proclamació d'aquesta dignitat és un element essencial del missatge cristià.

La reflexió sobre la dignitat humana es va desenvolupar des dels inicis del cristianisme, des de la percepció que tota persona ha estat creada a imatge de Déu i que Crist l'ha redimida. Els Sants Pares, Sant Tomàs d'Aquino i l'Escolàstica –especialment Francisco de Vitoria i l'Escola de Salamanca–, partint de la filosofia grega, el dret romà i els continguts de la Bíblia, van enriquir el pensament i la praxi cristiana sobre la dignitat de la persona humana. Amb tot, hem de reconèixer honestament

que, malgrat el “nucli cristià” que conté el tema dels drets humans, la seva promoció i defensa només recentment ha entrat en l’ensenyança dels Papes, sobretot des de Joan XXIII amb la seva carta encíclica “Pau a la terra”. En el clima conflictiu de la Revoció francesa, on la defensa d’aquests drets es presentava amb actituds i termes antireligiosos i violents, es feia difícil percebre els elements positius que la Declaració contenia. Un cop filtrats els elements negatius de la Revolució i percebut més clarament el nexse d’aquella Declaració amb la dignitat de la persona, els drets humans s’han convertit en un dels capítols més importants de l’ensenyança social de l’Església.

La proclamació de la Declaració dels Drets Humans va ser possible l’any 1948 gràcies a la consciència comuna que les horroroses devastacions morals i materials provocades per la segona guerra mundial exigien un canvi radical en la marxa de la humanitat. Avui, després de 50 anys, l’Església propugna la necessitat de retrobar també una consciència ètica comuna per allunyar la perspectiva inquietant d’una anestèsia de les consciències personals, d’una buidor de valors ètics, que pot possibilitar formes noves i més subtils d’opressió, les quals, secundades per un progrés tecnològic, ric en mitjans però pobre en fins i valors, poden inutilitzar tot l’esforç realitzat fins ara i dirigit a reafirmar el valor absolut i transcendent de la persona humana. El Papa Joan Pau II, en la seva primera carta encíclica “El Redemptor de l’home” n. 17, senyala el perill d’una acceptació purament formal de la “lletra” de la Declaració Universal dels Drets Humans, quan es sotmet els drets de la persona humana al relativisme, a una tolerància mal entesa o al joc de les majories. Les lleis civils només queden legitimades quan reconeixen la dignitat de la persona humana i es posen al servei dels drets fonamentals, respectant-los i promovent-los.

Joiosament ens unim avui a la felix commemoració del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans i donem gràcies a Déu per aquest aconseguiment de la humanitat que, segons la nostra fe, és també fruit de l’Esperit que, com diu Sant Pau en el seu discurs a l’Areòpag d’Atenes, “a tots dóna vida, alè i tota cosa” (Ac 17, 25).

Francesc Xavier, Bisbe de Menorca
(*escrit publicat en el Diari “Menorca”*)

CARTA ALS JOVES DE MENORCA **“Jesús se’l mirà i el va estimar” (Mc 10, 21)**

En el moment de dirigir-me a vosaltres, estimats joves, voldria inspirar-me en aquest comportament de Jesús respecte d’aquell jove ric, del qual ens parla l’Evangeli. Voldria aproximar-me a vosaltres amb una simpatia sincera, manifestada en el desig de comprendre-us i de servir-vos.

1.- *Llums i ombres en el món dels joves*

Però he de confessar, amb tota sinceritat, que tenc la impressió que cercau un futur millor per camins perdedors. I açò, no per culpa vostra; sinó nostra, dels adults. El nostre exemple us porta a pensar que “tot val”, cercant una llibertat sense límits; o bé, a creure que l'important és allò que “val per a mi”, allò que “em resulta útil” o que “em va bé”. Aquests camins ens tanquen en un individualisme egoista i estèril.

Malgrat que entre vosaltres hi ha diversitat de comportaments, hi descobrim uns trets característics i identificadors: el sentit de l'amistat, la vida al carrer, la preocupació pel cos, una música sorollosa, la motorització, la informàtica, les “mogudes” dels caps de setmana, l'ecologia, el creixent consum d'alcohol i drogues en edats cada vegada més joves. Potser, sense adonar-vos'en, adoreu i us feu esclaus d'uns nous ídols: l'èxit fàcil, el benestar purament material, la riquesa, el culte exagerat del cos i de la pròpia imatge, la recerca de plaers immediats... Us fascina la nit, com a lloc de trobada i de transgressió de tot el que us sembla convencional, i també com a temps de recerca de sensacions molt superficials.

¿Què ens voleu dir amb aquest comportament? ¿Denunciau el nostre món adult, sovint hipòcrita i poc coherent? ¿Expressau una buidor existencial?

2.- *Què cercau?*

Penso que el vostre comportament és la manifestació d'una insatisfacció. Us oferim un món, que no pot omplir plenament la vostra existència perquè el vostre cor és massa gran, té massa set per ser saciat amb unes nimietats esquifides. Vosaltres valeu molt més als ulls de Déu, que ha desvetllat en vosaltres una set d'amor infinit, que res ni ningú poden omplir plenament. Per això cercau raons de viure, que donin ple sentit a la vostra existència. Somniau un món alternatiu.

3.- *La llum és Jesús*

Perquè crec que desitjau uns paisatges dominats per cims lluminosos, us invito a sortir dels camins rutinaris i massificats i us ofereixo una llum que, a mi i a molts d'altres, ens ha donat un sentit a la nostra vida. **Aquesta llum és Jesús de Natza-ret.** Ell, el Fill de Déu fet home, se'ns presenta com la persona alternativa, que va venir per manifestar en ell mateix el Déu de l'amor i per dir-nos que la nostra vocació profunda és estimar Déu Pare i totes les persones humanes. En aquest amor podem trobar el sentit profund de la nostra vida.

Com Joan i Andreu, joves inquiets, dels quals ens en parla l'Evangelí (cf. Jn 1, 38 i ss.), *vosaltres busqueu*. Voleu trobar quelcom que doni ple sentit a la vostra vida. També Jesús us pregunta: “¿Què cercau?”. La resposta de Joan i Andreu va ser: “Mestre, on t'estàs?”. És a dir, com és la teva vida? “Veniu i ho veureu”, els respon Jesús. “**Compartiu la meua manera de viure i d'estimar i descobrireu el secret de la meua vida, plena de pau i de joia**”. I ens diu l'Evangelí que “*ells hi anaren, veieren on s'estava i es quedaren amb ell*”. L'experiència d'estar amb

Jesús va ser gratificant i convincent. Al llarg de la història, milions de persones hem rebut, per la fe, el do d'estar amb Jesús i hem descobert en ell un camí de felicitat i de llibertat.

El jove ric de l'Evangelí no va acceptar la invitació de Jesús, que respecta sempre la nostra llibertat: "Si vols..." (cfr. Mt 19, 16.22). Aquell jove volia créixer però no volia pagar el preu que li demanava Jesús: deslligar el seu cor, enganxat a les riqueses, i oferir-lo lliure a Ell. Li va semblar una pèrdua massa gran. No va ser prou conscient que Jesús no li havia dit simplement que ho donés tot i prou sinó que va afegir: "Després torna i vine amb mi". Es tractava de canviar els diners per l'amistat íntima amb Jesús. Aquell jove va perdre l'oportunitat d'enriquir-se de veritat.

4.- *Mirar cap a Jesús*

Us proposo, per tant, mirar cap a Jesús, acollir-lo personalment i acceptar el do de creure en ell. Ell es va presentar com el camí per anar cap a Déu Pare i com l'única veritat sobre la persona humana. Ell no és només un gran personatge del passat o un predicador de missatges moralitzants de solidaritat i de pau. **Ell és el nostre Salvador que va morir per nosaltres en la Creu i que, ressuscitat, ara és el "Vivent per sempre", que actua per mitjà de l'Esperit Sant en l'Església, la comunitat dels seus seguidors.** Ell ens ha deixat uns signes de la seva presència salvadora. A ells cal recórrer per descobrir Jesús i rebre la força per estimar com ell va estimar. Perquè aquesta és la vocació del seguidor de Jesús.

En aquest camí de l'amor no estem sols. Jesús ens acompanya amb el seu Esperit. Hem de cercar-lo. Molts es queden en un primer pas: admirar la vida de Jesús com un gran model. Obliden o no tenen en compte que Jesús, el Senyor Ressuscitat, ens acompanya per ajudar-nos en el seu seguiment.

5.- *Com ens acompanya Jesús Ressuscitat?*

¿Sabeu on hem de cercar avui el Senyor Ressuscitat, que ens acompanya amb la força del seu Esperit? Ell ens diu: "Vine i ho veuràs" ¿On hem d'anar per "veure'l"? A l'Eucaristia i als altres Sagraments; a la Paraula de Déu, que trobem a l'Evangelí; a les comunitats cristianes, presents a les Parròquies; a les persones necessitades de qualsevol ajuda.

Trobareu Jesús, el vostre millor amic, si sou fidels a un **programa de vida**: llegir cada dia un fragment de l'Evangelí; participar en trobades de formació de la fe; participar en l'Eucaristia del diumenge; cercar la reconciliació amb Déu, amb l'Església i amb vosaltres mateixos per mitjà del sagrament de la Reconciliació; estimar totes les persones amb un amor compassiu i servicial, atenent les seves necessitats materials i espirituals; deixar-vos guiar per una persona que us ajudi en el vostre creixement humà i espiritual; cercar espais de silenci per a l'oració i l'estudi; estimar la natura com obra del Pare Déu; cultivar l'amistat, la

lleialtat, la honradesa; apostar sempre pels valors de la solidaritat, la justícia i la pau.

6.- *Apostem per vosaltres, els joves*

L'Església de Menorca vol dedicar-vos les seves millors energies. És un compromís important de l'Assemblea Diocesana. Esteu cridats a formar la comunitat dels testimonis de Jesús en el tercer mil·lenni. Per això us oferim la possibilitat de descobrir-lo i conèixer-lo millor, respectant el vostre ritme de creixement en aquesta descoberta personal, sense exigir-vos compromisos abans que us sentiu cristianament motivats per assumir-los responsablement. Poseu-vos en contacte amb els grups de joves cristians que hi ha a la vostra Parròquia. Els seus rectors i els responsables dels moviments juvenils de la Diòcesi us acolliran amb tota generositat.

Tots els seguidors de Jesús rebem la crida a viure l'amor a Déu Pare i als germans. Aquest amor es pot viure essent sacerdot, religiós o religiosa, missioner o missionera, casat o casada, solter o soltera... **Si alguns joves, al·lots i al·lotes, us sentiu cridats per Déu a un seguiment fidel de Jesús essents sacerdots, religiosos o religioses, us invito a acceptar generosament aquesta crida.** És una opció exigent i arriscada però Déu no ens decep mai.

7.- *Voleu testimonis convincents*

Estimats joves, deixeu-me recordar als adults, que us estimen i es dediquen generosament a la vostra formació cristiana, que vosaltres "passeu" de les paraules i que espereu descobrir en nosaltres un "Jesús vivent". Però heu de comprendre que nosaltres som pecadors i ens costa estimar Déu i els homes com Jesús els estimà. Des d'aquesta pobresa, us volem ajudar. Exigiu-nos sempre un esforç de coherència amb l'Evangelí i que us acollim i acompanyam amb un amor exigent, com va fer Jesús amb el jove ric (cf Mt 19,16-22).

8.- *Un servei diocesà per a vosaltres*

La Delegació Diocesana de Joventut està cridada a obrir sempre nous camins per tal d'acollir-vos adequadament. Ella ha de ser el punt de referència d'accions i de programes evangelitzadors i també l'estímul per les escoles de formació dels agents de pastoral juvenil. Espero que, per bé de vosaltres mateixos, els joves, totes les institucions diocesanes dedicades a acollir-vos i atendre-us —parròquies, moviments, associacions, llocs d'esplai, escoles de formació, altres delegacions— cercaran un treball conjuntat, trobant en la Delegació Diocesana de Joventut un espai d'encontre, de comunicació i de coordinació de projectes i d'activitats. Sols així podrem respondre al repte que planteja la vostra evangelització.

*Expresso el meu fervent desig que aquestes senzilles lletres us hagin ajudat a pensar una mica en el sentit de la vostra vida: **només en Jesús trobareu les***

raons profundes per estimar; només en ell fonamentareu sòlidament el vostre desig de llibertat i el camí de la vostra felicitat, aspiracions que Déu desitja sempre per a tots. Només si arrelau profundament en Jesús sereu testimonis d'una esperança plena.

Amb el meu afecte i benedicció,

† **Francesc Xavier,
Bisbe de Menorca**

QÜESTIONARI PER APROFUNDIR PERSONALMENT I EN GRUP

I. Llums i ombres

1. Donem una mirada a la nostra vida, a les nostres activitats, als nostres horaris... ¿estic content del que som i del que faig?
2. Com en tota la societat, en el món dels joves també hi ha llums i ombres. En què s'assembla al món dels adults i en què no? Quins aspectes no ens agraden i voldríem canviar? Per què no ens agraden? Examinem-los un a un.
3. Fins a quin punt m'afecten personalment la diversitat de comportaments que apareixen com a més característics i identificadors del món dels joves? Per què els joves som així?

II. La llum és Jesús

4. En el fons de les nostres inquietuds i recerques hi ha una set de felicitat. On estic cercant la felicitat? Què és el que em pot fer més feliç en aquest moment? Veig persones felices de veritat?
Qui? Per què són felices?
5. Jesús, a l'evangeli, dirigint-se a dos joves inquiets (Jn 1, 38ss), ofereix un món alternatiu, una orientació de la vida. Conec en què consisteix? Què puc fer per conèixer-la? Personalment? Amb altres? M'interessa?
6. La meua vida no parteix de zero quant a la relació amb Déu, amb Jesús, amb la comunitat cristiana. Si estic batiat, si he anat a catequesi o he participat alguna vegada a l'Eucaristia, si he rebut la Confirmació, si he participat o particip en algun grup parroquial o moviment cristià..., segurament alguna cosa sé de Jesús. Però, què em demana que sapi ara, en aquest moment de la meua vida?
Què he de fer per posar-me a fer camí amb ell, ja que em diu "vine i veuràs"?

III. Ens acompanya Jesús Ressuscitat

7. On he d'anar per veure? Com puc conèixer el sentit de la vida que Jesús em proposa? A qui he de recórrer: personalment, en grup, amb altres joves amb qui compartim la mateixa inquietud? Per on començar?

8. Les parròquies, avui més que mai, necessiten energia juvenil, presència que renova i fa avançar... L'Església de Menorca us vol dedicar les seves millors energies però només ho farà si compta amb tu, amb els joves. Quin paper ens correpon als joves dins la comunitat cristiana? De quina manera volem ser acollits? Què demanam els joves a l'Església?

IV. Testimonis convincents

9. A què em crida Jesús en aquest moment? Em costa respondre? Em deix influir per altres o per l'ambient: per qui, en realitat? Som lliure en escoltar-lo i en respondre? Com superar els possibles dubtes o incerteses? Com entusiasmar-me a respondre amb generositat, amb capacitat d'aventura, amb plena confiança? En quin estat de vida i amb quin programa puc ser més feliç i fer més bé als altres, segons Jesús?

10. Amb tota llibertat i corresponència a la invitació, crec que he respondre aquesta carta personalment o en grup, que ho he de comunicar a algú que m'ajudi a seguir aprofundint? Què deman a la parròquia com a lloc habitual de trobada dels qui creim en Jesús i volem formar comunitat fraterna? Què deman a la Delegació Diocesana de Joventut com espai d'encontre, de comunicació i de coordinació de projectes i d'activitats juvenils? A qui ho faig arribar per no fer punt i a part..., i seguir creixent i formant-me?

VICARIA GENERAL

FORMACIÓ PERMANENT PREVERES

26 d'octubre de 1998

Benvolgut en el Senyor:

Seguint la programació de Formació Permanent per aquest nou curs i d'acord amb el suggeriment de l'Assemblea Diocesana (cf. ADM 40b) en relació a la formació bíblica dels preveres, ens trobarem la setmana que ve al Toro, els dies 5 i 6 de novembre (dijous i divendres) per a la primera trobada d'enguany.

El pla de formació per aquest curs 98-99 comprèn tres trobades de dos dies:

1^a) aquesta primera, el novembre, sobre l'Evangelí de Mateu,

2^a) la segona, el març, sobre Déu Pare,

3^a) la tercera, el maig, sobre la formació de grups d'iniciació a la Bíblia.

En relació a la primera trobada de la setmana que ve, el tema monogràfic és l'Evangelí de Mateu i anirà a càrrec del P. Jordi Latorre, salesià. Com li vam demanar, ens ha enviat l'esquema i la bibliografia, que també s'inclou en aquesta tramesa. Esperam que ens sigui una bona ajuda com també una bona iniciació al cicle A, que començarem el proper Advent.

La trobada començarà el dijous, dia 5 de novembre, a les 10.30 del matí i acabarà el divendres capvespre. Com sempre, hem de recordar que s'ha d'avisar a les monges del Toro (tel. 971-375060) i concretar si la pensió completa dels dos dies o sols els dinars. L'horari detallat el farem entre tots al començament de la trobada.

Una abraçada fraternal,

Sebastià Taltavull Anglada

Vicari General

COMUNICACIÓ ALS PREVERES DE LA DIÒCESI

Ciutadella de Menorca, 3 de desembre de 1998

Benvolgut en el Senyor:

De ple en el temps d'Advent, ens disposam a fer el Recés espiritual de preparació a la vinguda del Senyor i que, com tenim programat, serà el proper dimecres, dia 9 de desembre al Toro. Ens el dirigirà Mn. Francesc Ramis, biblista i capellà de Mallorca. Serà com ho hem fet altres vegades, començarem a les 10.30 del matí i acabarem després de dinar. Convé dur el llibre de la Litúrgia de les Hores i avisar a les religioses franciscanes per al dinar: tel. 971-375060.

Igualment, recordar també la trobada festiva que feim en ocasió de les festes nadalenques i que serà a Sant Joan de Missa el dimecres, dia 30 de desembre. Així tindrem ocasió de visitar les obres de restauració que s'han duit a terme a l'ermita i passar junts una jornada de germanor.

Adjuntam a aquesta carta el comunicat del Bisbat sobre el 50 aniversari de la Declaració universal dels Drets Humans, en el que es demana especialment als Rectors de les Parròquies i capellans d'altres esglésies, que el dijous, dia 10 de desembre es faci esment especial d'aquest esdeveniment mundial a les celebracions de l'Eucaristia i altres moments de pregària de la comunitat cristiana, convidant a la participació i explicant als feels la importància del significat de la Declaració i de la responsabilitat que tenim en el reconeixement i promoció de la dignitat humana.

Igualment, i com acte simbòlic en aquest aniversari, es prega que repiquin les campanes de totes les esglésies de la Diòcesi a les 12 del migdia. Convé explicar aquest gest com adhesió al treball en favor de la dignitat de l'ésser humà i dels seus drets i deures fonamentals, com a denúncia de les situacions injustes que degraden les persones i com a cooperació en el vertader progrés de la humanitat.

Pot ésser interessant aprofundir el missatge que ens donen les lectures bíbliques d'aquest dia 10 de desembre (Is 41, 13-20, Salm 114 i 118, Mt 11, 11-15) amb l'anunci de com el Regne de Déu s'obre pas amb fermesa, del Déu que està a favor

dels pobres i d'un desert que tot floreix, signes del pacte que Déu ha assegurat per sempre.

Amb el desig que l'Advent enforteixi l'esperança en una humanitat renovada.

Una abraçada fraternal,

Sebastià Taltavull Anglada

Vicari General

SECRETARIA GENERAL

NOMENAMENTS

El Sr. Bisbe ha firmat el següent nomenament:

Amb data 28 de novembre de 1998:

Gna. M. Àngels Soler Val, membre del Consell Pastoral Diocesà en representació de la CONFER.

CONFIRMACIONS

El Sr. Bisbe ha celebrat el Sagrament de la Confirmació en els llocs i dates següents:

1 novembre - Parròquia de Ferreries - 41 joves

15 novembre - Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella - 30 joves

21 novembre - Parròquia de la Concepció, de Maó - 7 joves

22 novembre - Parròquia del Carme, de Maó - 8 joves

ASSOCIACIONS

Amb data 10 de desembre de 1998, erecció canònica i aprovació d'estatuts de la Confraria de l'Apòstol Sant Pere, de la Parròquia de la Immaculada Concepció, de Maó.

El Sr. Bisbe, realitzada l'elecció en Assemblea General, ha confirmat el Sr. Jordi Farrés Forasté com a Germà Major i el Sr. Braulio Vidal Cardona com a Vicepresident de la Confraria de Sant Pere de la Parròquia de la Concepció, de Maó, amb data 22 de desembre de 1998, en compliment dels articles 9 i 23 dels Estatuts de dita Confraria.

NOVA JUNTA DE LA CONFER DIOCESANA

Amb data 27 de novembre de 1998 es reorganitza la Junta de Confer amb les següents responsabilitats: Presidenta: Gna. Mª Teresa Llaneras Pacheco; Secretària: Gna. Dolors Perales Sanchís; Ecònoma: Gna. Mª Lidón Miralles Agost; Representant en el Consell Pastoral Diocesà: Gna. Mª Àngels Soler Val; Altres membres de la Junta: Gna. Cecília Salas Riudavets; Gna. Antonia Díaz Ponsetí; P. Isidre Sardà Masana; D. José Luis Gómez Aldana.

COMUNITAT DEL BISBAT DE MENORCA SOBRE EL 50 ANIVERSARI DE LA DECLARACIÓ DELS DRETS HUMANS

L'Església de Menorca, amb motiu del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, que es celebra el proper dia 10 d'aquest mes de desembre, vol anunciar la seva adhesió a aquesta diada de solidaritat amb el missatge de la Declaració, a fi que tots els pobles i, en concret Menorca, s'inclinin en favor de la pau i la reconciliació com a signe clar i evident del progrés humà.

Per aquest motiu les parròquies i comunitats cristianes de l'illa celebraran les seves Eucaristies i moments de pregària amb un record i una referència especial als Drets Humans.

Com a signe i clam unànim en favor de la Declaració Universal dels Drets Humans, que celebra els seus primers 50 anys, les campanes de les esglésies de la Diòcesi repicaran a les 12 del migdia, per ajuntar-se a tots els actes socials que s'organitzen.

ORGANISMES DIOCESANS

CONSELL DEL PRESBITERI

FULL INFORMATIU DEL CONSELL DEL PRESBITERI SESSIÓ ORDINÀRIA DEL 14 D'OCTUBRE DE 1998

A les 10.30 del matí del dia 14 d'octubre de 1998, a Cal Bisbe, presidit pel Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta y Aymí, es va reunir el Consell del Presbiteri en sessió ordinària, amb l'assistència de tots els seus membres. Després del rés de Tèrcia es va donar el condol a Mn. Bosco Martí per la mort del seu nebot i es va encomanar la transmissió d'aquest mateix sentiment a Mons. Abelard Benítez per la mort de la seva germana. Abans d'entrar en la matèria de l'ordre del

dia, es va felicitar a Mn. Miquel Anglada Gelabert per la seva reelecció com a President del Capítol Catedral.

Llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior, va començar una pluja d'idees sobre la metodologia a seguir en la revisió del Directori Sacramental, que s'ha de dur a terme durant el present curs. Es van prendre els següents acords:

1) Estudi personal del Directori vigent per part de tot el clergat i resposta per escrit a aquesta pregunta: "A partir de les propostes de l'Assemblea Diocesana referents al Directori Sacramental, ¿què suprimiries, modificaries o incorporaries a l'actual Directori?"

2) Dues sessions de treball conjunt dels capellans de cada Arxiprestat, programades pels dies 18 de novembre i 2 de desembre, per posar en comú les reflexions personals i dialogar sobre les diferents opinions.

Els Arxiprests i els capellans representants al Consell del Presbiteri de cada Arxiprestat recolliran les respostes escrites dels capellans i resumiran per escrit el que s'hagi dit a les reunions arxiprestals.

3) A partir del dia 2 de desembre, i abans de la sessió del Consell del Presbiteri programada per el mes de desembre, l'arxiprest de Ciutadella i el representant dels capellans al Consell del Presbiteri d'aquest arxiprest faran el resum de tot el material referent als primers tres capítols del Directori vigent. L'Arxiprest del Centre i el representant dels capellans d'aquest Arxiprestat han de resumir el material dels capítols 4, 5 i 6 del Directori. Finalment, l'Arxiprest de Maó i el representant dels capellans d'aquest arxiprestat resumiran el material referent als tres darrers capítols de l'actual Directori.

Dins de l'apartat d'informacions, cal destacar el començament de la visita pastoral del Sr. Bisbe a l'Arxiprestat de Ciutadella; la formació permanent del clergat sobre tema bíblic que durà a terme el P. Jordi Latorre en el mes de novembre; la donació a la Diòcesi de la boca de la cisterna de l'antic convent franciscà.

Sense més assumptes per tractar, la sessió es va aixecar a les 12.30 del migdia.

Gerard Villalonga Hellín,
Secretari

CONVOCATÒRIA DE SESSIÓ ORDINÀRIA (16-XII-1998)

Benvolgut en el Senyor:

Em plau convocar-te a la sessió ordinària del Consell del Presbiteri que tindrà lloc, si Déu ho vol, el dimecres, dia 16 de desembre de 1998, al Seminari, a les 10.30 del matí.

L'ordre del dia serà el següent:

1. Pregària.
2. Lectura i aprovació de l'acta anterior.
3. Estudi i aprovació del pressupost per l'any 1999.
4. Presentació i estudi dels resums de les aportacions dels preveres sobre la revisió del Directori Sacramental.
5. Presentació d'un projecte sobre Seminari Menor.
6. Informacions.
7. Torn obert de paraula.

Es Castell, 10 de desembre de 1998

Una abraçada,

Gerard Villalonga Hellín,

Secretari

CONSELL PASTORAL DIOCESÀ

CONVOCATÒRIA (19-XII-1998)

24 de novembre de 1998

Benvolgut/da:

Em plau convocar-te, en nom del Sr. Bisbe, a la reunió del Consell Pastoral Diocesà que tindrà lloc, si Déu ho vol, el dissabte, dia 19 de desembre, a les 10.30 h. del matí, a la Casa de l'Església de Maó, Plaça Reial, nº 10 i amb el següent ordre del dia:

1. Pregària
2. Lectura i aprovació de l'Acta de la sessió anterior
3. Presentació del material recollit sobre la primera part de la preparació del

Pla Pastoral Diocesà 1999-2003 en relació a les preguntes:

A. ACTITUDS EVANGELITZADORES

1. Com anunciar la Paraula amb actitud missionera?
2. Com celebrar cadascun dels Sagraments amb actitud missionera?
3. Com exercir la Caritat amb actitud missionera?

B. SECTORS QUE S'HAN DE PRIORITZAR

¿Quins sectors pastorals (joves, família, ensenyança, catequesi, salut, atenció als pobres, turisme...), sense abandonar els altres, hem de prioritzar pastoralment, en aquests pròxims tres anys (1999-2003), perquè sembla que avui s'hi fa més necessària aquesta dimensió missionera de l'Església? (Indicar-ne tres per ordre prioritari)

4. Debat
5. Informacions

Joan Mercadal Victory,
Secretari

PREPARACIÓ DEL PLA PASTORAL DIOCESÀ 1999-2003

L'Assemblea Diocesana ha demanat que "El Consell del Presbiteri i el Consell Pastoral Diocesà elaborin un Pla Pastoral Diocesà durant el curs 1998-99, per tal de posar en pràctica les propostes aprovades. Aquest Pla Pastoral Diocesà concreti els objectius a llarg i curt termini, els destinataris, els mitjans i agents, els mecanismes de seguiment i avaluació" (ADM 105 P).

En el mateix sentit, dins el primer apartat "EVANGELITZAR" i referint-se als ORGANISMES DIOCESANS, diu: "Elabori's un projecte de pastoral evangelitzadora d'acord amb les orientacions i propostes de l'Assemblea Diocesana, que impliqui les delegacions diocesanes i les comunitats cristianes. Aquest pla tengui com a finalitat primordial l'anunci de Jesucrist" (ADM 24).

El Consell Pastoral i el Consell del Presbiteri han acordat dur a terme la preparació d'aquest Pla Pastoral dins el present curs, com ho demana l'Assemblea Diocesana, de la següent manera:

1) el Consell Pastoral comença l'estudi demanant l'aportació dels diferents organismes diocesans (parròquies, arxiprestats, delegacions, etc.) entre els mesos de novembre 98 - març 99 i el conclourà el Consell del Presbiteri (març 99 - juny 99).

2) el Consell Pastoral farà aquest estudi en dos moments:

a) a partir del primer qüestionari que segueix sobre **ACTITUDS EVANGELITZADORES i SECTORS QUE S'HAN DE PRIORITZAR.**

b) a partir del segon qüestionari que serà enviat a principis d'any (accions pastorals prioritàries i agents d'aquestes accions).

Es convida a que es treballi des de totes les realitats pastorals les "actituds" i els "sectors", com ve detallat a continuació i enviant les respostes al Consell Pastoral Diocesà per mitjà dels seus representants (arxiprestats-parròquies i delegacions diocesanes) o directament a l'adreça de la Cúria diocesana, abans del dissabte, dia 19 de desembre-98, dia en què es reuneix el Consell Pastoral per a la posada en comú de la primera part:

Evangelitzar

"L'Església existeix per evangelitzar" (EN 14), és a dir, per "dur la Bona Nova a tots els ambients de la humanitat i, amb la seva influència, transformar des de dins, renovar la humanitat mateixa" (EN 18).

El manament missioner de Jesús implica diversos aspectes íntimament units entre si: “anunciau” (Mc 16, 15), “feis deixebles i ensenyau” (cf Mt 28, 19-20), “sigueu els meus testimonis” (cf. Fets 1, 8), “batiau” (cf Mt 28, 19), “feis això que és el meu memorial” (Lc 22, 19), “estimau-vos els uns als altres” (Jo 15, 12). Anunci, testimoni, ensenyança, sagrament, amor a l’altre, fer deixebles: tots aquests aspectes són vies i mitjans per a la transmissió de l’únic Evangeli i constitueixen els elements de l’evangelització... Ella ha de desplegar “tota la seva integritat” (EN 28) i incorporar les seves bipolaritats intrínseques: testimoni i anunci (cf EN 22a), paraula i sagrament (cf EN 47b), canvi interior i transformació social (cf EN 18). Els agents de l’evangelització han de saber operar amb una “visió global” (EN 24d) d’aquesta i identificar-la amb el conjunt de la missió de l’Església” (Directori General de la Catequesi, 46).

Evangelitzar avui

L’evangelització, que és la missió permanent de l’Església, revesteix en cada situació històrica, modalitats particulars. Avui l’evangelització ha d’accentuar, en totes les seves activitats, el caràcter missioner, és a dir, la necessitat de suscitar o avivar la fe en Jesucrist, de mostrar que l’experiència religiosa és profundament humanitzadora, de traduir en fraternitat eficaç la fe en Déu Pare de tothom, de renovar-nos personalment i com Església retornant a les fonts, que són l’escolta de la Paraula de Déu, la celebració dels Sagraments, la unitat en l’amor i el servei als necessitats.

Per tant, avui l’evangelització demana anunciar la Paraula, celebrar els Sagraments i exercir la Caritat amb un dinamisme, personal i eclesial, missioner.

A.- Actituds evangelitzadores

- 1.- Com anunciar la Paraula amb actitud missionera?
- 2.- Com celebrar cadascun dels Sagraments amb actitud missionera?
- 3.- Com exercir la Caritat amb actitud missionera?

B.- Sectors que s’han de prioritzar

¿Quins sectors pastorals (joves, família, ensenyança, catequesi, salut, atenció als pobres, turisme...), sense abandonar els altres, hem de prioritzar pastoralment, en aquests pròxims tres anys (1999-2003), perquè sembla que avui s’hi fa més necessària aquesta dimensió missionera de l’Església? (Indicar-ne tres per ordre prioritari).

ACTA DE LA REUNIÓ (30-10-98)

Assistents:

Sr. Bisbe de Menorca (Mons. Francesc Xavier Ciuraneta)
Sr. Vicari General (Sebastià Taltavull i Anglada)
Mª Àngels Garriga (Delegació de Missions)
Sor Enriqueta Garriga (CONFER)
Pili Català (Arxiprestat de Ciutadella)
Joan Duran (representant religiosos)
Mn. Gerard Villalonga (arxiprest de Maó)
Mn. Jesús Llompart (arxiprest del Centre)
Mn. Francesc Triay (arxiprest de Ciutadella)
Eugeni Martí (arxiprestat del Centre)
Martí Deyà (arxiprestat de Maó)
Antoni Carreras (Càritas)

Nous membres del Consell:

Montse Farrés (arxiprestat de Maó)
Guillem Ferrer (Delegació M.C.S.)
Isabel Serra (Delegació d'Ensenyament)
Carmen Riudavets (Delegació de Catequesi)

Excusen la no assistència:

Ignàsia Doménech (arxiprestat del Centre)
Sor Teresa Llaneras (religioses)
Antoni Anglada (arx. Ciutadella)
Joan Mercadal (Delegació Joventut)
Miquel Àngel Martínez (Delegació Vocacions)

a) Pregària

Sota la presidència del Sr. Bisbe s'obre la sessió amb una pregària.

b) Benvinguda a les persones incorporades

Per tal d'acollir als nous membres del CPD es reparteix i es fa una ràpida lectura comentada dels ESTATUTS DEL CONSELL PASTORAL DIOCESÀ i del REGLAMENT INTERN DEL CONSELL PASTORAL DIOCESÀ.

c) Elecció de la Permanent.

S'han de renovar tres membres de la comissió permanent.

Es fa una primera elecció de sondeig de candidats amb el següent resultat:

<i>Nom i llinatges</i>	<i>Nº vots</i>
Guillem Ferrer	6
Joan Duran	6
Ignàsia Doménech	5
Teresa Llaneras	5
Antoni Carreras	5
Carmen Riudavets	4

Pilar Català	4
Isabel Serra	4
Antoni Anglada	3
Montse Farrés	2
Eugeni Martí	1

Es fa una segona votació amb el següent resultat:

Nom i llinatges . . . . . N^o vots

Joan Duran	10
Guillem Ferrer	9
Teresa Llaneras	6
Antoni Carreras	6
Ignàsia Domènech	5
Carmen Riudavets	3
Pilar Català	3
Isabel Serra	2
Antoni Anglada	1

Es realitza una tercera votació per a designar el tercer membre:

Nom i llinatges . . . . . N^o vots

Teresa Llaneras	11
Antoni Carreras	4

Per tant són elegits nous membres de la Comissió Permanent:

- Joan Duran
- Guillem Ferrer
- Teresa Llaneras

d) Pla Pastoral per la Diòcesi de Menorca

Es fa lectura de les propostes 25 i 105 de l'Assemblea Diocesana de Menorca. El Sr. Bisbe exposa que el Pla Pastoral ha de tenir com a eix vertebrador l'Evangelització, la primera ponència ja és un esbós de Pla Pastoral.

La Comissió Permanent podria preparar un qüestionari a partir de les prioritats marcades per l'Assemblea i tenint en compte la primera ponència, també es recollirà tot el material treballat a les Parròquies en la Post-Assemblea.

Es proposa el dilluns dia 9 de novembre (20.30 h.) per mantenir la reunió de la Comissió Permanent.

Es constata el diferent ritme en el desenvolupament de les propostes de l'Assemblea segons les Parròquies, el Sr. Bisbe recorda que estem en el moment més difícil de l'Assemblea: la recepció i posada en pràctica de les propostes i anima als membres del CPD a ser difusors i animadors de les propostes de la mateixa.

e) Informacions

Guillem Ferrer informa del nou equip de treball del Gabinet de Comunicació i sol·licita la col·laboració de les parròquies i delegacions en la tasca a desenvolupar.

CONSELL DIOCESÀ D'ECONOMIA

CONVOCATÒRIA (5-XI-1998)

Ciutadella de Menorca, 19 d'Octubre de 1998

Benvolgut/da:

Em plau convocar-te a la reunió del Consell Diocesà d'Economia que tindrà lloc, si Déu ho vol, el proper divendres, dia 5 de Novembre de 1998, a les 20.00 del capvespre al Toro i amb el següent ordre del dia:

- 1.- Preparació Dia de l'Església Diocesana
- 2.- Situació econòmica Santuari Mare de Déu del Toro
- 3.- Conclusions de l'Assemblea Diocesana que afecten al Consell Diocesà d'Economia
- 4.- Informacions.

Amb tot l'afecte

Sebastià Taltavull i Anglada,
Vicari General

CRÒNICA DE LA REUNIÓ (5-XI-1998)

El dia 5 de novembre es va reunir el Consell Diocesà d'Economia, presidit pel bisbe Francesc Xavier Ciuraneta, al santuari de la Mare de Déu del Toro, per a preparar la campanya del Dia de l'Església Diocesana del diumenge 15 d'aquest mes de novembre.

Enguany, i a proposta de l'Assemblea Diocesana, la diada es centrarà en la comunicació cristiana de béns dins de l'Església local, a fi de potenciar el principi de solidaritat entre parròquies i altres comunitats cristianes amb més possibilitats econòmiques i les que no disposen de prou recursos.

D'aquesta manera l'Església menorquina vol potenciar cada vegada més una caixa de compensació conjunta, essent el Consell d'Economia l'encarregat de fer-ne el seguiment i la gestió d'aquest fons comunitari. La diada de l'Església Diocesana és una manera pràctica i efectiva d'expressar la corresponsabilitat diocesana.

El Consell també va dialogar sobre les diverses propostes d'actuació que l'Assemblea Diocesana va remarcar i que afecten l'economia de la comunitat cristiana menorquina.

CONVOCATÒRIA (26-XI-1998)

Ciutadella de Menorca, 20 de Novembre de 1998.

Benvolgut/da:

Em plau convocar-te a la reunió del Consell Diocesà d'Economia que tindrà lloc, si Déu vol, el proper dijous, dia 26 de novembre de 1998, a les 20.30, a la Casa de l'Església de Maó, i amb el següent ordre del dia:

1. Pregària
2. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior
3. Estudi i aprovació del pressupost econòmic de 1999
4. Informacions
5. Precs i suggeriments.

Amb tot l'afecte

Sebastià Taltavull i Anglada,
Vicari General

CRÒNICA DE LA REUNIÓ (26-XI-1998)

El dia 26 de novembre de 1998 es reuneix en la Casa de l'Església de Maó el Consell Diocesà d'Economia, presidit pel Vicari General. Es tracten els temes següents:

Quota Diocesana.- S'acorda proseguir les converses amb l'Ajuntament. El Consell d'Economia aconsella incloure en les converses la possibilitat de rehabilitar Cas Corbo.

Pressupost de 1999.- S'aprova per unanimitat la proposta de pressupost presentada per un valor de 82.586.705 ptes.

Desviacions de pressupostos en les obres de Sant Antoni i del Carme.- Davant els desviaments constatats, urgeix un control més estricte de totes les obres.

Pagament de l'IBI de la Casa de l'Església de Maó.- S'acorda continuar les converses amb l'Ajuntament de Maó.

Col·lecta "Dia de l'Església Diocesana".- S'aprova el suggeriment, rebut del Sr. Bisbe, de destinar el 70% d'aquesta col·lecta a les víctimes, de Centreamèrica.

PRESSUPOST 1999

INGRESSOS

INGRESSOS PER SERVEIS	75.000 pts
LLOGUERS	100.000 pts
INGRESSOS FINANCERS	3.500.000 pts
COMUNICACIÓ DE BÉNS	70.411.705 pts
Fons Comú Interdiocesà	64.611.705 pts
Seg. Soc. Conf. Episc.	3.800.000 pts
Insularitat	2.000.000 pts
I.D.E.C.	2.500.000 pts
DIA ESGLÉSIA DIOCESANA	2.000.000 pts
SUBSCRIPTORS	500.000 pts
QUOTA DIOCESANA	3.500.000 pts
TOTAL INGRESSOS:	82.586.705 pts

DESPESES

PERSONAL	34.500.000 pts
Sous Preveres	20.700.000 pts
Seg. Soc. Preveres	4.800.000 pts
Personal Diòcesi	4.500.000 pts
Seg. Soc. Adm/Semin.	4.500.000 pts
ALT. DESPESES SOCIALS	13.640.000 pts
Preveres jubilats	13.640.000 pts
COMUNICACIÓ BÉNS	13.860.221 pts
Seminari	4.500.000 pts
Casa Sacerdotal - Maó	2.190.000 pts
Relig. Es Castell	950.000 pts
Relig. Clausura	900.000 pts
Relig. Migjorn	1.200.000 pts
Quota Conf. Episcopal	4.120.221 pts
ACTIVITATS PASTORALS	4.050.000 pts
Delegacions (Insularitat)	1.300.000 pts
Desplaçaments	400.000 pts
Act. Formatives	350.000 pts
Beatif. Rdo. P. Huguet	500.000 pts

Publicacions/B.O.B.	1.500.000 pts
IMPOSTOS I TAXES	300.000 pts
SUBMINISTRAMENTS	1.930.000 pts
Reparacions	300.000 pts
Gesa/Aigua	500.000 pts
Despeses Neteja	500.000 pts
Professionals	500.000 pts
Assegurances	130.000 pts
DESPESES DE FUNCIONAMENT	2.210.000 pts
Material d'Oficina	450.000 pts
Telèfon	450.000 pts
Correus	110.000 pts
Subscripcions	200.000 pts
Altres despeses	1.000.000 pts
ALTRES DESPESES	12.096.484 pts
Obres/Inversions	11.576.484 pts
0'7% Fons Menorq. Coop.	520.000 pts
TOTAL DESPESES:	82.586.705 pts

COL·LECTES 1998

COL·LECTA FAM 1998

CIUTADELLA	1.934.008 pts
La Catedral	234.715 pts
St. Francesc	494.509 pts
St. Rafel	136.934 pts
St. Ant. M ^a Claret	119.715 pts
St. Esteve	198.718 pts
St. Miquel	181.840 pts
Santa Clara	35.530 pts
RR. Carmelites	15.000 pts
Hosp. Municipal	40.581 pts.
St. Crist	30.393 pts
Salesians	446.073 pts
CENTRE	
St. Bartomeu-Ferrerries	198.204 pts . . . . . 198.204 pts
Es Mercadal	125.118 pts
St. Martí	92.048 pts
El Toro	33.070 pts
St. Antoni-Fornells	199.370 pts . . . . . 199.370 pts

St. Cristòfol-Es Migjorn . . . . .154.923 pts . . . . .154.923 pts
 Sta. Eulàlia Alaior . . . . .247.233 pts . . . . .247.233 pts.

MAÓ . . . . .1.398.418 pts

Santa Maria . . . . .411.033 pts
 St. Francesc . . . . .180.000 pts
 El Carme . . . . .119.000 pts
 La Concepció . . . . .148.975 pts
 St. Antoni . . . . .89.120 pts
 Santa Eulàlia . . . . .34.615 pts
 St. Josep . . . . .100.000 pts
 La Consolació . . . . .39.325 pts
 Hosp. Verge del Toro . . . . .98.600 pts
 RR. Concepcionistes . . . . .151.000 pts
 Residència Geriàtrica
 Ermita de Gràcia . . . . .26.750 pts
 St. Gaietà

SANT CLIMENT . . . . .82.000 pts . . . . .82.000 pts

SANT LLUÍS . . . . .153.300 pts . . . . .153.300 pts

El Roser- **ES CASTELL** . . . . .185.000 pts . . . . .185.000 pts

TOTAL . . . . .**4.677.574 pts** . . . . .**4.677.574 pts**

COL·LECTA SEMINARI 1998

CIUTADELLA . . . . .1.011.720 pts

La Catedral . . . . .165.300 pts
 St. Francesc . . . . .287.306 pts
 St. Rafel . . . . .110.630 pts
 St. Ant. Mª Claret . . . . .57.010 pts
 St. Esteve . . . . .57.111 pts
 St. Miquel . . . . .58.280 pts
 Santa Clara . . . . .7.536 pts
 RR. Carmelites . . . . .16.000 pts
 Hosp. Municipal . . . . .24.219 pts
 St. Crist . . . . .32.488 pts
 Salesians . . . . .195.840 pts

CENTRE

St. Bartomeu-Ferrerries	134.582 pts	134.582 pts
Es Mercadal		105.515 pts
St. Martí	85.935 pts	
El Toro	19.580 pts	
St. Antoni-Fornells	27.157 pts	27.157 pts
St. Cristòfol-Es Migjorn	1.590 pts	1.590 pts
Sta. Eulàlia-Alaior	186.319 pts	186.319 pts.

MAÓ .....686.383 pts

Santa Maria	179.850 pts
St. Francesc	83.000 pts
El Carme	84.000 pts
La Concepció	59.100 pts
St. Antoni	38.621 pts
Santa Eulàlia	13.945 pts
St. Josep	90.000 pts
La Consolació	41.115 pts
Hosp. Verge del Toro	25.000 pts
RR. Concepcionistes	18.467 pts
Residència Geriàtrica	13.000 pts
Ermita de Gràcia	37.100 pts
St. Gaietà	3.185 pts

SANT CLIMENT .....37.000 pts .....37.000 pts**SANT LLUÍS** .....120.000 pts .....120.000 pts**El Roser-ES CASTELL** .....92.250 pts .....92.250 pts**TOTAL** .....2.402.516 pts .....2.402.516 pts**COL·LECTA MENORCA MISSIONERA 1998****CIUTADELLA** .....840.034 pts

La Catedral	87.314 pts
St. Francesc	265.030 pts
St. Rafel	65.673 pts
St. Ant. M ^a Claret	33.585 pts
St. Esteve	84.929 pts
St. Miquel	47.585 pts
Santa Clara	11.612 pts

RR. Carmelites	
Hosp. Municipal	18.315 pts
St. Crist	18.207 pts
Salesians	207.784 pts

CENTRE

St. Bartomeu-Ferrerries	317.199 pts	317.199 pts
Es Mercadal		90.430 pts
St. Martí	48.835 pts	
El Toro	41.595 pts	
St. Antoni-Fornells	23.532 pts	23.532 pts
St. Cristòfol-Es Migjorn	38.377 pts	38.377 pts
Sta. Eulàlia-Alaior	126.995 pts	126.995 pts.

MAÓ .....508.548 pts

Santa Maria	124.110 pts
St. Francesc	104.000 pts
El Carme	96.000 pts
La Concepció	23.500 pts
St. Antoni	20.375 pts
Santa Eulàlia	11.725 pts
St. Josep	100.000 pts
La Consolació	
Hosp. Verge del Toro	
RR. Concepcionistes	8.923 pts
Residència Geriàtrica	
Ermita de Gràcia	6.765 pts
St. Gaietà	13.150 pts

SANT CLIMENT .....35.200 pts .....35.200 pts

SANT LLUIS .....48.300 pts .....48.300 pts

El Roser-ES CASTELL .....81.500 pts .....81.500 pts

TOTAL .....2.110.115 pts .....2.110.115 pts

COL·LECTA CORPUS 1998

CIUTADELLA

La Catedral	397.820 pts
St. Francesc	259.945 pts

St. Rafel	37.440 pts
St. Ant. M ^a Claret	43.175 pts
St. Esteve	86.270 pts
St. Miquel	33.213 pts
Santa Clara	26.341 pts
RR. Carmelites	3.200 pts
Hosp. Municipal	23.027 pts
St. Crist	32.977 pts
Salesians	44.758 pts

CENTRE

St. Bartomeu-Ferrerries	440.045 pts
St. Martí des Mercadal	37.432 pts
El Toro	15.665 pts
St. Antoni-Fornells	30.000 pts
St. Cristòfol-Es Migjorn	27.150 pts
Sta. Eulàlia-Alaior	208.200 pts.

MAÓ

Santa Maria	361.264 pts
St. Francesc	172.000 pts
El Carme	188.500 pts
La Concepció	53.000 pts
St. Antoni	33.948 pts
Santa Eulàlia	33.589 pts
St. Josep	125.000 pts
La Consolació	4.130 pts
Hosp. Verge del Toro	34.000 pts
RR. Concepcionistes	75.805 pts
Residència Geriàtrica	9.886 pts
Ermita de Gràcia	19.545 pts
St. Gaietà	

SANT CLIMENT . . . . . 62.500 pts

SANT LLUÍS . . . . . 145.000 pts

El Roser-ES CASTELL . . . . . 87.625 pts

TOTAL . . . . . **3.152.450 pts**

COL·LECTA DIVERSES NECESSITATS 1998

CIUTADELLA	1.047.976 pts	
La Catedral	253.995 pts	
St. Francesc	177.239 pts	
St. Rafel	120.709 pts	
St. Ant. M ^a Claret	33.590 pts	
St. Esteve	129.060 pts	
St. Miquel	63.562 pts	
Santa Clara	31.672 pts	
RR. Carmelites	13.000 pts	
Hosp. Municipal	13.876 pts	
St. Crist	36.316 pts	
Salesians	174.957 pts	
 CENTRE		
St. Bartomeu-Ferrerries	69.888 pts	69.888 pts
Es Mercadal		87.034 pts
St. Martí	59.879 pts	
El Toro	27.155 pts	
St. Antoni-Fornells	78.657 pts	78.657 pts
St. Cristòfol-Es Migjorn	35.156 pts	35.156 pts
Sta. Eulàlia-Alaior	87.174 pts	87.174 pts.
 MAÓ		
Santa Maria	131.895 pts	
St. Francesc	80.000 pts	
El Carme	70.600 pts	
La Concepció	31.087 pts	
St. Antoni	15.097 pts	
Santa Eulàlia	6.085 pts	
St. Josep	75.000 pts	
La Consolació	3.875 pts	
Hosp. Verge del Toro		
RR. Concepcionistes	4.450 pts	
Residència Geriàtrica	26.670 pts	
Ermita de Gràcia	11.205 pts	
St. Gaietà		
 SANT CLIMENT		
SANT LLUÍS	134.900 pts	134.900 pts
El Roser-ES CASTELL	75.000 pts	75.000 pts
 TOTAL		
TOTAL	2.109.849 pts	2.109.849 pts

COL·LECTA DOMUND 1998

CIUTADELLA ..... 2.268.250 pts

La Catedral ..... 248.080 pts

St. Francesc ..... 412.305 pts

St. Rafel ..... 142.360 pts

St. Ant. Mª Claret ..... 103.095 pts

St. Esteve ..... 397.207 pts

St. Miquel ..... 72.840 pts

Santa Clara ..... 49.425 pts

RR. Carmelites ..... 15.000 pts

Hosp. Municipal ..... 34.342 pts

St. Crist ..... 106.130 pts

Salesians ..... 593.355 pts

Col·legi La Consolació ..... 94.111 pts

CENTRE

St. Bartomeu-Ferrerries ..... 1.419.929 pts ..... 1.419.929 pts

Es Mercadal ..... 167.925 pts

St. Martí ..... 99.910 pts

El Toro ..... 68.015 pts

St. Antoni-Fornells ..... 77.423 pts ..... 77.423 pts

St. Cristòfol-Es Migjorn ..... 77.752 pts ..... 77.752 pts

Sta. Eulàlia-Alaior ..... 580.633 pts ..... 580.633 pts.

MAÓ ..... 1.452.359 pts

Santa Maria ..... 340.405 pts

St. Francesc ..... 182.000 pts

El Carme ..... 128.000 pts

La Concepció ..... 112.000 pts

St. Antoni ..... 55.480 pts

Santa Eulàlia ..... 16.548 pts

St. Josep ..... 175.000 pts

La Consolació ..... 13.200 pts

Hosp. Verge del Toro ..... 56.000 pts

RR. Concepcionistes ..... 220.226 pts

Residència Geriàtrica ..... 54.965 pts

Ermita de Gràcia ..... 23.135 pts

St. Gaietà ..... 9.400 pts

CorMar ..... 66.000 pts

SANT CLIMENT ..... 61.600 pts ..... 61.600 pts

<i>SANT LLUÍS</i>	110.500 pts	.....	110.500 pts
El Roser- <i>ES CASTELL</i>	113.000 pts	.....	113.000 pts
Varis	96.744 pts	.....	96.744 pts
TOTAL	6.426.115 pts	.....	6.426.115 pts

COL·LECTA ESGLÉSIA DIOCESANA 1998

CIUTADELLA	1.110.280 pts
La Catedral	232.470 pts
St. Francesc	224.127 pts
St. Rafel	115.824 pts
St. Ant. M ^a Claret	97.355 pts
St. Esteve	98.930 pts
St. Miquel	58.004 pts
Santa Clara	13.870 pts
RR. Carmelites	20.000 pts
Hosp. Municipal	24.687 pts
St. Crist	40.013 pts
Salesians	185.000 pts

CENTRE

St. Bartomeu-Ferrerries	139.043 pts	.....	139.043 pts
Es Mercadal	90.462 pts		
St. Martí	65.067 pts		
El Toro	25.395 pts		
St. Antoni-Fornells	21.104 pts	.....	21.104 pts
St. Cristòfol-Es Migjorn	27.000 pts	.....	27.000 pts
Sta. Eulàlia-Alaior	153.847 pts	.....	153.847 pts.

MAÓ .....

.....	704.010 pts
Santa Maria	198.385 pts
St. Francesc	110.000 pts
El Carme	136.000 pts
La Concepció	57.400 pts
St. Antoni	31.277 pts
Santa Eulàlia	26.168 pts
St. Josep	45.500 pts
La Consolació	38.100 pts

Hosp. Verge del Toro		
RR. Concepcionistes	.....	23.040 pts
Residència Geriàtrica	.....	15.000 pts
Ermita de Gràcia	.....	19.945 pts
St. Gaietà	.....	3.195 pts
SANT CLIMENT	.....	35.400 pts
SANT LLUIS	.....	102.600 pts
El Roser- ES CASTELL	.....	65.000 pts
TOTAL	.....	2.448.746 pts

CONFER

MEMORIA CURSO 1997/1998

Como cada año, la Confer de Menorca se ha ido manteniendo en contacto entre todas las Congregaciones, tanto las femeninas como las masculinas.

Los miembros que formamos la junta de Confer, normalmente están colaborando en las diferentes Delegaciones para crear lazos de unión y comunión. Estamos presentes en las Delegaciones siguientes: Vocaciones, Enseñanza, Cáritas, Misiones, Catequesis y Sanidad.

Este año tenemos que destacar el trágico accidente que tuvimos el pasado día 23 de mayo, día que la mayoría estábamos de excursión compartiendo, conviviendo, pero algo inesperado truncó nuestro día de alegría. Tres fueron las Hermanas que fallecieron: Hna. Isabel Olaiz Pizaso (Carmelita Misionera), Hna. Antonia Pieras Juan (Misionera de los Sagrados Corazones) y Hna. Antonia Cots Ortiz (Hija de la Caridad).

Y dos Hermanas quedaron heridas graves y que todavía están en período de convalencia: Hna. Ana Mª Capellán Velasco (Carmelita Misionera) y Hna. Lucía Álvarez González (Misionera Esclava del Corazón de María).

Recibimos muestras de pésame de muchas Confers de España, destacando de manera especial las Congregaciones de nuestra Región Balear. Y nos sentimos muy acompañadas por la Iglesia Diocesana y también por los distintos estamentos civiles de la Diócesis.

ACTIVIDADES:

RETIROS: Del mes de octubre al mes de mayo, cada mes se organiza un retiro a nivel de Confer, al que asisten un grupo de entre 25 y 30 Hermanas. Este año se

ha procurado que fueran dirigidos por padres religiosos o religiosas para así recibir el mensaje desde la experiencia religiosa.

CONVIVENCIAS: El día 2 de mayo, como es costumbre, celebramos en Monte Toro la Jornada de sacerdotes Diocesanos y Congregaciones religiosas, invitación que hace el Sr. Obispo Mn. Francesc - Xavier Ciuraneta.

ASAMBLEA DIOCESANA: En las jornadas de reflexión-estudio de la Asamblea Diocesana de Menorca participamos dos hermanas de cada Congregación. Y las dos Hermanas que representan a la Confer en el Consejo Diocesano de Pastoral, también formaron parte de las diferentes ponencias que se dieron.

ENCUENTRO EN LLUC (MALLORCA): Este curso sólo participó una Hermana.

EXCURSIÓN-CONVIVENCIA: El día 23 de mayo en un "lloc" prestados por los padres Salesianos, iniciamos nuestra jornada de convivencia, celebrando Eucaristía y compartiendo mesa; pero al estar esperando el autocar para regresar a nuestras comunidades, ocurrió el trágico accidente al que nos hemos referido más arriba.

JUNTA: Por norma general la Junta de Confer suele reunirse cada mes o mes y medio para compartir, proyectar, programar.

CONFER REGIONAL: La presidenta de la Diocesana, Hna. Enriqueta Garriga suele asistir casi siempre, y a lo largo de este curso, una reunión de la Regional se ha hecho en Menorca.

Proyecto Curso 1998/1999

1.- La Junta de Confer sigue queriendo ser el punto de unión entre todas las Congregaciones de la Diócesis de Menorca. Para ello, como siempre, dicha Junta está formada por una Hermana de cada Congregación que hace de enlace en los dos sentidos, para que así haya un medio de comunicación, de relación y a través de ella, se elabora algún proyecto espiritual como son los días de retiro, participación en la plegaria vocacional que organiza la Delegación de Vocaciones y los momentos de convivencias u otras celebraciones.

2.- Organizar durante los meses de octubre a mayo un retiro mensual. Este año con un tema conductor para todo el curso: "la comunión con el Padre, en la unidad del Espíritu Santo". Las fechas de los retiros son: 10 de octubre; 14 de noviembre; 12 de diciembre; 9 de enero; 13 de febrero; 13 de marzo y 10 de abril.

3.- Organizar un día de excursión recreación.

4.- Estar atentas a las Hermanas que van celebrando sus Bodas de Plata o de Oro, para festejarlo.

5.- Celebración del primer aniversario de la muerte de las Hermanas fallecidas en accidente el pasado 23 de mayo.

6.- Participar y colaborar en las actividades diocesanas de formación, teología, etc.

7.- Mandar una hoja de información después de cada reunión de la Junta de Confer "Es pou de Torn" a todas las comunidades.

DELEGACIÓ DIOCESANA DE JOVENTUT

PRESENTACIÓ DE LA "CARTA ALS JOVES"

Ciutadella de Menorca, 23 de novembre de 1998

Benvolgut/da:

El Bisbe de Menorca, Mns. Francesc Xavier Ciuraneta, ha adreçat una Carta als Joves de Menorca i també a tots aquells adults que acompanyen grups d'adolescents i joves a la nostra diòcesi.

Em plau convidar-te en nom del Bisbe, a la presentació d'aquest document, que inclou també les propostes de l'Assemblea Diocesana referides a joventut i la Proposta de Pastoral de Joventut de Catalunya i Balears, que tindrà lloc el proper Divendres dia 27 de novembre, a les 20.30 h. del capvespre, a la Sala dels Arcs del Seminari Diocesà.

Esperam comptar amb la teva presència, i amb la de tots aquells agents de pastoral juvenil de la teva parròquia, comunitat, grup o moviment.

Ben cordialment,

Mª Ignàsia Gener Fernández

Delegada de Joventut

SECCIÓ INFORMATIVA

ACTIVITATS DEL SR. BISBE

Novembre

1. Celebra el Sagrament de la Confirmació a Ferreries.
2. Visita malalts.
3. Es reuneix amb els arxiprestos.
4. Rep visites a Maó, on visita un sacerdot i la mare d'un sacerdot malalts. Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Francesc de Ciutadella, participant en la Catequesi d'Adults.
5. Participa en les Jornades de Formació Permanent del Clergat. Presideix una reunió del Consell Diocesà d'Economia.
6. Jornades de Formació Permanent del Clergat.
7. Participa a Palma en la trobada de la CONFER de Balears.
8. Participa en la pregària vocacional.
9. Es reuneix en la Permanent del Consell Pastoral Diocesà.
10. Rep visites.
11. Participa en un recés sacerdotal al Seminari. Rep visites a Maó.
12. Rep visites.
13. Firma un conveni amb el Govern Balear de cessió d'ús d'un terreny en el Toro.
14. Participa a Montserrat en els actes del 25 Aniversari de la Romeria de la Terra Alta a Montserrat.
15. Celebra la Confirmació a la Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella. Visita Pastoral a Sant Francesc, de Ciutadella: Reunió amb un equip de matrimonis.
16. Viatja a Barcelona.
17. Visita Pastoral a Sant Francesc: Reunió amb el Grup de Litúrgia.
18. Rep visites a Maó.
19. Grava uns programes per a COPE. Visita pastoral a Sant Francesc: Reunió amb els pares dels catequizants.
20. Visita a una comunitat de religioses.
21. Celebra el Sagrament de la Confirmació a la Parròquia de la Concepció, de Maó. Presideix a Ferreries l'Eucaristia commemorativa dels 25 anys d'"Una illa per al món".
22. Celebra la Confirmació a la Parròquia del Carme, de Maó. Es reuneix amb els religiosos de la Salle.
- 23-26. Participa en l'Assemblea Plenària de la Conferència Episcopal Espanyola.
27. Presenta als mitjans de comunicació i als agents de pastoral la "Carta als Joves".

28-30. Diferents actes de Visita Pastoral a la Parròquia del Carme, de Maó.

Desembre

- 1-2. Segueix la Visita Pastoral a la Parròquia del Carme, de Maó. Inauguració de l'Escola-Taller "Calàbria". Gravació d'un programa per a Onda 0.
3. Es reuneix amb els arxiprestos.
4. Actes de la Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella.
5. Despatx.
6. Presideix l'Eucaristia a la Parròquia des Castell. Visita malalts.
7. Rep visites.
8. Celebra l'Eucaristia a la Catedral i en el Monestir de les Concepcionistes, de Maó. Dinar a la Casa Sacerdotal, de Ciutadella.
9. Participa en el recés d'Advent del clergat. Actes de Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella.
10. Participa en els actes commemoratius del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets de l'Home. Inauguració del servei "Tertúlia i amistat" de la Parròquia de Santa Maria, de Maó. Actes de la Visita Pastoral a la Parròquia del Carme, de Maó.
11. Visites. Actes de la Visita Pastoral a les Parròquies de Sant Rafel i de Sant Francesc, de Ciutadella.
12. Actes de la Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella. Presideix a la Catedral l'Eucaristia commemorativa del 75 Aniversari del Club Nàutic de Ciutadella.
13. Actes de Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella. Presideix l'Assemblea de les Conferències de Sant Vicent de Paül, de Ciutadella. Participa en la pregària vocacional.
- 14-15. Reunió pastoral a Barcelona.
16. Presideix la reunió del Consell del Presbiteri. Rep visites a Maó.
17. Gravació d'uns programes per a COPE.
18. Visites. Actes de la Visita Pastoral de la Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella.
19. Presideix la reunió del Consell Pastoral Diocesà. Participa en el dinar nadalenc del diari "Menorca". Participa en la pregària dels EMD de Ciutadella.
20. Presideix l'Eucaristia commemorativa del bicentenari de la Parròquia de Sant Bartomeu, de Ferreries. Actes de Visita Pastoral a la Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella.
21. Visita malalts Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella.
22. Visites. Visita malalts Parròquia Sant Rafel, de Ciutadella. Celebració Penitencial en la Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella.
23. Reunió amb uns preveres. Presideix la reunió de la Permanent del Consell Pastoral Diocesà. Es reuneix amb la Junta de la Confer Diocesana.

24. Rep visites. Dinar a la Casa sacerdotal, de Ciutadella.
25. Presideix l'Eucaristia de Nadal a la Catedral i a la Parròquia de Santa Maria, de Maó.
- 26-31. Estada, amb la seva família, a La Palma d'Ebre (Tarragona).

CRÒNICA DIOCESANA

NOVEMBRE

El Consell Pastoral Diocesà posa en marxa les conclusions de l'Assemblea Diocesana.

El Consell Pastoral Diocesà, en la reunió a 31 d'octubre, es reuneix per a iniciar els treballs de posada en pràctica dels resultats de l'Assemblea Diocesana, a fi de començar la confecció del Pla Pastoral diocesà 1999-2003. En la reunió també es va renovar la Comissió Permanent del Consell Pastoral, després de la incorporació de nous membres, provinents de les delegacions diocesanes de Pastoral Vocacional, Ensenyament, Catequesi, Mitjans de Comunicació Social; i un representant dels arxiprestats de Maó i del Centre, respectivament.

El Consell Pastoral va valorar el treball que s'està portant a terme des de moltes parròquies i delegacions de la posada en pràctica dels resultats de l'Assemblea Diocesana, clausurada l'abril passat. Per a l'elaboració del Pla Pastoral diocesà es decidí enviar un document de treball a totes les parròquies, delegacions i moviments, a fi de plasmar les prioritats evangelitzadores de la diòcesi.

L'Església de Menorca navega per internet.

L'Església de Menorca estrena mitjà d'evangelització a través de la seva pàgina web a la xarxa d'internet. La direcció (<http://www.ctv.es/USERS/pclaret>) posa en contacte el visitant amb una mica d'història de la diòcesi menorquina, així com la possibilitat d'accedir a la guia diocesana, a un apartat d'actualitat i al calendari diocesà previst durant el curs.

Caritas diocesana fa una crida a la solidaritat amb els damnificats dels huracans Mitch-Georges.

A mitjans del mes de novembre i com a resposta als terribles esdeveniments que van sacsejar les regions de Centreamèrica pels desastres ocasionats pels huracans Mitch i Georges, Caritas promou una campanya d'emergència per la multitud de damnificats. Per la seva part, el Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta, en un comunicat oficial remès a tots els mitjans informatius, realitza una crida a la solidaritat amb els necessitats dels països centreamericans.

Formació bíblica per a preveres i laics.

Entre els dies 5 i 6 de novembre els preveres van participar en la primera de les jornades de Formació Permanent del curs, al santuari de la Mare de Déu del Toro, dedicada a la formació bíblica, seguint el mandat de l'Assemblea Diocesana. La formació va ser dirigida pel salesià Jordi Latorre, director del centre d'estudis Martí Codolar, de Barcelona.

Per la seva part, i també al Toro, uns cinquanta laics van participar, el diumenge dia 8, d'una Jornada de Teologia, que va dirigir el prevere mallorquí, Mn. Francesc Ramis Darder, professor del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca.

Un curset per entrar en sintonia catequètica.

La delegació diocesana de Catequesi va organitzar un curs per a catequistes novells, a Ferreries, al col·legi concertat a Sant Francesc, el dia 8 de novembre. Les sessions van ser dirigides per Mn. Joan Bosco Faner, Mn. Francesc Triay, Mn. Cristòfol Vidal i per la delegada de Catequesi, la Gna. Tere Llaneras.

Promoure una nova cultura vocacional.

Sota aquest lema la delegació de Pastoral Vocacional va celebrar el dia 8 de novembre la pregària vocacional que cada mes organitza, conjuntament amb una comunitat cristiana. En aquest cas es celebrà al santuari de Maria Auxiliadora de Ciutadella, on es plantejà la vocació de Maria, Mare de Déu i de l'Església, com a centre i model de totes les vocacions.

Més de cent milions dedicats a tasques de promoció social.

Amb motiu de la celebració del Dia de l'Església Diocesana, el 12 de novembre el Bisbat va fer públiques les dades econòmiques diocesanes a fi de potenciar l'autofinançament eclesial. Sota el lema "L'Església és cosa teva... Participa-hi!" es va constatar que les partides pressupostàries més elevades són les destinades a obres i acció social.

"Pare, abraç d'amor i tendresa": lema del Dia de la Catequesi.

Les parròquies i comunitats cristianes van celebrar el 22 de novembre el Dia de la Catequesi, sota el lema dedicat a Déu-Pare, en sintonia amb l'any de preparació per al Gran Jubileu de l'Any 2000.

25 anys d'història i servei missioner d'Una Illa pel Món.

El dissabte 21, a l'església de Santa Maria, de Ferreries, el grup missioner de la parròquia, Una Illa pel Món, va celebrar una Eucaristia d'acció de gràcies, presidida pel Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta, i que va comptar amb la presència del missioner menorquí, el prevere Manolo Bonet.

El Sr. Bisbe presenta una Carta dirigida als joves i agents de pastoral juvenil.

La delegació diocesana de Joventut va presentar una Carta als Joves del Sr. Bisbe, dirigida a tota la joventut de la diòcesi menorquina i als agents de pastoral que treballen en el camp juvenil. La delegada de Joventut, Maria Ignàsia Gener, va comentar que és un dels nombrosos fruits de l'Assemblea Diocesana.

El Sr. Bisbe manifesta en la carta que els joves d'avui pateixen una espècie de "síndrome de Peter Pan", és a dir, la por a voler créixer i madurar. Per a Mons. Ciuraneta, els joves "són sensibles al sentit de l'amistat, la preocupació pel cos, la música sorollosa, la motorització, la informàtica, les mogudes dels caps de setmana, l'ecologia, i al consum d'alcohol i drogues en edats més avançades". Aquesta reflexió és un oferiment als joves a descobrir la persona de Jesucrist com el veritable model de la humanitat i establir un contacte entre la comunitat cristiana i aquells que "són el futur de l'Església del segle XXI".

La presentació als mitjans de comunicació va tenir lloc el dia 27 de novembre a Cal Bisbe. Posteriorment es va presentar la Carta als Joves als organismes diocesans, al Seminari Diocesà.

Artesania Solidària de Mans Unides.

Mans Unides va inaugurar el 27 de novembre una exposició solidària, a la sala d'exposicions de Sa Nostra, de Ciutadella, amb l'objectiu de donar a conèixer l'artesanía confeccionada pels membres de Mans Unides i voluntaris, i recaptar fons per a projectes solidaris que porta a terme Mans Unides en el Tercer Món.

DESEMBRE

Es posa en marxa una nova Escola Taller Calàbria.

Caritas, juntament amb l'Ajuntament de Maó, CCOO-Forem, i el suport econòmic de l'INEM, ha posat en marxa una segona escola-taller per a promoure la restauració de l'edifici de Calàbria, alhora potenciant la formació professional i intel·lectual de joves amb necessitat d'aprendre un ofici i treure's el graduat d'estudis. La firma va tenir lloc a l'ajuntament de Maó, el primer dia del mes de desembre.

Sant Bartomeu de Ferreries presenta "Batec de pedres centenàries".

Dia 7 de desembre l'església de Sant Bartomeu es va omplir per escoltar a Mn. Josep Sastre, que va presentar el llibre "Batec de pedres centenàries". El llibre és una recopilació de les conferències celebrades a la parròquia de Ferreries durant el 1998, any que es celebra el bicentenari de la finalització de les obres parroquials. En acabar la presentació la companyia de teatre "Coverbos" va oferir un recital de poesia religiosa amb obres de Miquel Martí i Pol, Joan Alcover, Jacint Verdaguer, Sant Joan de la Creu, dedicant tota la segona part a poemes del rector de la parròquia, Mn. Joan Bosco Faner.

L'Església menorquina amb els Drets Humans.

El dia 10 de desembre, dia commemoratiu dels cinquanta aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, l'Església diocesana es va sumar als actes d'adhesió amb una repicada de campanes a les dotze del migdia i amb un record especial en moments de pregària i celebracions de l'Eucaristia. El Sr. Bisbe va firmar el llibre d'adhesions a primera hora del matí a Cal Bisbe.

"Tertúlia i Amistat": autopromoció d'impedits físics.

La parròquia de Santa Maria de Maó va inaugurar el taller "Tertúlia i Amistat" que és programa de promoció integral destinat a persones adultes que no poden moure's amb autonomia, la qual cosa els obliga a passar molt temps a casa, inactives i poc relacionades amb els altres. Organitzat per la Caritas parroquial i els voluntaris de Sant Vicenç de Paül, amb una participació de més de vint voluntaris, el taller va ser inaugurat i beneït pel Sr. Bisbe, el mateix dia 10 de desembre.

Caritas promou tres nous cursos de Garantia Social.

Tres cursos de Garantia Social per a joves d'entre 16 i 21 anys que no han superat els estudis de Secundària Obligatoria, es van obrir per a l'oferta de tothom, a mitjans del mes de desembre. Auxiliar de comerç, operari de vivers i jardins, i auxiliar de perruqueria eren les noves oportunitats educatives que Caritas promou en el seu camí cap a l'oferta social.

Consell del Presbiteri: s'estudia la possibilitat d'obrir un Seminari Menor.

El Consell del Presbiteri es va reunir el 16 de desembre per a aprovar els pressupostos del 99 preparats pel Consell d'Economia, així com per a presentar els treballs que els preveres han realitzar, arxiprestalment, en la revisió del Directori Sacramental que l'Assemblea Diocesana va motivar.

En la reunió també s'informà de la possibilitat d'estudi d'un projecte per a la creació d'un Seminari Menor a la diòcesi. La iniciativa té el seu origen en la manca de vocacions al sacerdoci que pateix l'Església menorquina.

Família, joves i ensenyament: les prioritats del Pla Pastoral.

El Consell Pastoral Diocesà es va reunir el 19 de desembre per a posar en comú les reflexions parroquials, arxiprestals i de les delegacions diocesanes, que s'havien realitzat per a marcar les prioritats evangelitzadores del Pla Pastoral 1999-2003.

La família, els joves i l'ensenyament són els sectors que la diòcesi menorquina donarà prioritat a partir del proper curs. Després de l'aportació de les actituds evangelitzadores de com anunciar la Paraula de Déu, com celebrar cada un dels sacraments, i com exercir la caritat, amb un talant missioner, s'aportaren les conclusions parroquials i de cada delegació.

La parròquia de Ferreries agraeix a Déu 200 anys de vida.

Els actes de la celebració del bicentenari de la finalització de les obres de la parròquia de Sant Bartomeu de Ferreries, es van cloure el 20 de desembre amb una Eucaristia presidida pel Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta, on l'església parroquial es va omplir de fidels per agrair a Déu tants anys de vida parroquial.

Nadal: amor de donació gratuïta.

El Sr. Bisbe, en la seva homilia de Nadal, pronunciada a la Catedral, en la nit de vigília de Nadal, i en la parròquia de Santa Maria de Maó, al dia de Nadal a migdia, va destacar la donació d'amor desinteressat que porta el missatge de Nadal a través del misteri de l'Encarnació.

31 de desembre: Misses per a pregar per la pau mundial i local.

A Ciutadella i a Maó, les parròquies de Sant Francesc van ser l'escenari de la tradicional vetla per la Pau, en la XXXII Jornada Mundial de la Pau, dedicada enguany als Drets Humans, sota el lema "El secret de la pau vertadera resideix en el respecte dels Drets Humans". Mn. Sebastià Taltavull, vicari general, i Mn. Gerard Villalonga, arxiprest de Maó, van presidir les respectives celebracions de l'Eucaristia. Per la seva part, a Ferreries també van pregar per la Pau a l'Església de Santa Maria, com ja va sent costum.

Gabinet de Comunicació

SECCIÓ DOCUMENTAL

CARTA APOSTÒLICA DEL PAPA EN FORMA DE "MOTU PROPRIO" SOBRE LA NATURALESA TEÒRICA I JURÍDICA DE LES CONFERÈNCIES DELS BISBES

I.- INTRODUCCIÓ

1. Jesús, el Senyor, va constituir els Apòstols en forma de "col·legi o grup estable, i l'edificà sobre Pere, el seu capdavanter". Jesús no va elegir i enviar els Apòstols independentment els uns dels altres, sinó formant el grup dels Dotze, tal com ho subratllen els evangelis amb l'expressió "un dels Dotze", emprada repetidament. El Senyor els confia a tots junts la missió de predicar el Regne de Déu i els envia no pas individualment, sinó de dos en dos. En l'últim sopar Jesús prega al Pare per la unitat dels Apòstols i d'aquells qui, per la seva paraula, creuran en ell. Després de la Resurrecció i abans de l'Ascensió, el Senyor confirma Pere en el seu ministeri pastoral i confia als Apòstols la mateixa missió que ell havia rebut del Pare.

Amb l'efusió de l'Esperit Sant el dia de Pentecosta, la realitat del Col·legi Apostòlic es presenta plena de la nova vitalitat que procedeix del Paràclit. Pere, "dret amb els Onze", parla a la multitud i bateja molts creients; la primera comunitat es presenta unida a escoltar l'ensenyament dels Apòstols, dels quals rep la solució dels seus primers problemes pastorals; sant Pau va a trobar els Apòstols que s'havien quedat a Jerusalem per assegurar la seva comunió amb ells i no caure en el perill de "córrer en va". La consciència de formar un cos indivís es manifesta també davant la qüestió de si els cristians vinguts del paganisme estaven obligats o no a observar algunes normes de la Llei Antiga. Llavors, a la comunitat d'Antioquia, "van decidir que Pau i Bernabé i alguns altres pugessin a Jerusalem a trobar els Apòstols i els ancians per tractar aquesta qüestió". Per tal d'examinar aquest problema, els Apòstols i els preveres es reuneixen, es consulten, deliberen guiats per l'autoritat de Pere, i, finalment, sentencien: "L'Esperit Sant ha decidit, juntament amb nosaltres, de no imposar-vos cap més càrrega que aquestes indispensables...".

2. La missió de salvació que el Senyor va confiar als Apòstols durarà fins a la fi del món. Per complir aquesta missió segons els desigs de Crist, els mateixos Apòstols es van preocupar d'instituir els seus successors. "Per institució divina els Bisbes han succeït els Apòstols com a pastors de l'Església". De fet, per complir el ministeri pastoral, "Crist va enriquir els Apòstols amb la vinguda especial de l'Esperit Sant que baixà damunt d'ells. Ells mateixos van comunicar als seus col·laboradors, mitjançant la imposició de les mans, el do espiritual que s'ha transmès fins a nosaltres amb la consagració dels Bisbes". "Així com per disposició del Senyor, sant Pere i els altres Apòstols formaven un sol Col·legi Apostòlic, per raons anàlogues estan units entre ells el Papa, successor de Pere, i

els Bisbes, successors dels Apòstols. Així tots els Bisbes en comú han rebut de Crist el manament d'anunciar l'Evangelí arreu de la terra, i doncs han de preocupar-se de tota l'Església i han de dur a terme la missió que el Senyor els va confiar; han de col·laborar entre ells i amb el successor de Pere, "en el qual va ser instituït per sempre el principi i fonament, perpetu i visible, de la unitat de la fe i de la caritat". Tot alhora, cadascun dels Bisbes és el principi i fonament de la unitat en les seves Esglésies particulars.

3. Salvada la potestat que per institució divina té el Bisbe en la seva Església particular, la consciència de formar part d'un únic cos ha portat els Bisbes, en compliment de llur obligació enllà de la història, a utilitzar instruments, organismes o mitjans de comunicació que posen de manifest la comunió i la preocupació per totes les Esglésies i eixamplen la vida mateixa del col·legi dels Apòstols, com és ara la col·laboració pastoral, les consultes, l'ajuda mútua, etc.

Des dels primers segles, aquesta comunió ha tingut una expressió particularment qualificada i característica en la celebració dels concilis, entre els quals cal esmentar, ultra els concilis ecumènics que comencen amb el concili de Nicea del 325, també els concilis particulars, tant els plenaris com els provincials, que sovint s'han celebrat arreu de l'Església ja des del segle II.

Aquesta pràctica de celebrar concilis particulars va continuar durant tota l'Edat Mitjana. Però després del Concili de Trento (1545-1563) va decaure cada cop més. Malgrat això, el Codi de Dret Canònic del 1917 també va donar disposicions per a la celebració de concilis particulars amb la intenció de renovar la força d'una institució tan venerable. El cànon 281 del Codi esmentat es referia al concili plenari i establia que es podia celebrar amb l'autorització del Papa, el qual designava un delegat seu perquè el convoqués i presidís. El mateix Codi preveia la celebració de concilis provincials almenys cada vint anys i, com a mínim, cada cinc anys, de conferències o assemblees dels Bisbes d'una província per tractar els problemes de les diòcesis i preparar el concili provincial. El nou Codi de Dret Canònic del 1983 continua mantenint una àmplia normativa sobre els concilis particulars, tant plenaris com provincials.

4. Juntament amb la tradició dels concilis particulars i en consonància amb ella, han nascut en diversos països, des del segle passat, per motius històrics, culturals i sociològics, i amb finalitats pastorals específiques, les Conferències dels Bisbes. Amb l'objecte d'enfrontar les qüestions eclesials d'interès comú i donar les oportunes solucions, aquestes Conferències, a diferència dels concilis, tenien un caràcter estable i permanent. La Instrucció de la Sagrada Congregació dels Bisbes i Regulars del 24 d'agost de 1889 les recorda anomenant-les expressament "Conferències Episcopals".

El Concili Vaticà II, en el decret *Christus Dominus*, a més de manifestar el desig que la tradició venerable dels concilis particulars recuperi una nova força (cf. n. 36), tracta expressament de les Conferències dels Bisbes, constata llur institució en moltes nacions i estableix normes particulars sobre això (cf. nn. 37-38). El Concili

ha reconegut l'oportunitat i la fecunditat d'aquests organismes. Ha considerat que "és molt convenient que pertot arreu del món els Bisbes d'una mateixa nació o regió es congreguin en una assemblea, on periòdicament reunits, comunicant-se mútuament la llum de la seva prudència i experiència i confrontant parers, assoleixin una santa unió de forces en bé general de les Esglésies".

5. L'any 1966, amb el Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, el Papa Pau VI va imposar la constitució de Conferències Episcopals allí on encara no n'hi havia, va establir que les que ja existien redactessin Estatuts propis i, si no era possible de constituir-les, els Bisbes interessats havien d'unir-se en Conferències Episcopals ja establertes. També es podrien crear Conferències Episcopals per a diverses nacions o àdhuc internacionals. Uns anys després, el 1973, el Directori pastoral dels Bisbes va tornar a recordar que "la Conferència Episcopal ha estat instuïda perquè avui pugui aportar una contribució múltiple i fecunda a l'aplicació concreta de l'afecte col·legial. Per mitjà de les Conferències es fomenta d'una manera excel·lent l'esperit de comunió amb l'Església universal i amb les diverses Esglésies particulars entre elles". Finalment, el Codi de dret Canònic promulgat per mi el 25 de gener de 1983, ha establert una normativa específica (cc. 447-459), que regula la finalitat i les competències de les Conferències dels Bisbes, a més de llur erecció, composició i funcionament.

L'esperit col·legial que inspira la constitució de les Conferències Episcopals i guia les seves activitats, porta també a la col·laboració entre les Conferències de diverses nacions, segons el desig del Concili Vaticà II, recollit en les normes canòniques.

6. Des del Concili Vaticà II, les Conferències Episcopals s'han desenrotllat molt i han assumit el paper d'òrgan preferit pels Bisbes d'una nació o d'un territori determinat per a l'intercanvi de punts de vista, la consulta recíproca i la col·laboració a favor del bé comú de l'Església: "S'han constituït durant aquests anys en una realitat concreta, viva i eficient a totes les parts del món". Són importants pel fet que contribueixen amb eficàcia a la unitat entre els Bisbes, i doncs a la unitat de l'Església, per tal com són un instrument molt vàlid per consolidar la comunió eclesial. Tanmateix, l'evolució de llurs activitats, cada dia més grans, ha plantejat alguns problemes de caràcter teològic i pastoral, especialment en les relacions amb cadascun dels Bisbes diocesans.

7. Vint anys després de la clausura del Concili Vaticà II, l'Assemblea extraordinària del Sínode dels Bisbes celebrada el 1985 ha reconegut la utilitat pastoral, més encara, la necessitat de les Conferències dels Bisbes en les circumstàncies actuals, però alhora no ha deixat d'observar que "en la manera de procedir de les Conferències Episcopals cal tenir present el bé de l'Església, això és, el servei a la unitat, i la responsabilitat inalienable de cada Bisbe envers l'Església universal i envers la seva Església particular. Així, doncs, el Sínode ha recomanat que s'expliciti amb més amplitud i profunditat l'estudi de l'estatus teològic i, en conseqüència, jurídic de les Conferències dels Bisbes, especialment

el problema de l'autoritat doctrinal, bo i tenint present el n. 38 del Decret conciliar *Christus Dominus* i els canons 447 i 753 del Codi de Dret Canònic.

II.- LA UNIÓ COL·LEGIAL ENTRE ELS BISBES

8. Dintre la comunió universal del Poble de Déu, al servei del qual el Senyor ha instituit el ministeri apostòlic, la unió col·legial de l'Episcopat manifesta la naturalesa genuïna de l'Església, que, essent a la terra llavor i començ del Regne de Déu, "és un germen molt segur d'unitat, d'esperança i de salvació per a tot el llinatge humà". Així com l'Església és una i universal, també l'episcopat és un i indivís, s'estén tant com la realitat visible de l'Església i expressa la seva rica varietat. El Papa, cap del cos episcopal, és el principi i el fonament visible d'aquesta unitat.

La unitat de l'Episcopat és un dels elements constitutius de la unitat de l'Església. Per mitjà del cos dels Bisbes "es manifesta i es conserva la tradició apostòlica arreu del món". La participació en la mateixa fe, el dipòsit de la qual és confiat a la seva custòdia, la participació en els mateixos sacraments, "l'administració freqüent i profitosa dels quals determinen amb la seva autoritat", com també l'obediència i l'adhesió a ells com a Pastors de l'Església, són els components essencials de la comunió eclesial. Aquesta comunió, precisament perquè impregna tota l'Església, configura també el Col·legi Episcopal i és "una realitat orgànica que exigeix una forma jurídica i alhora és animada per l'amor".

9. L'orde dels Bisbes és col·legialment "subjecte de la potestat suprema i plena sobre tota l'Església només juntament amb el cap, el Papa, i mai sense aquest cap". Com tothom sap, el Concili Vaticà II, quan ensenya aquesta doctrina, recorda igualment que el Successor de Pere conserva "plenament la potestat del primat sobre tots, tant els pastors com els fidels. El Papa, de fet, té a l'Església, en virtut de la seva funció de Vicari de Crist i Pastor de tota l'Església, la potestat plena, suprema i universal, que pot exercir sempre amb tota llibertat".

La potestat suprema que el cos dels bisbes posseeix sobre tota l'Església només pot ser exercida per ells col·legialment, sia de manera solemne reunits en Concili ecumènic, sia escampats pel món, amb la condició que el Papa els convoqui a un acte col·legial o almenys aprovi o accepti llur acció conjunta. En aquestes accions col·legials els Bisbes exerceixen un poder que els és propi en bé dels seus fidels i de tota l'Església; bo i respectant fidelment el primat i la preeminència del Papa, cap del Col·legi Episcopal, no per això actuen com a vicaris o delegats seus. En aquests casos es veu clarament que són Bisbes de l'Església catòlica, un bé per a tota l'Església, i doncs reconeguts i respectats per tots els fidels.

10. En l'àmbit de les Esglésies particulars o de llurs agrupacions no hi ha lloc per a una acció col·legial així per part dels Bisbes respectius. A cada Església, el Bisbe diocesà pastura en nom del Senyor el ramat que li ha estat confiat com a pastor ordinari i immediat, i la seva activitat és estrictament personal, no col·legial, tot i que és animada per l'esperit de comunió. A més, encara que tingui la plenitud

del sagrament de l'Orde, no exerceix la potestat suprema, la qual pertany al Papa i al Col·legi Episcopal com elements propis de l'Església universal, per tal que aquesta sigui plenament Església, això és, presència particular de l'Església universal amb tots els seus elements essencials.

En l'agrupació de les Esglésies particulars per zones geogràfiques (nació, regió, etc.), els Bisbes que les presideixen no exerceixen conjuntament la seva acció pastoral amb actes col·legials equiparables als del Col·legi Episcopal.

11. Per tal d'emmarcar correctament i comprendre millor com la unió col·legial es manifesta en l'acció pastoral conjunta dels Bisbes d'una zona geogràfica, és útil de recordar, ni que sigui breument, quina és la relació de cada Bisbe, en la seva tasca pastoral ordinària, amb l'Església universal. Així, doncs, cal tenir present que la pertinença de cada Bisbe al Col·legi Episcopal no sols es manifesta en els actes col·legials indicats, sinó també en la sol·licitud per tota l'Església. Aquesta sol·licitud, encara que no es realitzi amb un acte de jurisdicció, contribueix, tanmateix, generosament al bé de l'Església universal. En efecte, tots els Bisbes han de promoure i defensar la unitat de la fe i la disciplina comuna a tota l'Església. Han de procurar especialment que la fe creixi i la llum de la veritat plena brilli per a tots els homes. "D'altra banda, es manté com a principi sagrat que dirigint bé la seva pròpia Església, porció com és de l'Església universal, contribueixen eficaçment al bé de tot el Cos místic, que és també el cos de les Esglésies".

Els Bisbes contribueixen al bé de l'Església universal no solament amb el bon exercici dels munus regendi en les seves Esglésies particulars, sinó també amb l'exercici de les funcions d'ensenyament i de santificació.

És cert que cada Bisbe, en tant que mestre de la fe, no s'adreça a la comunitat universal dels fidels, si no és amb un acte de tot el Col·legi Episcopal. Correspon únicament als fidels confiats a la seva atenció pastoral el deure d'adherir-se amb religió i assentiment de l'esperit al judici del seu Bisbe propi, emès en nom de Crist, en matèria de fe i moral. De fet, "els Bisbes, quan ensenyen en comunió amb el Papa, mereixen el respecte de tots, ja que són els testimonis de la veritat divina i catòlica"; i el seu ensenyament, en tant que transmet amb fidelitat i il·lustra la fe que s'ha de creure i aplicar a la vida, és d'una gran utilitat per a tota l'Església.

A més, cada Bisbe, "com a administrador de la gràcia del sacerdoci suprem", en l'exercici de la funció de santificar contribueix molt a la missió de l'Església de glorificar Déu i santificar els homes. Aquesta és una obra de tota l'Església de Crist que actua en cada celebració litúrgica legítima que es fa en comunió amb el Bisbe i sota la seva direcció.

12. Quan els Bisbes d'un territori exerceixen conjuntament algunes funcions pastorals en bé de llurs fidels, aquest exercici conjunt del ministeri episcopal aplica concretament l'esperit col·legial (*affectus collegialis*), que és "l'ànima de la col·laboració entre els Bisbes, tant en el camp regional, com en el nacional o internacional". Emperò aquest exercici no assumeix mai la naturalesa col·legial

característica dels actes de l'orde del Bisbe com a subjecte de la suprema potestat sobre tota l'Església. La relació de cada Bisbe amb el Col·legi Episcopal i amb els organismes creats per a l'esmentat exercici conjunt d'algunes funcions pastorals són molt diferents. La col·legialitat dels actes del cos episcopal va vinculada al fet que "l'Església universal no pot concebre's com el conjunt de les Esglésies particulars, o com una federació d'Esglésies particulars". "No és el resultat de la comunió de les Esglésies, sinó que, en el seu misteri essencial, és una realitat ontològica i temporalment prèvia a cada Església particular". De la mateixa manera, el Col·legi Episcopal no s'ha d'entendre com la suma dels Bisbes posats davant les Esglésies particulars, ni com el resultat de la seva comunió, sinó que, en tant que element essencial de l'Església universal, és una realitat prèvia a l'ofici de presidir les Esglésies particulars. La potestat del Col·legi Episcopal sobre tota l'Església no ve de la suma de les potestats dels Bisbes sobre les seves Esglésies particulars, sinó que és una realitat anterior en la qual participa cada Bisbe. Aquest no pot actuar sobre tota l'Església, si no és col·legialment. Només el Romà Pontífex, cap del Col·legi, pot exercir singularment la potestat suprema sobre l'Església. Altrament dit: "la col·legialitat episcopal en sentit propi i estricte, només pertany a tot el Col·legi Episcopal, el qual, com a subjecte teològic, és indivisible". Això és així per voluntat expressa del Senyor. Ara, la potestat no s'ha d'entendre com a domini, sinó que li és essencial la dimensió de servei, perquè deriva de Crist, el Bon Pastor que dóna la vida per les seves ovelles.

13. La relació de les agrupacions d'Esglésies particulars amb les Esglésies que les componen reflecteix els vincles sobre els quals es fonamenten aquestes agrupacions, vincles de tradicions comunes de vida cristiana i d'inserció de l'Església en comunitats humanes unides per llaços de llengua, cultura i història. Aquesta relació és molt diferent del vincle de mútua interioritat de l'Església universal amb les Esglésies particulars.

De la mateixa manera, els organismes formats pels Bisbes d'un territori (nació, regió, etc.) tenen amb els Bisbes que els integren una relació que, per bé que presentin una certa semblança, és tanmateix molt diferent de la relació que hi ha entre el Col·legi Episcopal i cadascun dels Bisbes. L'eficàcia vinculant dels actes del ministeri episcopal exercit conjuntament al si de les Conferències episcopals i en comunió amb la Seu Apostòlica deriva del fet que aquesta ha constituït els esmentats organismes i, damunt la base de la potestat sagrada de cadascun dels Bisbes, els ha confiat competències precises.

L'exercici conjunt d'alguns actes del ministeri episcopal serveix per practicar la sol·licitud de cada Bisbe a favor de tota l'Església, que es manifesta d'una manera significativa en l'ajuda fraterna a les altres Esglésies particulars, especialment a les més properes i a les més pobres, i es tradueix també en la unió d'esforços i temptatives amb altres Bisbes de la mateixa zona geogràfica per augmentar el bé comú de cadascuna de les Esglésies.

III.- LES CONFERÈNCIES EPISCOPALS

14. Les Conferències Episcopals són una aplicació concreta de l'esperit col·legial. El Codi de Dret Canònic en dóna una descripció precisa, inspirada en les prescripcions del Concili Vaticà II: "La Conferència Episcopal, institució permanent, és l'assemblea de Bisbes d'alguna nació o d'un territori determinat, que exerceixen junts algunes tasques pastorals en bé dels fidels del seu territori, per tal de fomentar el millor bé que l'Església dóna als homes, sobretot a través de les formes i els modes d'apostolat adequats degudament a les circumstàncies del temps i del lloc, segons el dret".

15. Avui la necessitat d'unir forces, fruit de l'intercanvi de prudència i experiència dins la Conferència Episcopal, ha estat posada clarament en relleu pel Concili, car "els Bisbes es troben que sovint no poden complir degudament i amb fruit les seves obligacions, si no estableixen amb altres Bisbes una cada dia més estreta coordinació i unió". No és possible d'enumerar d'una manera exhaustiva tots els temes que necessiten aquesta coordinació, però és evident que la promoció i la tutela de la fe i els costums, la traducció dels llibres litúrgics, la promoció i la formació de les vocacions sacerdotals, l'elaboració dels materials per a la catequesi, la promoció i la tutela de les universitats catòliques i d'altres institucions educatives, el compromís ecumènic, les relacions amb les autoritats civils, la defensa de la vida humana, de la pau, dels drets humans, perquè també la legislació civil els protegeixi, la promoció de la justícia social, l'ús dels mitjans de comunicació social, etc., són temes que avui suggereixen l'acció conjunta dels Bisbes.

16. Com a regla general, les Conferències Episcopals són nacionals, és a dir, comprenen els Bisbes d'una sola nació, ja que els vincles de cultura, tradició i història comuna, a més del conjunt de relacions socials entre els ciutadans d'una mateixa nació, demanen una col·laboració entre els membres de l'episcopat d'aquell territori molt més assídua que la que exigeixen les circumstàncies eclesials d'altres tipus de territori. Això no obstant, la mateixa normativa canònica contempla la possibilitat de poder "erigir una Conferència Episcopal per a un territori d'una extensió menor o major, de tal manera que només compregui els Bisbes d'algunes Esglésies particulars constituïdes en un territori determinat, o bé els prelats de les Esglésies particulars de distintes nacions". D'això es dedueix que també hi pot haver Conferències Episcopals a un altre nivell territorial o bé supranacionals. El judici sobre les circumstàncies de les persones o de les coses que aconsellin una amplitud major o menor del territori d'una Conferència és reservat a la Seu Apostòlica. "És propi només de la suprema autoritat de l'Església, un cop escoltats els Bisbes interessats, erigir Conferències Episcopals, suprimir-les o canviar-les".

17. Com que la finalitat de les Conferències dels Bisbes és promoure el bé comú de les Esglésies particulars d'un territori mitjançant la col·laboració dels sagrats pastors a la cura dels quals han estat confiades, cada Conferència ha d'incloure tots

els Bisbes diocesans del territori i els qui s'hi equiparin en dret, així com els Bisbes coadjutors, els Bisbes auxiliars i els altres Bisbes titulars que exerceixin en aquell territori una funció peculiar per encàrrec de la Seu Apostòlica o de la Conferència Episcopal. En les reunions plenàries de la Conferència Episcopal tenen vot deliberatiu els Bisbes diocesans i els qui s'hi equiparin en dret, així com també els Bisbes coadjutors; i això per dret propi. I no podran disposar-ho altrament els Estatuts de les Conferències. El President i el Vicepresident de la Conferència Episcopal han de ser elegits només entre els membres que són Bisbes diocesans. Pertocant als Bisbes auxiliars i als altres Bisbes titulars membres de la Conferència Episcopal, queda a la determinació dels Estatuts de la Conferència que el seu vot sigui deliberatiu o consultiu. Sobre això, caldrà tenir en compte la proporció de Bisbes diocesans i Bisbes auxiliars i d'altres Bisbes titulars, de manera que una eventual majoria d'aquests darrers no condicioni el govern pastoral dels Bisbes diocesans. Però es considera oportú que els Estatuts de les Conferències Episcopals prevegin la presència de Bisbes emèrits amb vot consultiu. Cal procurar que participin en algunes Comissions d'estudi, quan es tractin temes en què un Bisbe emèrit sigui especialment competent. Considerant la naturalesa de la Conferència Episcopal, la participació dels seus membres no és delegable.

18. Cada Conferència Episcopal compta amb els seus propis Estatuts que ella mateixa elabora. Aquests Estatuts han de tenir la revisió (recognitio) de la Seu Apostòlica, "en els quals, entre altres coses, cal establir normes sobre les reunions plenàries de la Conferència, el Consell permanent dels Bisbes i la Secretaria general de la Conferència, i cal constituir també altres oficis i Comissions que, a judici de la Conferència, contribueixen a assolir més eficaçment el seu fi". De tota manera, aquesta finalitat exigeix que s'eviti la burocratització dels oficis i de les Comissions que actuen entre les reunions plenàries. No podem oblidar el fet essencial que les Conferències Episcopals, amb llurs Comissions i oficis, són per ajudar els Bisbes i no per substituir-los.

19. L'autoritat de la Conferència Episcopal i el seu camp d'acció es relacionen estretament amb l'autoritat i l'acció dels Bisbes diocesans i dels prelats similars. Els Bisbes "presideixen en nom de Déu el ramat del qual són pastors, com a mestres que ensenyen, com a sacerdots del culte sagrat i com a ministres que exerceixen el govern. (...) Per institució divina els Bisbes han succeït els Apòstols com a Pastors de l'Església" i, "com a vicaris i legats de Crist, governen les Esglésies particulars que els han estat confiades, no sols amb projectes, consells i exemples, sinó també amb l'autoritat i la potestat sagrada (...). Aquesta potestat que exerceixen personalment en nom de Crist, és pròpia, ordinària i immediata". El seu exercici està regulat per la suprema autoritat de l'Església, i això és com a conseqüència necessària de la relació entre l'Església universal i l'Església particular, ja que aquesta última no existeix si no és com a porció del Poble de Déu, on és veritablement present i actua l'única Església catòlica. En efecte, "el primat del Bisbe de Roma i el Col·legi Episcopal són elements propis de l'Església

universal no derivats de la particularitat de les Esglésies, però interiors a cada Església particular. Com a part d'aquesta reglamentació, l'exercici de la sagrada potestat del Bisbe pot ser circumscrit dintre de certs límits, amb vista al bé comú de l'Església o dels fidels. Aquesta previsió es presenta explícita en la norma del Codi de Dret Canònic on llegim: "En la diòcesi que li ha estat confiada, competeix al Bisbe diocesà tota la potestat ordinària, pròpia i immediata que cal per a l'exercici de la seva tasca pastoral, exceptuades les causes que pel dret o per un decret del Summe Pontífex són reservades a l'autoritat suprema o a una altra autoritat eclesiàstica".

20. En la Conferència Episcopal els Bisbes exerceixen units el ministeri episcopal a favor dels fidels del territori de la Conferència; però perquè aquest ministeri sigui legítim i obligatori per a cada Bisbe, cal la intervenció de l'autoritat suprema de l'Església que, mitjançant una llei universal o un mandat especial, confia determinades qüestions a la deliberació de la Conferència Episcopal. Els Bisbes, ni autònomament, ni individualment, ni reunits en Conferència, no poden limitar la seva potestat sagrada a favor de la Conferència Episcopal i, menys encara, d'una de les parts, com el Consell permanent, una Comissió o el mateix President. Aquest criteri queda ben clar en la norma canònica sobre l'exercici de la potestat legislativa dels Bisbes reunits en la Conferència Episcopal: "La Conferència Episcopal només pot dictar decrets generals en els casos que el dret universal ho prescriu o bé ho estableix un mandat peculiar de la Seu Apostòlica concedit motu proprio o a petició de la mateixa Conferència". En els altres casos "roman íntegra la competència de cada Bisbe diocesà, i ni la Conferència ni el seu President no poden actuar en nom de tots els Bisbes, fora del cas que cadascun d'ells hi hagi donat el seu consentiment.

21. L'exercici conjunt del ministeri episcopal també inclou la funció doctrinal. El Codi de Dret Canònic estableix la norma fonamental sobre això: "Els Bisbes que estan en comunió amb el cap i amb els membres del Col·legi, tant individualment com aplegats en les Conferències Episcopals o en els Concilis particulars, encara que no frueixen de la infal·libilitat en l'ensenyament, són autèntics doctors i mestres dels fidels posats sota la seva cura; els fidels estan obligats a adherir-se amb religió respecte de l'esperit a aquest magisteri autèntic dels seus Bisbes". A més d'aquesta norma general, el mateix Codi estableix, en concret, algunes competències doctrinals de les Conferències dels Bisbes, com és ara "procurar l'edició de catecismes per al seu territori, amb l'aprovació de la Seu Apostòlica", i l'aprovació de les publicacions dels llibres de la Sagrada Escriptura i de les seves traduccions.

La veu concorde dels Bisbes d'un determinat territori, quan, en comunió amb el Papa, proclamen conjuntament la veritat catòlica en matèria de fe i de moral pot arribar al seu poble amb més eficàcia i fer més fàcil l'adhesió dels seus fidels amb assentiment religiós de l'esperit a aital magisteri. Exercint fidelment la funció doctrinal, els Bisbes serveixen la Paraula de Déu, a la qual està sotmès el seu

ensenyament, l'escolten amb devoció, la guarden santament i fidelment l'expliquen. Així els seus fidels la reben de la millor manera possible. Com que la doctrina de la fe és un bé comú de tota l'Església i un vincle de la seva comunió, els Bisbes, reunits en la Conferència Episcopal, procuren, sobretot, seguir el magisteri de l'Església universal i fer-lo arribar oportunament al poble que els ha estat confiat.

22. Quan s'enfronten amb les noves qüestions i procuren que el missatge de Crist il·lumini i guiï la consciència dels homes per resoldre els problemes nous que surten amb els canvis socials, els Bisbes reunits en la Conferència Episcopal exerceixen junts el seu treball doctrinal, ben conscients dels límits de les seves exposicions que no tenen les característiques d'un magisteri universal, tot i que sigui oficial i autèntic i mantenint-se en comunió amb la Seu Apostòlica. Per tant, cal que evitin curosament de fer difícil el treball doctrinal dels Bisbes d'altres territoris, amb plena consciència del ressò que els mitjans de comunicació social donen als esdeveniments d'una regió determinada en àmbits més extensos i fins arreu del món.

Donat que el magisteri autèntic dels Bisbes, aquell, això és, que exerceixen revestits de l'autoritat de Crist, ha d'estar sempre en comunió amb el Cap del Col·legi i amb els seus membres, si les declaracions doctrinals de les Conferències Episcopals són aprovades per unanimitat, no hi ha dubte que poden ser publicades en nom de la mateixa Conferència, i els fidels han d'adherir-se amb assentiment religiós de l'esperit a aquest magisteri autèntic dels seus propis Bisbes. Però, si falta aquesta unanimitat, la sola majoria dels Bisbes d'una Conferència Episcopal no pot publicar una eventual declaració com si fos l'expressió del seu magisteri autèntic al qual han d'adherir-se tots els fidels del territori, excepte si obté la revisió (recognitio) de la Seu Apostòlica, que no la donarà si la majoria no és qualificada. La intervenció de la Seu Apostòlica és anàloga a la que el dret exigeix perquè la Conferència Episcopal pugui donar decrets generals. La revisió (recognitio) de la Santa Seu també serveix per garantir que, quan s'enfronten les noves qüestions plantejades pels ràpids canvis socials i culturals que caracteritzen el temps present, la resposta doctrinal afavoreixi la comunió i no la perjudici, sinó que prepari possibles intervencions del magisteri universal.

23. La naturalesa mateixa de la funció doctrinal dels Bisbes demana que, si l'exerceixen units a la Conferència Episcopal, la practiquin en la reunió plenària. Organismes més reduïts –el Consell permanent, una Comissió o d'altres oficis– no tenen autoritat per realitzar actes de magisteri autèntic ni en nom propi, ni en nom de la Conferència, ni tampoc per encàrrec d'aquesta.

24. Actualment són moltes les comeses de les Conferències Episcopals en bé de l'Església. Són cridades a fomentar, en un servei creixent, "la responsabilitat inalienable de cada Bisbe en relació amb l'Església universal i amb la seva Església particular" i, naturalment, a no obstaculitzar-la substituint-lo d'una manera indeguda, quan la norma canònica no prevegi una limitació de la seva potestat

episcopal a favor de la Conferència Episcopal, o bé actuant com a filtre o trava en les relacions immediates de cadascun dels Bisbes amb la Seu Apostòlica.

Els aclariments exposats fins aquí, juntament amb la normativa complementària que ve a continuació, responen als desigs de l'Assemblea general extraordinària del Sínode dels Bisbes de 1985 i tendeixen a il·luminar i a fer encara més eficaç l'acció de les Conferències Episcopals, les quals revisaran oportunament els seus Estatuts perquè siguin coherents amb aquests aclariments i normes, d'acord amb els desigs esmentats.

IV.- NORMES COMPLEMENTÀRIES SOBRE LES CONFERÈNCIES DELS BISBES

Art. 1.- Perquè les declaracions doctrinals de la Conferència dels Bisbes, a les quals es refereix el n. 22 de la Carta present, constitueixin un magisteri autèntic i puguin ser publicades en nom de la mateixa Conferència, cal que siguin aprovades per la unanimitat dels membres Bisbes o que, aprovades en la reunió plenària almenys per dos terços dels Prelats que pertanyen a la Conferència amb vot deliberatiu, obtinguin la revisió (recognitio) de la Seu Apostòlica.

Art. 2.- Cap organisme de la Conferència Episcopal, exceptuada la reunió plenària, té el poder de fer actes del magisteri autèntic. La Conferència Episcopal no pot concedir aquest poder a les Comissions o a d'altres organismes constituïts dintre d'ella.

Art. 3.- Per a d'altres tipus d'intervenció diversos d'aquells a què es refereix l'art. 2, la Comissió doctrinal de la Conferència dels Bisbes ha de ser autoritzada explícitament pel Consell permanent de la Conferència.

Art. 4.- Les Conferències Episcopals han de revisar els seus Estatuts perquè siguin coherents amb els aclariments i les normes del present document, així com amb el Codi de Dret Canònic, i han d'enviar-los posteriorment a la Seu Apostòlica per a la revisió (recognitio), segons que ho disposa el c. 451 del C.I.C.

Per tal que l'acció de les Conferències Episcopals sigui sempre més rica en fruits de bé, imparteixo cordialment la meva benedicció.

A Roma, prop de Sant Pere, el dia 21 de maig, solemnitat de l'Ascensió del Senyor, de l'any 1998, vintè del meu Pontificat.

Joan Pau II, Papa

“INCARNATIONIS MYSTERIUM”
BULA DE CONVOCACIÓN DEL GRAN JUBILEO DEL AÑO 2000
JUAN PABLO OBISPO
SIERVO DE LOS SIERVOS DE DIOS
A TODOS LOS FIELES
EN CAMINO HACIA EL TERCER MILENIO
SALUD Y BENDICIÓN APOSTÓLICA

1. Con la mirada puesta en el misterio de la encarnación del Hijo de Dios, la Iglesia se prepara para cruzar el umbral del tercer milenio. Nunca como ahora sentimos el deber de hacer propio el canto de alabanza y acción de gracias del Apóstol: “Bendito sea el Dios y Padre de nuestro Señor Jesucristo, que nos ha bendecido con toda clase de bendiciones espirituales, en los cielos, en Cristo; por cuanto nos ha elegido en Él antes de la fundación del mundo, para ser santos e inmaculados en su presencia, en el amor; eligiéndonos de antemano para ser sus hijos adoptivos por medio de Jesucristo, según el beneplácito de su voluntad, [...] dándonos a conocer el Misterio de su voluntad según el benévolo designio que en Él se propuso de antemano, para realizarlo en la plenitud de los tiempos: hacer que todo tenga a Cristo por Cabeza, lo que está en los cielos y lo que está en la tierra” (Ef 1, 3-5.9-10).

De estas palabras se deduce evidentemente que la historia de la salvación tiene en Cristo su punto culminante y su significado supremo. En Él todos hemos recibido “gracia por gracia” (Jn 1, 16), alcanzando la reconciliación con el Padre (cf. Rm 5, 10; 2 Co 5, 18).

El nacimiento de Jesús en Belén no es un hecho que se pueda relegar al pasado. En efecto, ante Él se sitúa la historia humana entera: nuestro hoy y el futuro del mundo son iluminados por su presencia. Él es “el que vive” (Ap 1, 18), “Aquél que es, que era y que va a venir” (Ap 1, 4). Ante Él debe doblarse toda rodilla en los cielos, en la tierra y en los abismos, y toda lengua debe proclamar que Él es el Señor (cf. Flp 2, 10-11). Al encontrar a Cristo, todo hombre descubre el misterio de su propia vida (1).

Jesús es la verdadera novedad que supera todas las expectativas de la humanidad y así será para siempre, a través de la sucesión de las diversas épocas históricas. La encarnación del Hijo de Dios y la salvación que Él ha realizado con su muerte y resurrección son, pues, el verdadero criterio para juzgar la realidad temporal y todo proyecto encaminado a hacer la vida del hombre cada vez más humana.

2. El Gran Jubileo del año 2000 está a las puertas. Desde mi primera Encíclica, *Redemptor hominis*, he mirado hacia esta fecha con la única intención de preparar los corazones de todos a hacerse dóciles a la acción del Espíritu (2). Será un acontecimiento que se celebrará contemporáneamente en Roma y en todas las Iglesias particulares diseminadas por el mundo, y tendrá, por decirlo de algún modo, dos centros: por una parte la Ciudad donde la Providencia quiso poner la

sede del Sucesor de Pedro, y por otra, Tierra Santa, en la que el Hijo de Dios nació como hombre tomando carne de una Virgen llamada María (cf. Lc 1, 27). Con igual dignidad e importancia el Jubileo será, pues, celebrado, además de Roma, en la Tierra llamada justamente “santa” por haber visto nacer y morir a Jesús. Aquella Tierra, en la que surgió la primera comunidad cristiana, es el lugar donde Dios se reveló a la humanidad. Es la Tierra prometida, que ha marcado la historia del pueblo judío y es venerada también por los seguidores del Islam. Que el Jubileo pueda favorecer un nuevo paso en el diálogo recíproco hasta que un día –judíos, cristianos y musulmanes– todos juntos nos demos en Jerusalén el saludo de la paz (3).

El tiempo jubilar nos introduce en el recio lenguaje que la pedagogía divina de la salvación usa para impulsar al hombre a la conversión y la penitencia, principio y camino de su rehabilitación y condición para recuperar lo que con sus solas fuerzas no podrá alcanzar: la amistad de Dios, su gracia y la vida sobrenatural, la única en la que pueden resolverse las aspiraciones más profundas del corazón humano.

La entrada en el nuevo milenio alienta a la comunidad cristiana a extender su mirada de fe hacia nuevos horizontes en el anuncio del Reino de Dios. Es obligado, en esta circunstancia especial, volver con una renovada fidelidad a las enseñanzas del Concilio Vaticano II, que ha dado nueva luz a la tarea misionera de la Iglesia ante las exigencias actuales de la evangelización. En el Concilio la Iglesia ha tomado conciencia más viva de su propio misterio y de la misión apostólica que le encomendó el Señor. Esta conciencia compromete a la comunidad de los creyentes a vivir en el mundo sabiendo que han de ser “fermento y el alma de la sociedad humana, que debe ser renovada en Cristo y transformada en familia de Dios” (4). Para corresponder eficazmente a este compromiso debe permanecer unida y crecer en su vida de comunión (5). El inminente acontecimiento jubilar es un fuerte estímulo en este sentido.

El paso de los creyentes hacia el tercer milenio no se resiente absolutamente del cansancio que el peso de dos mil años de historia podría llevar consigo; los cristianos se sienten más bien alentados al ser conscientes de llevar al mundo la luz verdadera, Cristo Señor. La Iglesia, al anunciar a Jesús de Nazaret, verdadero Dios y Hombre perfecto, abre a cada ser humano la perspectiva de ser “divinizado” y, por tanto, de hacerse así más hombre (6). Éste es el único medio por el cual el mundo puede descubrir la alta vocación a la que está llamado y llevarla a cabo en la salvación realizada por Dios.

3. En estos años de preparación inmediata al Jubileo las Iglesias particulares, de acuerdo con lo que escribí en mi Carta Tertio millennio adveniente (7), se están disponiendo con la oración, la catequesis y la dedicación en diversas formas de la pastoral, para esta fecha que introduce a la Iglesia entera en un nuevo período de gracia y de misión. La proximidad del acontecimiento jubilar suscita además un creciente interés por parte de quienes están a la búsqueda de un signo propicio que los ayude a descubrir los rasgos de la presencia de Dios en nuestro tiempo.

Los años de preparación al Jubileo han estado dedicados a la Santísima Trinidad: por Cristo –en el Espíritu Santo– a Dios Padre. El misterio de la Trinidad es origen del camino de fe y su término último, cuando al final nuestros ojos contemplarán eternamente el rostro de Dios. Al celebrar la Encarnación, tenemos la mirada fija en el misterio de la Trinidad. Jesús de Nazaret, revelador del Padre, ha llevado a cumplimiento el deseo escondido en el corazón de cada hombre de conocer a Dios. Lo que la creación conservaba impreso en sí misma como sello de la mano creadora de Dios y lo que los antiguos Profetas habían anunciado como promesa, alcanza su manifestación definitiva en la revelación de Jesucristo (8).

Jesús revela el rostro de Dios Padre “compasivo y misericordioso” (St 5, 11), y con el envío del Espíritu Santo manifiesta el misterio de amor de la Trinidad. Es el Espíritu de Cristo quien actúa en la Iglesia y en la historia: se debe permanecer a su escucha para distinguir los signos de los tiempos nuevos y hacer que la espera del retorno del Señor glorificado sea cada vez más viva en el corazón de los creyentes. El Año Santo, pues, debe ser un canto de alabanza único e ininterrumpido a la Trinidad, Dios Altísimo. Nos ayudan para ello las poéticas palabras del teólogo san Gregorio Nacianceno:

“Gloria a Dios Padre y al Hijo,
Rey del universo.
Gloria al Espíritu,
digno de alabanza y santísimo.
La Trinidad es un solo Dios
que creó y llenó cada cosa:
el cielo de seres celestes
y la tierra de seres terrestres.
Llenó el mar, los ríos y las fuentes
de seres acuáticos,
vivificando cada cosa con su Espíritu,
para que cada criatura honre
a su sabio Creador,
causa única del vivir y del permanecer.
Que lo celebre siempre más que cualquier otra
la criatura racional
como gran Rey y Padre bueno” (9).

4. Que este himno a la Trinidad por la encarnación del Hijo pueda ser cantado juntos por quienes, habiendo recibido el mismo Bautismo, comparten la misma fe en el Señor Jesús. Que el carácter ecuménico del Jubileo sea un signo concreto del camino que, sobre todo en estos últimos decenios, están realizando los fieles de las diversas Iglesias y Comunidades eclesiales. La escucha del Espíritu debe hacernos a todos capaces de llegar a manifestar visiblemente en la plena comunión la gracia

de la filiación divina inaugurada por el Bautismo: todos hijos de un solo Padre. El Apóstol no cesa de repetir incluso para nosotros, hoy, su apremiante exhortación: “Un solo Cuerpo y un solo Espíritu, como una es la esperanza a que habéis sido llamados. Un solo Señor, una sola fe, un solo bautismo, un solo Dios y Padre de todos, que está sobre todos, por todos y en todos” (Ef 4, 4-6). Según san Ireneo, nosotros no podemos permitirnos dar al mundo una imagen de tierra árida, después de recibir la Palabra de Dios como lluvia bajada del cielo; ni jamás podremos pretender llegar a ser un único pan, si impedimos que la harina se transforme en un único pan, si impedimos que la harina sea amalgamada por obra del agua que ha sido derramada sobre nosotros (10).

Cada año jubilar es como una invitación a una fiesta nupcial. Acudamos todos, desde las diversas Iglesias y Comunidades eclesiales diseminadas por el mundo, a la fiesta que se prepara; llevemos con nosotros lo que ya nos une y la mirada puesta sólo en Cristo nos permita crecer en la unidad que es fruto del Espíritu. Como Sucesor de Pedro, el Obispo de Roma está aquí para hacer más intensa la invitación a la celebración jubilar, para que la conmemoración bimilenaria del misterio central de la fe cristiana sea vivida como camino de reconciliación y como signo de genuina esperanza para quienes miran a Cristo y a su Iglesia, sacramento “de la unión íntima con Dios y de la unidad de todo el género humano” (11).

5. ¡Cuántos acontecimientos históricos evoca la celebración jubilar! El pensamiento se remonta al año 1300, cuando el Papa Bonifacio VIII, acogiendo el deseo de todo el pueblo de Roma, inauguró solemnemente el primer Jubileo de la historia. Recuperando una antigua tradición que otorgaba “abundantes perdones e indulgencias de los pecados” a cuantos visitaban en la Ciudad eterna la Basílica de San Pedro, quiso conceder en aquella ocasión “una indulgencia de todos los pecados no sólo más abundante, sino más plena” (12). A partir de entonces la Iglesia ha celebrado siempre el Jubileo como una etapa significativa de su camino hacia la plenitud en Cristo.

La historia muestra con cuánto entusiasmo el pueblo de Dios ha vivido siempre los Años Santos, viendo en ellos una conmemoración en la que se siente con mayor intensidad la llamada de Jesús a la conversión. Durante este camino no han faltado abusos e incomprensiones; sin embargo, los testimonios de fe auténtica y de caridad sincera han sido con mucho superiores. Lo atestigua de modo ejemplar la figura de san Felipe Neri que, con ocasión del Jubileo de 1550, inició la “caridad romana” como signo tangible de acogida a los peregrinos. Se podría indicar una larga historia de santidad precisamente a partir de la práctica del Jubileo y de los frutos de conversión que la gracia del perdón ha producido en tantos creyentes.

6. Durante mi pontificado he tenido el gozo de convocar, en 1983, el Jubileo extraordinario con ocasión de los 1950 años de la redención del género humano. Este misterio, realizado mediante la muerte y resurrección de Jesús, es el culmen de un acontecimiento que tuvo su inicio en la encarnación del Hijo de Dios. Así pues, este Jubileo puede considerarse ciertamente “grande”, y la Iglesia

manifiesta su gran deseo de acoger entre sus brazos a todos los creyentes para ofrecerles la alegría de la reconciliación. Desde toda la Iglesia se elevará un himno de alabanza y agradecimiento al Padre, que en su incomparable amor nos ha concedido en Cristo ser “conciudadanos de los santos y familiares de Dios” (Ef 2, 19). Con ocasión de esta gran fiesta, están cordialmente invitados a compartir también nuestro gozo los seguidores de otras religiones, así como los que están lejos de la fe en Dios. Como hermanos de la única familia humana, cruzamos juntos el umbral de un nuevo milenio que exigirá el empeño y la responsabilidad de todos.

Para nosotros los creyentes el año jubilar pondrá claramente de relieve la redención realizada por Cristo mediante su muerte y resurrección. Nadie, después de esta muerte, puede ser separado del amor de Dios (cf. Rm 8, 21-39), si no es por su propia culpa. La gracia de la misericordia sale al encuentro de todos, para que quienes han sido reconciliados puedan también ser “salvos por su vida” (Rm 5, 10).

Establezco, pues, que el Gran Jubileo del Año 2000 se inicie la noche de Navidad de 1999, con la apertura de la puerta santa de la Basílica de San Pedro en el Vaticano, que precederá de pocas horas a la celebración inaugural prevista en Jerusalén y en Belén y a la apertura de la puerta santa en las otras Basílicas patriarcales de Roma. La apertura de la puerta santa de la Basílica de San Pablo se traslada al martes 18 de enero siguiente, inicio de la Semana de oración por la unidad de los cristianos, para subrayar también de este modo el peculiar carácter ecuménico del Jubileo.

Establezco, además, que la inauguración del Jubileo en las Iglesias particulares se celebre el día santísimo de la Natividad del Señor Jesús, con una solemne Liturgia eucarística presidida por el Obispo diocesano en la catedral, así como en la concatedral. En la concatedral el Obispo puede confiar la presidencia de la celebración a un delegado suyo. Ya que el rito de apertura de la puerta santa es propio de la Basílica Vaticana y de las Basílicas Patriarcales, conviene que en la inauguración del período jubilar en cada Diócesis se privilegie la statio en otra iglesia, desde la cual se salga en peregrinación hacia la catedral; el realce litúrgico del Libro de los Evangelios y la lectura de algunos párrafos de esta Bula, según las indicaciones del “Ritual para la celebración del Gran Jubileo en las Iglesias particulares”.

La Navidad de 1999 debe ser para todos una solemnidad radiante de luz, preludio de una experiencia particularmente profunda de gracia y misericordia divina, que se prolongará hasta la clausura del Año jubilar el día de la Epifanía de Nuestro Señor Jesucristo, el 6 de enero del año 2001. Cada creyente ha de acoger la invitación de los ángeles que anuncian incesantemente: “Gloria a Dios en el cielo, y en la tierra paz a los hombres que ama el Señor” (Lc 2, 14). De este modo, el tiempo de Navidad será el corazón palpitante del Año Santo, que introducirá en la vida de la Iglesia la abundancia de los dones del Espíritu para una nueva evangelización.

7. A lo largo de la historia la institución del Jubileo se ha enriquecido con signos que testimonian la fe y favorecen la devoción del pueblo cristiano. Entre ellos hay que recordar, sobre todo, la peregrinación, que recuerda la condición del hombre a quien gusta describir la propia existencia como un camino. Del nacimiento a la muerte, la condición de cada uno es la de *homo viator*. Por su parte, la Sagrada Escritura manifiesta en numerosas ocasiones el valor del ponerse en camino hacia los lugares sagrados. Era tradición que el israelita fuera en peregrinación a la ciudad donde se conservaba el arca de la alianza, o también que visitase el santuario de Betel (cf. Jdt 20, 18) o el de Silo, donde fue escuchada la oración de Ana, la madre de Samuel (cf. 1 S 1, 3). Sometiéndose voluntariamente a la Ley, también Jesús, con María y José, fue peregrinando a la ciudad santa de Jerusalén (cf. Lc 2, 41). La historia de la Iglesia es el diario viviente de una peregrinación que nunca acaba. En camino hacia la ciudad de los santos Pedro y Pablo, hacia Tierra Santa o hacia los antiguos y los nuevos santuarios dedicados a la Virgen María y a los Santos, numerosos fieles alimentan así su piedad.

La peregrinación ha sido siempre un momento significativo en la vida de los creyentes, asumiendo en las diferentes épocas históricas expresiones culturales diversas. Evoca el camino personal del creyente siguiendo las huellas del Redentor: es ejercicio de ascesis laboriosa, de arrepentimiento por las debilidades humanas, de constante vigilancia de la propia fragilidad y de preparación interior a la conversión del corazón. Mediante la vela, el ayuno y la oración, el peregrino avanza por el camino de la perfección cristiana, esforzándose por llegar, con la ayuda de la gracia de Dios, “al estado de hombre perfecto, a la madurez de la plenitud de Cristo” (Ef 4, 13).

8. La peregrinación va acompañada del signo de la puerta santa, abierta por primera vez en la Basílica del Santísimo Salvador de Letrán durante el Jubileo de 1423. Ella evoca el paso que cada cristiano está llamado a dar del pecado a la gracia. Jesús dijo: “Yo soy la puerta” (Jn 10, 7), para indicar que nadie puede tener acceso al Padre si no a través suyo. Esta afirmación que Jesús hizo de sí mismo significa que sólo Él es el Salvador enviado por el Padre. Hay un solo acceso que abre de par en par la entrada en la vida de comunión con Dios: este acceso es Jesús, única y absoluta vía de salvación. Sólo a Él se pueden aplicar plenamente las palabras del Salmista: “Aquí está la puerta del Señor, por ella entran los justos” (Sal 118 [117], 20).

La indicación de la puerta recuerda la responsabilidad de cada creyente de cruzar su umbral. Pasar por aquella puerta significa confesar que Cristo Jesús es el Señor, fortaleciendo la fe en Él para vivir la vida nueva que nos ha dado. Es una decisión que presupone la libertad de elegir y, al mismo tiempo, el valor de dejar algo, sabiendo que se alcanza la vida divina (cf. Mt 13, 44-46). Con este espíritu el Papa será el primero en atravesar la puerta santa en la noche del 24 al 25 de diciembre de 1999. Al cruzar su umbral mostrará a la Iglesia y al mundo el Santo Evangelio, fuente de vida y de esperanza para el próximo tercer milenio. A través de la puerta santa, simbólicamente más grande por ser final de un milenio (13), Cristo nos

introducirá más profundamente en la Iglesia, su Cuerpo y Esposa. Comprendemos así la riqueza de significado que tiene la llamada del apóstol Pedro cuando escribe que, unidos a Cristo, también nosotros, como piedras vivas, entramos “en la construcción de un edificio espiritual, para un sacerdocio santo, para ofrecer sacrificios espirituales, agradables a Dios” (1 P 2, 5).

9. Otro signo característico, muy conocido entre los fieles, es la indulgencia, que es uno de los elementos constitutivos del Jubileo. En ella se manifiesta la plenitud de la misericordia del Padre, que sale al encuentro de todos con su amor, manifestado en primer lugar con el perdón de las culpas. Ordinariamente Dios Padre concede su perdón mediante el sacramento de la Penitencia y de la Reconciliación (14). En efecto, el caer de manera consciente y libre en pecado grave separa al creyente de la vida de la gracia con Dios y, por ello mismo, lo excluye de la santidad a la que está llamado. La Iglesia, habiendo recibido de Cristo el poder de perdonar en su nombre (cf. Mt 16, 19; Jn 20, 23), es en el mundo la presencia viva del amor de Dios que se inclina sobre toda debilidad humana para acogerla en el abrazo de su misericordia. Precisamente a través del ministerio de su Iglesia, Dios extiende en el mundo su misericordia mediante aquel precioso don que, con nombre antiguo, se llama “indulgencia”.

El sacramento de la Penitencia ofrece al pecador la “posibilidad de convertirse y de recuperar la gracia de la justificación” (15), obtenida por el sacrificio de Cristo. Así, es introducido nuevamente en la vida de Dios y en la plena participación en la vida de la Iglesia. Al confesar sus propios pecados, el creyente recibe verdaderamente el perdón y puede acercarse de nuevo a la Eucaristía, como signo de la comunión recuperada con el Padre y con su Iglesia. Sin embargo, desde la antigüedad la Iglesia ha estado siempre profundamente convencida de que el perdón, concedido de forma gratuita por Dios, implica como consecuencia un cambio real de vida, una progresiva eliminación del mal interior, una renovación de la propia existencia. El acto sacramental debía estar unido a un acto existencial, con una purificación real de la culpa, que precisamente se llama penitencia. El perdón no significa que este proceso existencial sea superfluo, sino que, más bien, cobra un sentido, es aceptado y acogido.

En efecto, la reconciliación con Dios no excluye la permanencia de algunas consecuencias del pecado, de las cuales es necesario purificarse. Es precisamente en este ámbito donde adquiere relieve la indulgencia, con la que se expresa el “don total de la misericordia de Dios” (16). Con la indulgencia se condona al pecador arrepentido la pena temporal por los pecados ya perdonados en cuanto a la culpa.

10. El pecado, por su carácter de ofensa a la santidad y a la justicia de Dios, como también de desprecio a la amistad personal de Dios con el hombre, tiene una doble consecuencia. En primer lugar, si es grave, comporta la privación de la comunión con Dios y, por consiguiente la exclusión de la participación en la vida eterna. Sin embargo, Dios, en su misericordia, concede al pecador arrepentido el perdón del pecado grave y la remisión de la consiguiente “pena eterna”.

En segundo lugar, “todo pecado, incluso venial, entraña apego desordenado a las criaturas que es necesario purificar, sea aquí abajo, sea después de la muerte, en el estado que se llama Purgatorio. Esta purificación libera de lo que se llama la “pena temporal” del pecado” (17), con cuya expiación se cancela lo que impide la plena comunión con Dios y con los hermanos.

Por otra parte, la Revelación enseña que el cristiano no está solo en su camino de conversión. En Cristo y por medio de Cristo la vida del cristiano está unida con un vínculo misterioso a la vida de todos los demás cristianos en la unidad sobrenatural del Cuerpo místico. De este modo, se establece entre los fieles un maravilloso intercambio de bienes espirituales, por el cual la santidad de uno beneficia a los otros mucho más que el daño que su pecado les haya podido causar. Hay personas que dejan tras de sí como una carga de amor, de sufrimiento aceptado, de pureza y verdad, que llega y sostiene a los demás. Es la realidad de la “vicariedad”, sobre la cual se fundamenta todo el misterio de Cristo. Su amor sobreabundante nos salva a todos. Sin embargo, forma parte de la grandeza del amor de Cristo no dejarnos en la condición de destinatarios pasivos, sino incluirnos en su acción salvífica y, en particular, en su pasión. Lo dice el conocido texto de la carta a los Colosenses: “Completo en mi carne lo que falta a las tribulaciones de Cristo, en favor de su Cuerpo, que es la Iglesia” (1, 24).

Esta profunda realidad está admirablemente expresada también en un pasaje del Apocalipsis, en el que se describe la Iglesia como la esposa vestida con un sencillo traje de lino blanco, de tela resplandeciente. Y san Juan dice: “El lino son las buenas acciones de los santos” (19, 8). En efecto, en la vida de los santos se teje la tela resplandeciente, que es el vestido de la eternidad.

Todo viene de Cristo, pero como nosotros le pertenecemos, también lo que es nuestro se hace suyo y adquiere una fuerza que sana. Esto es lo que se quiere decir cuando se habla del “tesoro de la Iglesia”, que son las obras buenas de los santos. Rezar para obtener la indulgencia significa entrar en esta comunión espiritual y, por tanto, abrirse totalmente a los demás. En efecto, incluso en el ámbito espiritual nadie vive para sí mismo. La saludable preocupación por la salvación de la propia alma se libera del temor y del egoísmo sólo cuando se preocupa también por la salvación del otro. Es la realidad de la comunión de los santos, el misterio de la “realidad vicaria”, de la oración como camino de unión con Cristo y con sus santos. Él nos toma consigo para tejer juntos la blanca túnica de la nueva humanidad, la túnica de tela resplandeciente de la Esposa de Cristo.

Esta doctrina sobre las indulgencias enseña, pues, en primer lugar “lo malo y amargo que es haber abandonado a Dios (cf. Jr 2, 19). Los fieles, al ganar las indulgencias, advierten que no pueden expiar con solas sus fuerzas el mal que al pecar se han infligido a sí mismos y a toda la comunidad, y por ello son movidos a una humildad saludable” (18). Además, la verdad sobre la comunión de los santos, que une a los creyentes con Cristo y entre sí, nos enseña lo mucho que cada uno puede ayudar a los demás –vivos o difuntos– para estar cada vez más íntimamente unidos al Padre celestial.

Apoyándome en estas razones doctrinales e interpretando el maternal sentir de la Iglesia, dispongo que todos los fieles, convenientemente preparados, puedan beneficiarse con abundancia, durante todo el Jubileo, del don de la indulgencia, según las indicaciones que acompañan esta Bula (ver decreto adjunto).

11. Estos signos ya forman parte de la tradición de la celebración jubilar. El Pueblo de Dios ha de abrir también su mente para reconocer otros posibles signos de la misericordia de Dios que actúa en el Jubileo. En la Carta apostólica *Tertio millennio adveniente* he indicado algunos que pueden servir para vivir con mayor intensidad la gracia extraordinaria del Jubileo (19). Los recuerdo ahora brevemente.

Ante todo, el signo de la purificación de la memoria, que pide a todos un acto de valentía y humildad para reconocer las faltas cometidas por quienes han llevado y llevan el nombre de cristianos.

El Año Santo es por su naturaleza un momento de llamada a la conversión. Esta es la primera palabra de la predicación de Jesús que, significativamente, está relacionada con la disponibilidad a creer: “Convertíos y creed en la Buena Nueva” (Mc 1, 15). Este imperativo presentado por Cristo es consecuencia de ser conscientes de que “el tiempo se ha cumplido” (Mc 1, 15). El cumplimiento del tiempo de Dios se entiende como llamada a la conversión. Ésta es, por lo demás, fruto de la gracia. Es el Espíritu el que empuja a cada uno a “entrar en sí mismo” y a sentir la necesidad de volver a la casa del Padre (cf. Lc 15, 17-20). Así pues, el examen de conciencia es uno de los momentos más determinantes de la existencia personal. En efecto, en él todo hombre se pone ante la verdad de su propia vida, descubriendo así la distancia que separa sus acciones del ideal que se ha propuesto.

La historia de la Iglesia es una historia de santidad. El Nuevo Testamento afirma con fuerza esta característica de los bautizados: son “santos” en la medida en que, separados del mundo que está sujeto al Maligno, se consagran al culto del único y verdadero Dios. Esta santidad se manifiesta tanto en la vida de los muchos Santos y Beatos reconocidos por la Iglesia, como en la de una inmensa multitud de hombres y mujeres no conocidos, cuyo número es imposible calcular (cf. Ap 7, 9). Su vida atestigua la verdad del Evangelio y ofrece al mundo el signo visible de la posibilidad de la perfección. Sin embargo, se ha de reconocer que en la historia hay también no pocos acontecimientos que son un antitestimonio en relación con el cristianismo. Por el vínculo que une a unos y otros en el Cuerpo místico, y aún sin tener responsabilidad personal ni eludir el juicio de Dios, el único que conoce los corazones, somos portadores del peso de los errores y de las culpas de quienes nos han precedido. Además, también nosotros, hijos de la Iglesia, hemos pecado, impidiendo así que el rostro de la Esposa de Cristo resplandezca en toda su belleza. Nuestro pecado ha obstaculizado la acción del Espíritu Santo en el corazón de tantas personas. Nuestra poca fe ha hecho caer en la indiferencia y alejado a muchos de un encuentro auténtico con Cristo.

Como Sucesor de Pedro, pido que en este año de misericordia la Iglesia, persuadida de la santidad que recibe de su Señor, se postre ante Dios e implore perdón por los pecados pasados y presentes de sus hijos. Todos han pecado y nadie puede considerarse justo ante Dios (cf. 1 Re 8, 46). Que se repita sin temor: “Hemos pecado” (Jr 3, 25), pero manteniendo firme la certeza de que “donde abundó el pecado sobreabundó la gracia” (Rm 5, 20).

El abrazo que el Padre dispensa a quien, habiéndose arrepentido, va a su encuentro, será la justa recompensa por el humilde reconocimiento de las culpas propias y ajenas, que se funda en el profundo vínculo que une entre sí a todos los miembros del Cuerpo místico de Cristo. Los cristianos están llamados a hacerse cargo, ante Dios y ante los hombres que han ofendido con su comportamiento, de las faltas cometidas por ellos. Que lo hagan sin pedir nada a cambio, profundamente convencidos de que “el amor de Dios ha sido derramado en nuestros corazones” (Rm 5, 5). No dejará de haber personas ecuanímenes capaces de reconocer que en la historia del pasado y del presente se han producido y se producen frecuentemente casos de marginación, injusticia y persecución en relación con los hijos de la Iglesia.

Que en este año jubilar nadie quiera excluirse del abrazo del Padre. Que nadie se comporte como el hermano mayor de la parábola evangélica que se niega a entrar en casa para hacer fiesta (cf. Lc 25, 25-30). Que la alegría del perdón sea más grande y profunda que cualquier resentimiento. Obrando así, la Esposa aparecerá ante los ojos del mundo con el esplendor de la belleza y santidad que provienen de la gracia del Señor. Desde hace dos mil años, la Iglesia es la cuna en la que María coloca a Jesús y lo entrega a la adoración y contemplación de todos los pueblos. Que por la humildad de la Esposa brille todavía más la gloria y la fuerza de la Eucaristía, que ella celebra y conserva en su seno. En el signo del Pan y del Vino consagrados, Jesucristo resucitado y glorificado, luz de las gentes (cf. Lc 2, 32), manifiesta la continuidad de su Encarnación. Permanece vivo y verdadero en medio de nosotros para alimentar a los creyentes con su Cuerpo y con su Sangre.

Que la mirada, pues, esté puesta en el futuro. El Padre misericordioso no tiene en cuenta los pecados de los que nos hemos arrepentido verdaderamente (cf. Is 38, 17). Él realiza ahora algo nuevo y, en el amor que perdona, anticipa los cielos nuevos y la tierra nueva. Que se robustezca, pues, la fe, se acreciente la esperanza y se haga cada vez más activa la caridad, para un renovado compromiso de testimonio cristiano en el mundo del próximo milenio.

12. Un signo de la misericordia de Dios, hoy especialmente necesario, es el de la caridad, que nos abre los ojos a las necesidades de quienes viven en la pobreza y la marginación. Es una situación que hoy afecta a grandes áreas de la sociedad y cubre con su sombra de muerte a pueblos enteros. El género humano se halla ante formas de esclavitud nuevas y más sutiles que las conocidas en el pasado y la libertad continúa siendo para demasiadas personas una palabra vacía de contenido. Muchas naciones, especialmente las más pobres, se encuentran oprimidas por una

deuda que ha adquirido tales proporciones que hace prácticamente imposible su pago. Resulta claro, por lo demás, que no se puede alcanzar un progreso real sin la colaboración efectiva entre los pueblos de toda lengua, raza, nación y religión. Se han de eliminar los atropellos que llevan al predominio de unos sobre otros: son un pecado y una injusticia. Quien se dedica solamente a acumular tesoros en la tierra (cf. Mt 6, 19), “no se enriquece en orden a Dios” (Lc 12, 21).

Así mismo, se ha de crear una nueva cultura de solidaridad y cooperación internacionales, en la que todos —especialmente los Países ricos y el sector privado— asuman su responsabilidad en un modelo de economía al servicio de cada persona. No se ha de retardar el tiempo en el que el pobre Lázaro pueda sentarse junto al rico para compartir el mismo banquete, sin verse obligado a alimentarse de lo que cae de la mesa (cf. Lc 16, 19-31). La extrema pobreza es fuente de violencias, rencores y escándalos. Poner remedio a la misma es una obra de justicia y, por tanto, de paz.

El Jubileo es una nueva llamada a la conversión del corazón mediante un cambio de vida. Recuerda a todos que no se debe dar un valor absoluto ni a los bienes de la tierra, porque no son Dios, ni al dominio o la pretensión de dominio por parte del hombre, porque la tierra pertenece a Dios y sólo a Él: “La tierra es mía, ya que vosotros sois para mí como forasteros y huéspedes” (Lv 25, 23). ¡Que este año de gracia toque el corazón de cuantos tienen en sus manos los destinos de los pueblos!

13. Un signo perenne, pero hoy particularmente significativo, de la verdad del amor cristiano es la memoria de los mártires. Que no se olvide su testimonio. Ellos son los que han anunciado el Evangelio dando su vida por amor. El mártir, sobre todo en nuestros días, es signo de ese amor más grande que compendia cualquier otro valor. Su existencia refleja la suprema palabra pronunciada por Jesús en la cruz: “Padre, perdónales, porque no saben lo que hacen” (Lc 23, 34). El creyente que haya tomado seriamente en consideración la vocación cristiana, en la cual el martirio es una posibilidad anunciada ya por la Revelación, no puede excluir esta perspectiva en su propio horizonte existencial. Los dos mil años transcurridos desde el nacimiento de Cristo se caracterizan por el constante testimonio de los mártires.

Además, este siglo que llega a su ocaso ha tenido un gran número de mártires, sobre todo a causa del nazismo, del comunismo y de las luchas raciales o tribales. Personas de todas las clases sociales han sufrido por su fe, pagando con la sangre su adhesión a Cristo y a la Iglesia, o soportando con valentía largos años de prisión y de privaciones de todo tipo por no ceder a una ideología transformada en un régimen dictatorial despiadado. Desde el punto de vista psicológico, el martirio es la demostración más elocuente de la verdad de la fe, que sabe dar un rostro humano incluso a la muerte más violenta y que manifiesta su belleza incluso en medio de las persecuciones más atroces.

Inundados por la gracia del próximo año jubilar, podremos elevar con más fuerza el himno de acción de gracias al Padre y cantar: *Te martyrum candidatus laudat*

exercitus. Ciertamente, éste es el ejército de los que “han lavado sus vestiduras y las han blanqueado con la sangre del Cordero” (Ap 7, 14). Por eso la Iglesia, en todas las partes de la tierra, debe permanecer firme en su testimonio y defender celosamente su memoria. Que el Pueblo de Dios, fortalecido en su fe por el ejemplo de estos auténticos paladines de todas las edades, lenguas y naciones, cruce con confianza el umbral del tercer milenio. Que la admiración por su martirio esté acompañada, en el corazón de los fieles, por el deseo de seguir su ejemplo, con la gracia de Dios, si así lo exigieran las circunstancias.

14. La alegría jubilar no sería completa si la mirada no se dirigiese a aquélla que, obedeciendo totalmente al Padre, engendró para nosotros en la carne al Hijo de Dios. En Belén a María “se le cumplieron los días del alumbramiento” (Lc 2, 6), y llena del Espíritu Santo dio a luz al Primogénito de la nueva creación. Llamada a ser la Madre de Dios, María vivió plenamente su maternidad desde el día de la concepción virginal, culminándola en el Calvario a los pies de la Cruz. Allí, por un don admirable de Cristo, se convirtió también en Madre de la Iglesia, indicando a todos el camino que conduce al Hijo.

Mujer del silencio y de la escucha, dócil en las manos del Padre, la Virgen María es invocada por todas las generaciones como “dichosa”, porque supo reconocer las maravillas que el Espíritu Santo realizó en ella. Nunca se cansarán los pueblos de invocar a la Madre de la misericordia, bajo cuya protección encontrarán siempre refugio. Que ella, que con su hijo Jesús y su esposo José peregrinó hacia el templo santo de Dios, proteja el camino de todos los peregrinos en este año jubilar. Que interceda con especial intensidad en favor del pueblo cristiano durante los próximos meses, para que obtenga la abundancia de gracia y misericordia, a la vez que se alegra por los dos mil años transcurridos desde el nacimiento de su Salvador.

Que la Iglesia alabe a Dios Padre en el Espíritu Santo por el don de la salvación en Cristo Señor, ahora y por siempre.

Dado en Roma, junto a San Pedro, el 29 de noviembre, I domingo de Adviento, del año del Señor de 1998, vigésimo primero de mi Pontificado.

Joannes Paulus II

(1) Cf. CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et spes*, sobre la Iglesia en el mundo actual, 22.

(2) Cf. n. 1: AAS 71 (1979), 258.

(3) Cf. JUAN PABLO II, Cart. ap. *Redemptionis anno* (20 de abril de 1984): AAS 76 (1984), 627.

(4) CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et spes*, sobre la Iglesia en el mundo actual, 40.

(5) Cf. JUAN PABLO II, Cart. ap. *Tertio millennio adveniente*, (10 de noviembre de 1994), 36: AAS 87 (1995), 28.

(6) Cf. CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et spes*, sobre la Iglesia en el mundo actual, 41.

(7) Cf. nn. 39-54: AAS 87 (1995), 31-37.

- (8) Cf. CONC. ECUM. VAT. II Const. dogm. Dei Verbum, sobre la divina revelación, 2, 4.
- (9) Poemas dogmáticos, XXXI, Hymnus alias: PG 37, 510-511.
- (10) Cf. Adversus Haereses, III, 17, PG 7, 930.
- (11) CONC. ECUM. VAT. II, Const. dogm. Lumen gentium, sobre la Iglesia, 1.
- (12) Bula Antiquorum habet (22 de febrero de 1300): Bullarium Romanum III/2, p. 94.
- (13) Cf. JUAN PABLO II, Carta ap. Tertio millennio adveniente (10 de noviembre de 1994), 33: AAS 87 (1995), 25.
- (14) Cf. JUAN PABLO II, Exhort. ap. postsinodal Reconciliatio et Paenitentia (2 de diciembre de 1984), 28-34: AAS 77 (1985), 250-273.
- (15) Catecismo de la Iglesia Católica, n. 1446.
- (16) Bula Aperite portas Redemptori (6 de enero de 1983), 8: AAS 75 (1983), 98.
- (17) Catecismo de la Iglesia Católica, n. 1472.
- (18) PABLO VI, Const. ap. Indulgentiarum doctrina (1 de enero de 1967), 9: AAS 59 (1967), 18.
- (19) Cf. nn. 33.37.51: AAS (1995), 25-26; 29-30; 36.

DISPOSICIONES PARA OBTENER LA INDULGENCIA JUBILAR

Con el presente decreto, que da cumplimiento a la voluntad del Santo Padre expresada en la Bula para la convocación del Gran Jubileo del año 2000, la Penitenciaría Apostólica, en virtud de las facultades concedidas por el mismo Sumo Pontífice, determina la disciplina que se ha de observar para la obtención de la indulgencia jubilar.

Todos los fieles debidamente preparados pueden beneficiarse copiosamente del don de la indulgencia durante todo el Jubileo, según las disposiciones especificadas a continuación.

Teniendo presente que las indulgencias ya concedidas, sea de manera general sea por un rescripto especial, permanecen en vigor durante el Gran Jubileo, se recuerda que la indulgencia jubilar puede ser aplicada como sufragio por las almas de los difuntos. Con esta práctica se hace un acto de caridad sobrenatural, por el vínculo mediante el cual, en el Cuerpo místico de Cristo, los fieles todavía peregrinos en este mundo están unidos a los que ya han terminado su existencia terrena. Durante el año jubilar queda también en vigor la norma según la cual la indulgencia plenaria puede obtenerse solamente una vez al día (1).

Culmen del Jubileo es el encuentro con Dios Padre por medio de Cristo Salvador, presente en su Iglesia, especialmente en sus Sacramentos. Por esto, todo el camino jubilar, preparado por la peregrinación, tiene como punto de partida y de llegada la celebración del sacramento de la Penitencia y de la Eucaristía, misterio pascual de Cristo, nuestra paz y nuestra reconciliación: éste es el encuentro transformador que abre al don de la indulgencia para uno mismo y para los demás.

Después de haber celebrado dignamente la confesión sacramental, que de manera ordinaria, según el can. 960 del CIC y el can. 720, § 1 del CCEO, debe ser

en su forma individual e íntegra, el fiel, una vez cumplidos los requisitos exigidos, puede recibir o aplicar, durante un prudente período de tiempo, el don de la indulgencia plenaria, incluso cotidianamente, sin tener que repetir la confesión. Conviene, no obstante, que los fieles reciban frecuentemente la gracia del sacramento de la Penitencia para ahondar en la conversión y en la pureza de corazón (2). La participación en la Eucaristía –necesaria para cada indulgencia– es conveniente que tenga lugar el mismo día en que se realizan las obras prescritas (3).

Estos dos momentos culminantes han de estar acompañados, ante todo, por el testimonio de comunión con la Iglesia, manifestada con la oración por las intenciones del Romano Pontífice, así como por las obras de caridad y de penitencia, según las indicaciones dadas más abajo. Estas obras quieren expresar la verdadera conversión del corazón a la que conduce la comunión con Cristo en los Sacramentos. En efecto, Cristo es la indulgencia y la “propiciación por nuestros pecados” (1 Jn 2, 2). Él, infundiendo en el corazón de los fieles el Espíritu Santo, que es “el perdón de todos los pecados” (4), impulsa a cada uno a un filial y confiado encuentro con el Padre de la misericordia. De este encuentro surgen los compromisos de conversión y de renovación, de comunión eclesial y de caridad para con los hermanos.

Para el próximo Jubileo se confirma también la norma según la cual los confesores pueden conmutar, en favor de quienes estén legítimamente impedidos, tanto la obra prescrita como las condiciones requeridas (5). Los religiosos y religiosas de clausura, los enfermos y todos aquellos que no puedan salir de su vivienda, podrán realizar, en vez de la visita a una determinada iglesia, una visita a la capilla de la propia casa; si ni siquiera esto les fuera posible, podrán obtener la indulgencia uniéndose espiritualmente a cuantos cumplen en el modo ordinario la obra prescrita, ofreciendo a Dios sus oraciones, sufrimientos y molestias.

Respecto a los requisitos necesarios, los fieles podrán obtener la indulgencia jubilar:

1) En Roma, haciendo una peregrinación a una de las Basílicas patriarcales, a saber: la Basílica de San Pedro en el Vaticano, la Archibasílica del Santísimo Salvador de Letrán, la Basílica de Santa María la Mayor o la de San Pablo Extramuros en la vía Ostiense, y participando allí con devoción en la Santa Misa o en otra celebración litúrgica como Laudes o Vísperas, o en un ejercicio de piedad (por ejemplo, el Vía Crucis, el Rosario mariano, el rezo del himno Akáthistos en honor de la Madre de Dios); también visitando, en grupo o individualmente, una de las cuatro Basílicas patriarcales y permaneciendo allí un cierto tiempo en adoración eucarística o en meditación espiritual, concluyendo con el “Padre nuestro”, con la profesión de fe en cualquiera de sus formas legítimas y con la invocación a la Santísima Virgen María. En esta ocasión especial del Gran Jubileo, se añaden a las cuatro Basílicas patriarcales los siguientes lugares y con las mismas condiciones: la Basílica de la Santa Cruz de Jerusalén, la Basílica de San Lorenzo

junto al cementerio Verano, el Santuario de la Virgen del Divino Amor y las Catacumbas cristianas (6).

2) En Tierra Santa, observando las mismas condiciones y visitando la Basílica del Santo Sepulcro en Jerusalén, la Basílica de la Natividad en Belén o la Basílica de la Anunciación en Nazaret.

3) En las demás circunscripciones eclesiásticas, haciendo una peregrinación a la iglesia Catedral o a otras iglesias o lugares designados por el Ordinario y asistiendo allí con devoción a una celebración litúrgica o a otro tipo de ejercicio, como los indicados anteriormente para la ciudad de Roma; también visitando, en grupo o individualmente, la iglesia Catedral o un Santuario designado por el Ordinario, permaneciendo allí un cierto tiempo en meditación espiritual, concluyendo con el "Padre nuestro", con la profesión de fe en cualquiera de sus formas legítimas y con la invocación a la Santísima Virgen María.

4) En cada lugar, yendo a visitar por un tiempo conveniente a los hermanos necesitados o con dificultades (enfermos, encarcelados, ancianos solos, minusválidos, etc.), como haciendo una peregrinación hacia Cristo presente en ellos (cf. Mt 25, 34-36) y cumpliendo los requisitos espirituales acostumbrados, sacramentales y de oración. Los fieles querrán ciertamente repetir estas visitas durante el Año Santo, pudiendo obtener en cada una de ellas la indulgencia plenaria, obviamente una sola vez al día.

La indulgencia plenaria jubilar podrá obtenerse también mediante iniciativas que favorezcan de modo concreto y generoso el espíritu penitencial, que es como el alma del Jubileo. A saber: absteniéndose al menos durante un día de cosas superfluas (por ejemplo, el tabaco, las bebidas alcohólicas, ayunando o practicando la abstinencia según las normas generales de la Iglesia y las de los Episcopados) y dando una suma proporcionada de dinero a los pobres; sosteniendo con una significativa aportación obras de carácter religioso o social (especialmente en favor de la infancia abandonada, de la juventud con dificultades, de los ancianos necesitados, de los extranjeros en los diversos países donde buscan mejores condiciones de vida); dedicando una parte conveniente del propio tiempo libre a actividades de interés para la comunidad u otras formas parecidas de sacrificio personal.

Roma, en la Penitenciaría Apostólica, 29 de noviembre de 1998, I domingo de Adviento.

William Wakefield Card. Baum
Penitenciario Mayor
† **Luigi de Magistris**
Regente

(1) Cf. *Enchiridion indulgentiarum*, LEV 1986, norm. 21, § 1.

(2) Cf. *ibid.*, norm. 23, §§ 1-2.

(3) Cf. *ibid.*, norm. 23, § 3.

- (4) “Quia ipse remissio omnium peccatorum”: Missale Romanum, Super oblata, Sabbato post Dominicam VII Paschae.
(5) Cf. Ench. indulg., norm. 27.
(6) Cf. Ench. indulg., conces. 14.

COMISIÓN EPISCOPAL PARA LA DOCTRINA DE LA FE
Fides et ratio (La fe y la razón)
PRESENTACIÓN

**de la decimotercera Carta Encíclica de Su Santidad el Papa Juan Pablo II,
del 14 de septiembre de 1998**

I ASPECTOS GENERALES

1. Destinatarios: 1) Los Obispos. 2) Los teólogos y filósofos. 3) Los buscadores de la verdad.

“A vosotros, queridos Hermanos en el Episcopado, con los cuales comparto la misión de anunciar ‘abiertamente la verdad’ (2 Cor 4, 2), como también a los teólogos y filósofos, a los que corresponde el deber de investigar sobre los diversos aspectos de la verdad, y asimismo a las personas que la buscan” (6a).

2. Tema: “La verdad y su fundamento en relación con la fe” (6c): prolonga la argumentación de Veritatis splendor.

3. Finalidad: a) alentar, desde la fe, una nueva confianza en la razón filosófica; b) que permita una armonía renovada y de fondo entre fe y razón.

a) “... reafirmando la verdad de la fe... devolver al hombre contemporáneo la auténtica confianza en sus capacidades cognoscitivas y ofrecer a la filosofía un estímulo para que pueda recuperar y desarrollar su plena dignidad (6b). (...) Para que la humanidad, en el umbral del tercer milenio de la era cristiana tome conciencia cada vez más clara de los grandes recursos que le han sido dados y se comprometa con renovado ardor en llevar a cabo el plan de salvación en el cual está inmersa su historia” (6c).

b) “... llamada fuerte e incisiva para que la fe y la filosofía recuperen la unidad profunda que les hace capaces de ser coherentes con su naturaleza en el respeto de la recíproca autonomía. A la parresía de la fe deber corresponder la audacia de la razón” (48b).

4. Motivos: a) Sometida a una carga excesiva, la razón “se ha doblegado sobre sí misma haciéndose incapaz de levantar la mirada hacia lo alto para atreverse a alcanzar la verdad del ser” (5). b) Tanto la razón misma, como también la fe, se encuentran empobrecidas y debilitadas ante esta situación.

a) “... la desconfianza en la verdad que es posible encontrar en el contexto actual (...). Mientras por una parte la reflexión filosófica ha logrado

situarse en el camino que la hace cada vez más cercana a la existencia humana y a su modo de expresarse, por otra tiende a hacer consideraciones existenciales, hermenéuticas o lingüísticas que prescinden de la cuestión radical sobre la verdad de la vida personal, del ser y de Dios” (5c).

- b) “En este último período de la historia de la filosofía se constata... una progresiva separación entre la fe y la razón filosófica... (que exige) un atento esfuerzo de discernimiento, ya que tanto la fe como la razón se han empobrecido y debilitado una ante la otra. La razón, privada de la aportación de la Revelación, ha recorrido caminos secundarios que tienen el peligro de hacerle perder de vista su meta final. La fe, privada de la razón, ha subrayado el sentimiento y la experiencia, corriendo el riesgo de dejar de ser una propuesta universal. Es ilusorio pensar que la fe, ante una razón débil, tenga mayor incisividad; al contrario, cae en el grave peligro de ser reducida a mito o superstición. Del mismo modo, una razón que no tenga ante sí una fe adulta no se siente motivada a dirigir la mirada hacia la novedad y la radicalidad del ser” (48a).

5. *Ocasión:* En un momento de crisis filosófica en la Iglesia, recoger la enseñanza del Concilio Vaticano II sobre la filosofía, de modo semejante a lo que hizo, hace más de cien años, León XIII con el Concilio Vaticano I.

“Pasados más de cien años de la publicación de la Encíclica *Aeterni Patris* de León XIII” (100) (en 1879), “hasta hoy el único documento pontificio de esa categoría dedicado íntegramente a la filosofía”, en el que “el gran Pontífice recogió y desarrolló las enseñanzas del Concilio Vaticano I” (57), “el Concilio Vaticano II, por su parte, presenta una enseñanza muy rica y fecunda en relación con la filosofía” (60), mientras que, “en muchas escuelas católicas, en los años que siguieron al Concilio... se pudo observar al respecto una cierta decadencia debido a una menor estima, no sólo de la filosofía escolástica, sino más en general del mismo estudio de la filosofía” (61).

II. VISIÓN DE CONJUNTO

La situación de siempre (A) y de hoy (B) en el camino hacia la verdad

Introducción: “Conócete a ti mismo”

- A) Siempre se pregunta el ser humano por la verdad y el sentido de la vida: la filosofía (1-4).
- B) Hoy “la búsqueda de la verdad última parece a menudo oscurecida”: la Iglesia desea ayudar a superar la crisis de la filosofía (5-6).

Parte I.- Consideraciones generales: distinción y unidad de la fe y la razón

I. La distinción fundamental entre la fe (A) y la razón (B)

Capítulo I: La revelación de la sabiduría de Dios

- A) A la revelación de Dios el hombre responde con la obediencia de la fe (7-13).
- B) El misterio de la Revelación dispone un lugar propio y autónomo para la razón (13-15).

2. La unidad fundamental de la fe (capítulo II) y la razón (capítulo III)

Capítulo II: Credo ut intellegam (La fe dilata la razón y la libera) (16-23).

Capítulo III: Intellego ut credam (El buscar de la razón tiene término en la fe) (23-35).

Parte II.- Consideraciones históricas: la fe y la filosofía en el curso de la historia

Capítulo IV: Relación entre la fe y la razón (en sus etapas históricas) (63-48).

Capítulo V: Intervenciones del Magisterio en cuestiones filosóficas

- A) El discernimiento del Magisterio como servicio a la verdad (49-51).
- B) Intervenciones de discernimiento magisterial en materia filosófica (52-56).
- C) Orientaciones positivas del Magisterio para la renovación del pensamiento filosófico (57-64).

Parte III.- Consideraciones prácticas:

principios para la armonía entre la teología y la filosofía

Capítulo VI: Interacción entre teología y filosofía (con autonomía de ambas)

- A) Tesis: la filosofía es necesaria para la teología (64-69).
  - a') Excurso: implicaciones filosófico-teológicas de la relación de la fe con las culturas (70-74).
  - a'') Conclusión: la circularidad entre la teología y la filosofía (73-74)
- B) Estados de la filosofía respecto de la fe cristiana (74-79).

Capítulo VII: Exigencias y cometidos actuales (del pensamiento filosófico-teológico)

- A) Exigencias de una filosofía en consonancia con la Palabra de Dios (80-85).
- B) Errores y riesgos de algunas corrientes actuales de pensamiento (también teológico) (86-91).
- C) Exigencias de una teología adecuada a su misión (92-99).

Conclusión

BREVE SÍNTESIS DE LA ENCÍCLICA FIDES ET RATIO

En el corazón de cada hombre surgen algunos interrogantes que superan las diferencias de cultura, nacionalidad, raza o religión: “¿quién soy? ¿de dónde vengo y a dónde voy? ¿por qué existe el mal? ¿qué hay después de esta vida?” (n. 1). En base a esta experiencia fundamental el hombre construye su vida y le da sentido. La decimotercera Encíclica de Juan Pablo II toma pie de estas preguntas fundamentales y les da una respuesta basada en la verdad de la fe en Jesucristo.

Transcurridos más de 100 años desde la Encíclica Aeterni Patris de León XII (4 de agosto de 1879), Fides et ratio propone nuevamente el tema de la relación entre fe y razón o, si se quiere, entre teología y filosofía. La Encíclica reúne todos los requisitos para ser considerada un documento “histórico”. ¿Por qué la fe debería ocuparse de la filosofía y por qué la razón no puede prescindir de la aportación de la fe? Las preguntas planteadas por Juan Pablo II no quedan sin respuesta. No se plantean como un mero ejercicio teórico —el tema, a primera vista, podría inducir a esta interpretación— sino que tienen un carácter profundamente existencial, porque determina el comportamiento de las personas. Fides et ratio arranca de una situación cultural que se ha hecho insostenible y que ha llevado hasta sus últimas consecuencias la separación entre fe y razón. Este documento desea sensibilizar a quienes respetan la verdad y son responsables del pensamiento y de la cultura, a fin de que se fijen en lo esencial, sin ningún tipo de prejuicio ni límite alguno.

La Encíclica es una reflexión de gran alcance filosófico y teológico. Juan Pablo II, más que adoptar una actitud de condena, plantea un problema serio que suscitará un amplio debate entre los hombres de cultura: ¿Por qué la razón quiere impedir a sí misma tender hacia la verdad, mientras que por su misma naturaleza tiende a alcanzarla? El documento contiene los medios idóneos que permiten la búsqueda incesante de la verdad, no teniendo más límite que la verdad misma. A pesar de esto, diversos movimientos filosóficos contemporáneos, consecuencia última del pensamiento moderno que ha entrado en crisis, insisten en querer ensalzar la debilidad de la razón, impidiéndole de hecho ser ella misma. De todo ello ha surgido una visión del hombre y del mundo que ha favorecido el arbitrio y el pragmatismo (cf n. 5), difundiendo un escepticismo generalizado según el cual “todo se reduce a opinión” y “se conforma con verdades parciales y provisionales” (n. 5).

Ya desde la Introducción en la que se sintetizan todos los temas que son objeto de la Encíclica, Juan Pablo II, basándose en su “diaconía de la verdad” (n. 2), defiende la grandeza de la razón. Aunque parezca paradójico, sobre todo si se mira la historia del último siglo, la razón encuentra su ayuda y apoyo más precioso en la fe, la aliada fiel que le permite encontrarse a sí misma. La fe cristiana, por otra parte, no podría confrontarse por mucho tiempo con una razón débil; en efecto, incluso ella tiene necesidad de una razón que se fundamente en la verdad para justificar la plena libertad de sus actos.

El objetivo de la *Fides et ratio* es, en definitiva, dar confianza al hombre contemporáneo (cf. n. 6). Dado que con la *Veritatis splendor* –de la cual es continuación– el Papa quiso llamar la atención sobre algunas verdades de orden moral que habían sido olvidadas o mal interpretadas, con la presente Encíclica *Fides et ratio* quiere referirse a la verdad misma y su fundamento en relación con la fe. Más incluso que una exigencia justificada, Juan Pablo II lo siente como un “deber”.

El primer capítulo introduce el tema de la Revelación como conocimiento que Dios mismo ofrece al hombre. La Revelación, al expresar el misterio, impulsa la razón a intuir unas razones que ella misma no puede pretender agotar, sino sólo acoger.

La unidad entre el conocimiento de razón y el conocimiento de fe es el objeto del segundo capítulo. Se demuestra cómo el pensamiento bíblico, basado en esta unidad, había ya descubierto una vía maestra hacia el conocimiento de la verdad: la imposibilidad de prescindir del conocimiento ofrecido por Dios, si se quiere conocer plenamente el camino que todo hombre debe recorrer para responder a las preguntas fundamentales sobre la existencia.

Con el tercer capítulo se entra directamente en cuestiones más precisas. En efecto, se pone de relieve cómo el hombre con su razón, que pregunta siempre y sobre todas las cosas, tenga la posibilidad de alcanzar la verdad que por su naturaleza es universal, válida para todos y para siempre. El Papa expone diversas “facetas” de la verdad, llegando a afirmar que: “se puede, pues, definir al hombre como aquél que busca la verdad” (n. 28). El n. 33 puede ser una síntesis válida del capítulo: “El hombre, por su naturaleza, busca la verdad. Esta búsqueda no está destinada sólo a la conquista de verdades parciales, factuales o científicas; no busca sólo el verdadero bien para cada una de sus decisiones. Su búsqueda tiende hacia una verdad ulterior que pueda explicar el sentido de la vida; por eso es una búsqueda que no puede encontrar respuesta más que en el absoluto... Esta verdad se logra no sólo por vía racional, sino también mediante el abandono confiado en otras personas que pueden garantizar la certeza y la autenticidad de la verdad misma”.

El capítulo cuarto marca una profunda síntesis histórica, filosófica y teológica de cómo el cristianismo ha entrado en relación con el pensamiento filosófico antiguo. Se presenta el ejemplo de los primeros siglos, cuando los Padres de la Iglesia, con la aportación de la riqueza de la fe, “fueron capaces de sacar a la luz plenamente lo que todavía permanecía implícito y propedéutico en el pensamiento de los grandes filósofos antiguos” (n. 41). Sigue luego la época floreciente del medievo aportación del pensamiento de santo Tomás de Aquino, perennemente actual, y su visión de una completa armonía entre la fe y la razón basada en el principio de que lo que es verdadero, quienquiera que lo haya dicho, viene del Espíritu Santo” (n. 44).

Sin embargo, la llegada de la época moderna señala también un período de progresiva y “nefasta separación” entre la fe y la razón (n. 45), con el consiguiente

cambio de papel desempeñado por la filosofía, hasta llegar a ser “razón instrumental al servicio de fines utilitaristas, de placer o de poder” (n. 47). De ello se deriva que “tanto la fe como la razón se han empobrecido y debilitado una ante la otra” (n. 48).

El capítulo quinto muestra, en una primera parte, las diversas intervenciones del Magisterio, recorriendo los momentos importantes sobre todo respecto al fideísmo y al racionalismo. En una segunda parte, se pone de relieve cómo la Iglesia siempre ha animado a la filosofía a recuperar su misión primordial, mencionando algunos casos que han enriquecido el pensamiento filosófico en la época moderna.

Los capítulos sexto y séptimo constituyen el núcleo de la Encíclica y representan la aportación más densa que el Santo Padre ofrece a esta problemática. En el capítulo sexto, *Fides et ratio* se detiene sobre la exigencia que las diversas disciplinas teológicas deben mantener en relación con el saber filosófico. En este marco, el Papa profundiza su reflexión afrontando problemáticas recientes que afectan a la ciencia de la fe. Algunos, por el deseo de querer abrir nuevos caminos del saber científico, “niegan simplemente el valor universal del patrimonio filosófico asumido por la Iglesia” (n. 69). Juan Pablo II aborda directamente la cuestión, sobre todo respecto al tema de la relación con las culturas, problema que en estos años suscita el debate teológico, particularmente en la India. El Papa señala los criterios irrenunciables para que el encuentro pueda ser fructífero (cf. n. 72).

Juan Pablo II ve en el término “circularidad” la vía a seguir en la relación entre fe y razón (n. 73); esto indica que “el punto de partida y la fuente original debe ser siempre la palabra de Dios revelada en la historia, mientras que el objetivo final no puede ser otro que la inteligencia de ésta, profundizada progresivamente a través de las generaciones”. La gran fecundidad de esta vía se pone de manifiesto en la lista de pensadores occidentales y orientales que han elaborado sistemas de pensamiento que siguen siendo hoy actuales: J.H. Newman, A. Rosmini, J. Maritain, E. Gilson, E. Stein, V. Solovev, P.A. Florenskij, P.J. Caadaev, V. Losskij (cf. n. 74).

Profundamente original es la indicación de la Encíclica según la cual la revelación es el “punto de referencia y de confrontación” entre la filosofía y la fe. Precisamente a partir de esta centralidad toma cuerpo el más denso y rico de los capítulos (el séptimo) de *Fides et ratio*. Éste comienza indicando la “via sapiencial” que ha de adoptarse como línea maestra para llegar a las respuestas definitivas que llevan al sentido de la existencia; se acentúa la capacidad natural del hombre de alcanzar la verdad, llegando a la existencia metafísica del saber.

“Una de las mayores amenazas en este fin de siglo es la tentación de la desesperación” (n. 91). Ante este drama, el desafío que Juan Pablo II presenta es el del saber pasar “del fenómeno al fundamento” (n. 83) y así “llevar a los hombres a descubrir su capacidad de conocer la verdad y su anhelo de un sentido último y definitivo de la existencia” (n. 102). Sobre este principio se realiza un análisis

riguroso, que muestra los límites insuperables de algunos sistemas filosóficos contemporáneos que rechazan la instancia metafísica de una apertura perenne a la verdad (cf. N. 81). Eclecticismo, historicismo, cientifismo, pragmatismo y nihilismo son sistemas y formas de pensamiento que, al no estar abiertos a las exigencias fundamentales de la verdad, tampoco pueden ser asumidos como filosofías aptas para explicar la fe.

“Verdad y libertad, o bien van juntas o perecen miserablemente” (n. 90). Éste es, si se quiere, el mensaje último que se desprende de la Encíclica. Fides et ratio es una fuerte llamada de Juan Pablo II para despertar la conciencia de cuantos se interesan por la verdadera libertad del hombre. Ésta, afirma el Papa, sólo se puede alcanzar y asegurar si el camino hacia la verdad permanece abierto y accesible siempre, a todos y en todas partes.

LXX ASAMBLEA PLENARIA DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA DIOS ES AMOR

Instrucción Pastoral en los umbrales del Tercer Milenio

Madrid, 27 de noviembre de 1998

“Cuando se cumplió el tiempo envió Dios a su Hijo, nacido de una mujer, nacido bajo la ley, para rescatar a los que estaban bajo la ley, para que recibiéramos el ser hijos por adopción. Como sois hijos, Dios envió a vuestros corazones el Espíritu de su Hijo que clama: ¡Abba! (Padre). Así que ya no eres esclavo, sino hijo; y si eres hijo, eres también heredero por voluntad de Dios” (Gálatas 4, 4-7).

INTRODUCCIÓN: EL GOZO Y LA DIFICULTAD DE HABLAR DE DIOS

1. Al acercarnos al final del Siglo XX, viendo ya despuntar la aurora del Tercer Milenio del cristianismo, resuenan con honda emoción en nosotros las palabras de San Pablo a los Gálatas. En efecto, Dios ha enviado a nuestros corazones el Espíritu de su Hijo, de Aquél que nació hace dos mil años de María. En esta hora notable de la historia queremos hablar de Dios a nuestros hermanos y hermanas: en especial a los católicos, para alentarlos en tiempos de incertidumbre; pero también a todos, sin excluir a quienes habiéndose alejado de la fe o no habiéndola profesado nunca, deseen escuchar nuestra palabra. Ofrecemos con profunda alegría lo mejor que tenemos, el tesoro recibido gratis: la fe en el Dios vivo que el Espíritu Santo alimenta en nosotros. Esperamos contribuir así a que la celebración del Gran

Jubileo del año 2000, ya tan próxima, alcance en todos su objetivo último: “la glorificación de la Trinidad, de la que todo procede y a la que todo se dirige en el mundo y en la historia” (1).

2. Pero ¿cómo hablar bien de Dios? ¿Qué palabras podrán decir algo de la Realidad de las realidades sin que resulten vacías? Diremos con San Agustín: “Inefable es, pues, Aquél de quien no puedes hablar. Pero si no puedes hablar de Él y tampoco debes callar ¿que te queda si no el júbilo? Que se alegre sin palabras el corazón y que la inmensidad del gozo no sea limitado por las sílabas” (2). Las palabras que os dirigimos quieren ser sobre todo palabras de gozo por la inmensa grandeza de la humildad de nuestro Dios. Así deseamos hablaros de Él: con el lenguaje sencillo y gozoso de la alabanza. Habla bien de Dios quien lo bendice. El Cántico de María, el Magníficat, es modelo del lenguaje sobre Dios propio de la Iglesia.

3. Siempre ha sido necesario hablar de Dios con humildad y confianza. Siempre se han encontrado los hombres al intentarlo con sus propios límites y, a la vez, con su propia grandeza, es decir, con la profundidad insondable del ser humano, que es como el reverso del misterio de Dios. Pero la eterna exigencia de no tomar el nombre de Dios en vano resulta, si cabe, más urgente todavía al finalizar este siglo y este milenio. El nombre de Dios ha llegado a nosotros con frecuencia maltratado y maltrecho. Tanto, que para algunos de nuestros contemporáneos la palabra “Dios” resulta amenazadora y aborrecible o simplemente una palabra sin sentido e indiferente para la vida. ¿Cómo ha sucedido esto? ¿No habremos abusado a veces los creyentes del nombre santo de Dios? ¿No lo habrán empleado de un modo equivocado también quienes lo rechazan o lo ignoran?

4. Además, el siglo que termina ha traído sufrimientos inauditos a la Humanidad. Es verdad que ha sido el siglo del progreso y del reconocimiento de los derechos humanos. Pero ha sido también el siglo de las guerras más devastadoras, del exterminio sistemático de razas y de grupos sociales, del empobrecimiento y del hambre de pueblos enteros, frente a la opulencia y el despilfarro de otros. La fe en Dios se ha visto muchas veces acechada por el sufrimiento. En nuestro tiempo, el sufrimiento indecible de tantas víctimas inocentes ha sido motivo para que algunos no pudieran seguir confiando en un Dios todopoderoso y bueno.

5. Es necesario tomar de nuevo en los labios la palabra “Dios” para besarla, antes que para proferirla. Es necesario pronunciarla con el íntimo estremecimiento y con la suprema reverencia que surgen de la entrega total de la propia vida al Misterio sublime que se significa con ella. No es ésta una palabra para ser usada en el juego de las posesiones y de los poderes. “Dios” tampoco es un argumento más en el ágora de las controversias morales o religiosas. Dios es el Señor. No está a disposición de nadie. En cambio, Él se ha puesto a disposición de todos con un señorío que nos hace libres.

6. Queremos, pues, hablar de Dios en su presencia soberana. Empezaremos por escuchar ante Él la pregunta retadora que nos dirigen algunos de nuestros

contemporáneos: “¿Dónde está su Dios?” (I). Recordaremos luego que no está lejos de ninguno de sus hijos, sino muy cerca, pues “en Él vivimos, nos movemos y existimos” (II). Y, por fin, nos dejaremos decir por Él –pues nadie habla mejor de Dios que Dios mismo– que no hay más Dios que el “Dios con nosotros”, que es Amor (III).

I “¿DÓNDE ESTÁ SU DIOS?”

“No a nosotros, Señor, no a nosotros, sino a tu nombre da la gloria, por tu bondad, por tu lealtad. ¿Por qué han de decir las naciones: ‘Dónde está su Dios?’” (Sal 113 B).

a) La pregunta de una cultura que prescindir de Dios

7. De acuerdo con las encuestas, el número de nuestros conciudadanos que manifiestan no creer en Dios es minoritario y además ha bajado en los últimos años. La disminución del número de ateos ha ido acompañada de un cierto aumento de la religiosidad y también de la indiferencia. Entre los científicos el número de los creyentes es más alto de lo que podría parecer. Los pronósticos del siglo pasado y de comienzos de éste que termina sobre la desaparición de la religión en el mundo moderno son desmentidos por los hechos. El fracaso manifiesto de ciertas ideologías ateas que prometían un paraíso en la tierra es, sin duda, uno de los factores principales del mayor realismo de nuestros días. Pero el hundimiento de algunas utopías que habían atrapado la esperanza de los hombres ha dado paso también a fenómenos preocupantes, como son, por un lado, el escepticismo y la desesperanza y, por otro, una recuperación más o menos adaptada de supersticiones y creencias antiguas (3).

8. También es verdad que la fe viva en el Dios vivo se encuentra seriamente combatida no sólo por las faltas de coherencia interna de la vida cristiana (4), sino muy especialmente por una cultura pública despojada de la fe que da lugar a una atmósfera asfixiante para los creyentes. Constituimos una mayoría social innegable, las manifestaciones religiosas impregnan en buena medida los usos de la vida personal y familiar, pero continuamente nos vemos confrontados con aquella pregunta desafiante de la que el salmista pedía ser librado por Dios: “¿dónde está su Dios?” (Sal 113 B). El desafío le venía al creyente de entonces de los adoradores de otros dioses, que trataban de hacerle desconfiar del poder de Yahvé. Hoy nos viene sobre todo de lo que hemos llamado la cultura pública despojada de la fe, es decir, de esa mentalidad dominante en muchos centros de creación de las ideas, de las noticias y en diversos ámbitos de poder, que da por sentado que la palabra “Dios” es un vocable vacío, sin ningún contenido verdadero, que cada cual puede llenar, en todo caso, en su vida privada con el contenido que juzgue conveniente. El desafío de este “secularismo” (5) a la fe en Dios no se presenta sólo bajo la forma de pregunta abierta y retadora, sino que con mucha frecuencia toma hoy la forma del gesto de desdén o del silencio sistemático.

9. Queremos escuchar esa pregunta abierta o callada: “¿dónde está su Dios?” Lo hacemos con gran respeto a quienes nos la formulan, para tratar de entenderles y, si es posible, también para avanzar en la mutua comprensión. Lo hacemos sobre todo, como el salmista, con una inmensa confianza en Dios, en su bondad y en su lealtad. Es esta confianza la que libera de posibles resentimientos o de móviles espurios, de modo que no queramos más que la gloria de Dios: “da a tu nombre la gloria” ¿Por qué, pues, esa dolorosa pregunta por el paradero de nuestro Dios? ¿Por qué se nos plantea con tanta insistencia el reto del ateísmo o del indiferentismo?

b) Una de las causas del ateísmo está en la infidelidad de los cristianos

10. Con los Padres del Concilio Vaticano II, pensamos que el ateísmo o el indiferentismo no puede ser “un fenómeno originario”. Es “más bien un fenómeno surgido de diferentes causas, entre las que se encuentra también una reacción crítica frente a las religiones y, ciertamente, en algunas regiones, sobre todo contra la religión cristiana” (6). Como diremos más adelante, lo normal, lo “originario” es que el ser humano sea religioso. Las religiones, por lo general, le ayudan a cultivar la semilla de fe que el Creador ha puesto en él. Cuando esa semilla no fructifica, habrá que pensar que en algo no habrá estado la religión a la altura de su misión. El Concilio no duda en reconocer que los cristianos, en ocasiones, hemos “velado el verdadero rostro de Dios y de la religión, más que revelarlo” (7). En nuestra propia infidelidad al Dios fiel hemos de buscar una de las causas del llamado eclipse de Dios en nuestra cultura.

11. Precizando algo más, la Asamblea Extraordinaria para Europa del Sínodo de los Obispos, de 1991, declaraba lo siguiente: “A partir de las guerras de religión subsiguientes a la ruptura de la unidad de la Iglesia en los siglos XVI y XVII, la vida, sobre todo la vida pública y social, se ha entendido de otro modo y como regulada por la sola facultad racional” (8). Europa, al alborear el tiempo de la cultura moderna, se encontró con una Iglesia rota en diversas confesiones que ventilaban sus diferencias no sólo con dureza verbal y con la mutua exclusión, sino incluso en los campos de batalla. Aquellos cristianos que se combatían hasta la aniquilación dificultaron la manifestación al mundo del rostro del Dios vivo. “Pudieron creer de buena fe que un auténtico testimonio de la verdad comportaba la extinción de otras opiniones o al menos su marginación (...) Pero la consideración de las circunstancias atenuantes no dispensa a la Iglesia del deber de lamentar profundamente las debilidades de tantos hijos suyos, que han desfigurado su rostro, impidiéndole reflejar plenamente la imagen de su Señor crucificado, testigo insuperable de amor paciente y de humilde mansedumbre” (9). Sobre el rostro de la Iglesia resplandece siempre la luz de Cristo (10), pero “los métodos de intolerancia e incluso de violencia en el servicio de la verdad” (11) oscurecieron para algunos esa luz, que nos revela al Dios vivo.

c) *Cuando el hombre moderno se idolatra a sí mismo*

12. “¿Dónde está su Dios?” –se preguntaron ciertos espíritus críticos en particular ante el espectáculo de la intolerancia y de la violencia de los cristianos. Trataron de buscar caminos de paz y entendimiento, exigencia básica de la razón humana; pero lo hicieron, por desgracia, apartándose del Dios vivo, del Dios de Jesucristo y volviendo en buena parte a esquemas naturalistas de la Antigüedad, por lo que ya el humanismo renacentista se había sentido fascinado. La razón comenzó entonces por establecer las condiciones de un conocimiento “natural” de Dios, acorde con la naturaleza racional del ser humano (algo de por sí nada desdeñable, como veremos más adelante) para terminar más tarde colocándose a sí misma sobre el altar como “la diosa” Razón.

En efecto, el Dios imaginado por la razón fue un Dios débil y efímero. Construido por el hombre por encima de todo lo humano, resultó ser un Dios ajeno al hombre y al mundo. Era un Dios lejano, concebido, según ciertos patrones del paganismo antiguo, como mera causa del mundo o, según modelos de la mentalidad técnica, como relojero de un mecanismo tan perfecto, su creación, que lo puede abandonar a su suerte para que funcione por sí mismo. Este Dios no interviene en la marcha del mundo, ni en la historia de los hombres; no interfiere en la vida cotidiana, pero tampoco es posible entregarle el corazón. Será, a lo sumo, un juez más allá del mundo, al que se mantiene alejado de las razones y decisiones vitales del ser humano.

13. “¿Dónde está su Dios?” La pregunta siguió resonando en la Europa del siglo XIX, ahora dirigida no sólo a los cristianos, sino también a los filósofos teístas. La razón, convertida ya en diosa, no iba a tolerar junto a sí ninguna otra divinidad. Se negará toda idea de Dios acudiendo a diversas teorías para tratar de explicar por qué hasta ahora la Humanidad había tomado a Dios por algo real: porque se proyectaba en la idea de Dios lo que en realidad sería propio del hombre, como la infinitud de la libertad y del amor; porque era una idea útil para amenazar o tranquilizar a los oprimidos, etc. Estas y otras supuestas explicaciones de la irrealidad de cualquier idea de Dios compartían un mismo supuesto: la razón es en conjunto infalible en cuanto que ella misma va descubriendo sus propios errores. Entre ellos, uno de los más importantes, habría sido el de haber construido aquella fantasmagoría de la idea de Dios. Pero por fin, la razón adulta estaría ya a punto de superar para siempre ese error del pasado.

14. El pretendido desenmascaramiento de Dios como una construcción fallida de la razón humana es una de las caras de la cultura pública despojada de la fe. Su otra cara es la absolutización del hombre. Dios ha sido puesto al descubierto por su propio creador, el ser humano, que, pretendiéndolo o no, se convierte de este modo en dios. O, a la inversa, el ser humano, convertido en centro de referencia absoluto, en creador de sí mismo y de su mundo, ha caído por fin en la cuenta de la irrealidad de Dios. Así, la Humanidad, totalmente liberada, habría alcanzado la mayoría de edad, asumiendo las riendas de su propia historia. La mentalidad científico-técnica

se convierte entonces en definitoria de la vida y de su sentido, viniendo a ser uno de los modos fundamentales en los que se expresa la idolatría de sí mismo propia del hombre de la moderna cultura secularista.

En efecto, este hombre piensa encontrar la razón de su existencia en el sometimiento del mundo, puesto cada vez más a su servicio por un “progreso” mensurable y cuantificable. Para él hablar de Dios, como no es mensurable en términos de progreso científico-técnico, es algo tenido por irrelevante y sin sentido. Hasta tal punto, que el consumidor de las llamadas “sociedades del bienestar” se siente más atraído por la compra de los servicios o los productos del último modelo que por el ejercicio de las facultades humanas más hondas y espirituales. En este contexto se acaba perdiendo el gusto por Dios y la misma pregunta por Él queda oscurecida y olvidada.

d) La desesperanza y el escándalo del mal y el sufrimiento

15. En realidad, la cuestión del sentido de la palabra “Dios” en relación con el sentido de la existencia humana no ha dejado de plantearse públicamente de diversas maneras a lo largo de este siglo. La conciencia creciente de que una actividad guiada sólo por las posibilidades ofrecidas por la técnica pone en peligro la misma subsistencia del género humano ha conducido a replantear la cuestión de “una nueva alianza” entre las ciencias y la sabiduría propia de la metafísica y la religión (12). La amenaza de una posible hecatombe nuclear o de un desastre ecológico global ha puesto fin a la ingenua fe ilustrada en el ser humano como garante incuestionable de un progreso histórico cierto y permanente. Pero la decepción y la desesperanza que esta situación va produciendo en bastantes personas alimenta en algunos una nueva actitud cínica y radicalmente escéptica frente a la verdad de Dios y del hombre. También aquí resuena, más sordamente y de modo menos agresivo, pero igualmente erosiva, la pregunta lanzada a los creyentes: “¿Dónde está su Dios?”

16. Sin embargo, el ámbito en el que la cuestión de Dios y del sentido de la existencia humana se ha planteado de modo más agudo en este siglo tal vez sea el de la muerte y el sufrimiento de miles de víctimas inocentes. El progreso y el desarrollo humano no han venido solos. Con ellos han hecho acto de presencia en el escenario de la historia guerras crueles, que han causado millones y millones de víctimas, no sólo en los frentes de combate, sino también entre mujeres, ancianos y niños de la población civil. Han hecho acto de presencia los gulags y los campos de concentración en los que se ha tratado de eliminar sistemáticamente a grupos completos de personas a causa de su posición social, raza, nacionalidad, ideología o religión. Por otro lado, la miseria, el hambre y las enfermedades epidémicas no sólo no han sido eliminadas de la tierra, sino que pueblos enteros se han visto flagelados con virulencia inusitada por estos azotes a causa de su empobrecimiento y desarticulación social inducidos de algún modo por un progreso desequilibrado e injusto. “¿Dónde está el Dios bueno y poderoso?” –se han preguntado y se

preguntan ante tanto mal y tanto sufrimiento los mismos que confían en Él. Para otros la pregunta toma de nuevo el sentido de la acusación, del resentimiento y hasta del odio frente a Dios y a sus fieles: “¿Dónde está su Dios?”

II “EN ÉL VIVIMOS, NOS MOVEMOS Y EXISTIMOS”

“Quería que lo buscasen a Él, a ver si, al menos a tientas lo encontraban; aunque no está lejos de ninguno de nosotros, pues en Él vivimos, nos movemos y existimos” (Hechos 17, 27-28).

17. La cultura secularista moderna hizo circular la falsa noticia de “la muerte de Dios” como respuesta a la pregunta por su paradero en un mundo del que parecía tan ausente: “Dios no está en ningún sitio” –se nos ha repetido hasta la saciedad. Cuando la razón se declaró a sí misma emancipada y adulta, pareció llegado el momento de anunciar con una frase chocante que Dios había muerto. Sin embargo, Dios no desaparece del horizonte de la Humanidad. Por el contrario, la pregunta por Él ha seguido y sigue en los labios de creyentes y de ateos, aunque sea con diversos sentidos. Incluso quienes no parecen ya preguntar por Dios de ningún modo no dejan de encontrarse con esa palabra que acompaña a la Humanidad desde sus orígenes y que se resiste a abandonarla. ¿Qué significado elemental encierra esa sílaba misteriosa? ¿Por qué va tan unida a la existencia humana?

a) El ser humano es religioso por naturaleza

18. El ser humano ha sido definido como el animal religioso. Los antropólogos y prehistoriadores detectan la presencia del hombre allí donde aparecen indicios de rituales funerarios. Los animales no entierran a sus muertos. El hombre lo hace además con simbolismos especiales que suelen hacer referencia a algún sentido de la vida más allá de este mundo o que denota, al menos, un modo de preguntarse por ese fenómeno misterioso de su muerte (13). En efecto, aunque prescindiéramos del hecho histórico de las religiones, tendríamos aún que decir que el ser humano es religioso por naturaleza. No es posible separar de un modo absoluto la naturaleza religiosa del hombre de las religiones concretas en cuyo seno se desarrolla su vida. Pero, sin perder de vista la conexión inevitable de la religiosidad con las formas concretas de religión, es posible observar en el ser humano algunos rasgos esenciales que, aun sin llegar todavía a serlo de un modo explícito, podemos calificar como religiosos, porque apuntan ya a lo mismo que las religiones llamarán expresamente “Dios”, a eso “que todos llaman Dios” (14). Nos parece importante hacer una breve referencia a esas hondas raíces de la cuestión de Dios en el ser humano. Evidentemente, no pretendemos “demostrar” la existencia de Dios como las ciencias experimentales o las matemáticas demuestran sus objetos, pues Dios no es un mero objeto ni de la experiencia ni de la razón. Se trata de mostrar con algunas pinceladas que el ser humano se encuentra abierto desde el fondo de él mismo hacia Dios.

19. La realidad nos supera infinitamente y tenemos conciencia más o menos refleja de ello. En efecto, en el orden del conocimiento nos hallamos delante de objetos finitos, a los que, sin embargo sólo conocemos como finitos porque tenemos una intuición de lo infinito que acompaña constantemente nuestra acción de conocer. Además, sólo conocemos cuando relacionamos entre sí la pluralidad de los objetos finitos; pero, de nuevo, sólo podemos hacer la experiencia de la pluralidad desde una intuición de la unidad dada al mismo tiempo que aquella experiencia. En el orden de la vida práctica nos movemos con el sentido de lo otro como otro y, en particular, del otro como otro; en este último caso sabemos de la presencia de otros seres respecto de los cuales nos sentimos obligados con un tipo de vínculo semejante al que experimentamos respecto de nosotros mismos. Este vínculo nos habla de lo incondicional, de lo absoluto: sabemos del respeto absoluto que la otra persona nos merece. Pero este saber supone que hay en nosotros una vinculación originaria con lo absoluto. Rasgos de lo absoluto se dan no sólo en la experiencia ética del amor, de la libertad, del perdón, sino también en las experiencias estéticas de lo bello, de lo gratuito y del ser en cuanto tal.

20. El ser humano es un buscador insaciable de paz y de felicidad. Ninguna adquisición de bienes materiales, ninguna situación vital, por satisfactoria que parezca, consigue detener esa búsqueda. Somos peregrinos hacia un destino de plenitud que no encontramos nunca del todo en este mundo. San Agustín interpretaba esta sed infinita de sentido como consecuencia de la vocación divina del hombre: “Nos hiciste, Señor, para ti y nuestro corazón está inquieto hasta que descansa en ti” (15). La búsqueda de la felicidad es, en efecto, una huella indeleble de Dios en el hombre. No es concebible el dinamismo del espíritu humano sino como un caminar incesante hacia el Absoluto, en el que se encuentra la razón y el sentido último de una existencia tan indigente como abierta a la plenitud verdadera y deseosa de ella.

21. No sólo encontramos huellas de Dios en el espíritu humano, la criatura que refleja más de cerca el ser de Dios. La creación entera habla de Él, del Creador. La inmensidad del cielo y del mar, la belleza de las montañas y de los astros, el orden dinámico de la materia y de la vida... remiten al verdadero Infinito, a la Belleza suma, a la Inteligencia creadora. Contemplando el mundo, el ser humano se eleva también desde allí al mismo Absoluto con el que se encuentra en su propio interior, “pues por la magnitud y belleza de las criaturas, se percibe por analogía al que les dio el ser” (Sab 13, 5). La ordenación del mundo como cosmos y los “misterios” que suscitan nuestro asombro, tanto en el orden de lo incalculablemente pequeño como de lo incalculablemente grande, dirigen la mirada de quienes buscan con sencillez y apertura carente de prejuicios hacia el Misterio, que es el origen, fundamento y meta de todo. A la luz de las huellas de Dios, rastreadas con su inteligencia en la búsqueda del sentido del mundo y de la historia, el ser humano puede llegar con fundamento a la conclusión de que es razonable creer.

22. La experiencia de lo absoluto, uno e infinito no es sólo conocimiento de una idea, sino sobre todo percepción de una presencia real, viva y personal. Esta

experiencia puede estar más o menos oscurecida por una vida superficial, distraída con las cosas y no educada en la sensibilidad religiosa; puede incluso embotarse casi por completo a causa del pecado, es decir, de la soberbia y la autocomplacencia que encorvan al hombre sobre sí mismo y lo encierran en su pequeño yo y en sus miserias. Sin embargo, el ser humano no pierde nunca su “capacidad” de Dios; el Absoluto nunca se aparta de él, su presencia le interpela siempre desde lo más hondo de su ser (16). En muchos testimonios de personas que han abierto los ojos a la fe en Dios después de haber estado apartadas de Él, se expresa con fuerza la irrupción de esa presencia, todavía sin nombre, a la que abre paso alguna circunstancia especial de la vida: unas veces el gozo agradecido, otras muchas el sufrimiento inesperado.

b) Las religiones, lugares históricos del encuentro con Dios

23. La pregunta por el nombre de esa presencia poderosa que determina y da sentido último a la existencia y a la realidad encuentra diversas respuestas en las diferentes religiones. Éstas no son sin más un producto aberrante de la razón subdesarrollada, como ha pensado un tanto ilusamente una determinada crítica de la religión de estos dos últimos siglos. Al contrario, en las religiones se expresa algo del ser del hombre que no puede ser ignorado ni eliminado sin daño para el mismo hombre: su apertura natural a Dios. La cultura pública de nuestros días, despojada de la fe, no comprende la seriedad de la cuestión. Trata con frecuencia a las religiones como fenómenos marginales, más o menos irrelevantes o pintorescos, a los que el ancho mercado de la tolerancia reserva un lugar para su consumo a la carta según el gusto privado de los ciudadanos. Las discrepantes pretensiones de verdad de las religiones suelen ser presentadas superficialmente como prueba de la falsedad de todas ellas.

24. La Iglesia aprecia las religiones de la Humanidad no sólo porque ve en ellas manifestaciones del sentido religioso del ser humano, sino también porque pueden ser entendidas como instrumentos de la Providencia de Dios para conducir a los hombres hacia Él. En efecto, si el ser humano busca a Dios, “todas las religiones dan testimonio de esta búsqueda esencial de los hombres (cf. Hch 17, 27)” (17). Pero además, Dios mismo “no deja de hacerse presente de muchas maneras (...) a los pueblos mediante sus riquezas espirituales, de las que las religiones son expresión principal y esencial, aunque contengan ‘lagunas, insuficiencias y errores’” (18). “Las tradiciones religiosas han sido marcadas por ‘muchas personas sinceras, inspiradas por el Espíritu de Dios’. La acción del Espíritu no deja de ser percibida de algún modo por el ser humano. Si, según la enseñanza de la Iglesia, en las religiones se encuentran ‘semillas del Verbo’ y ‘rayos de la verdad’, no pueden excluirse en ellas elementos de un verdadero conocimiento de Dios” (19). Las diferencias entre las religiones, a veces fundamentales, no deberían ser obstáculo para reconocer en ellas un gran acervo espiritual común, que permite a la conciencia humana articular el nombre divino y que la ayuda a responder a sus imperativos con una vida honesta (20).

25. Entre las religiones de la Humanidad “la fe cristiana tiene su propia estructura de verdad: las religiones hablan del Santo, de Dios, sobre él, en su lugar o en su nombre. Sólo en la religión cristiana es Dios mismo el que habla al hombre en su Palabra. Sólo este modo de hablar posibilita al hombre su ser personal en un sentido propio, a la vez que la comunión con Dios y con todos los hombres. El Dios tripersonal es el corazón de esta fe. Sólo a fe cristiana vive del Dios uno y trino” (21).

c) Necesidad de la revelación y de la fe para conocer a Dios

26. “Dios habla bien de Dios” (22). Los hombres, que tenemos un cierto conocimiento natural de Él, por ser criaturas racionales suyas, podemos sin duda hablar de Él. Así lo muestra el lenguaje religioso de todos los tiempos y también el pensamiento filosófico más genuino. Pero no podríamos hacerlo bien del todo si Dios mismo no se hubiera comunicado con nosotros para desvelarnos su misterio. Dios, el verdadero Absoluto e Infinito, no es, por supuesto, una cosa que tengamos a nuestra disposición para examinarla y escrutarla; no es ni siquiera lo ilimitado o ese cosmos sin fronteras del que hablan hoy de nuevo algunos científicos. Él no es simplemente ilimitado, sino el verdaderamente Infinito, de un orden absolutamente superior incluso a un posible mundo ilimitado. Por eso, es natural que no le podamos “ver” ni “comprender”. San Agustín decía muy bien que lo que abarcamos completamente con nuestro entendimiento no puede ser Dios (23). Esto, como ya hemos dicho, no quiere decir que no podamos entender nada de Dios, sino que lo que Dios es supera infinitamente lo que conocemos de Él. Además, si consideramos que Dios no es tampoco una cosa infinita, sino el Espíritu, el Amor, el Ser personal infinito, entenderemos todavía mejor por qué no lo podemos tener simplemente a nuestro alcance. Si el fondo de una persona humana no está nunca del todo al alcance de nuestro entendimiento, sobre todo si ella no se comunica con nosotros, cuánto menos Dios, que es el origen y el sentido de todo ser personal, de toda libertad y de todo amor.

27. Pero Dios se ha comunicado con los hombres para darnos parte en su mismo ser. Y lo ha hecho de un modo tan increíblemente cercano a nosotros, que la revelación de Dios en su Palabra ha resultado y resulta escandalosa para unos y necia para otros (cf. 1 Cor 1, 23). Gracias a su revelación podemos conocer bien a Dios, todo lo bien que nos hace falta para lograr de verdad y definitivamente nuestra vida, ya que “ésta es la vida eterna: que te conozcan a ti, único Dios verdadero y a tu enviado Jesucristo” (Jn 17, 3). Con todo, la revelación del misterio de Dios en Jesucristo tampoco elimina el misterio: nos abre sus entrañas para que tengamos Vida, pero no nos permite adueñarnos de él. Por eso, a la revelación de Dios respondemos con la obediencia de la fe. Ésta no se define por contraposición a las evidencias de la razón, sino por su pertenencia a otro orden de saber: el que se abre a quien otorga su confianza a Dios cuando Él mismo se acerca a nosotros en su Palabra. Es la fe teologal, indeducible de la razón, pero acorde con el

elemental fenómeno antropológico de la creencia: el ser humano no es sólo “aquél que busca la verdad”, sino también “aquél que vive de creencias” (24). De ahí que la fe en el Dios que se revela, no careciendo de cierta oscuridad, esté dotada de una insuperable certeza, pues “la perfección del hombre no está en la mera adquisición del conocimiento abstracto de la verdad, sino que consiste también en una relación viva de entrega y fidelidad hacia el otro. En esta fidelidad que sabe darse, el hombre encuentra plena certeza y seguridad” (25).

28. La revelación de Dios en Jesucristo es de por sí luminosa para el espíritu religioso del ser humano. La Palabra eterna de Dios, hecha carne, viene “a los suyos” (Jn 1, 11), a quienes estaban ya esperándola. Si no la reciben, es porque están alienados de sí mismos, bajo el poder de las tinieblas del pecado. La Palabra ha mostrado cómo, al venir a este mundo, “alumbra a todo hombre” (Jn 1,9). Y lo muestra incesantemente en la vida de tantos hombres y mujeres que se dejan iluminar por su luz, aun después de haberse cerrado frente a ella por algún tiempo. Es el caso de aquel profesor que, después de largos años de agnosticismo en los que había llegado a olvidar el Padrenuestro, en uno de esos momentos que llamamos “la hora de la verdad” supo reconocer en Jesucristo el misterio del Origen cercano y humano, vagamente presentido de nuevo, pero todavía sin nombre para él. El nombre divino que estaba buscando era el mismo que se le había impuesto a él en el Bautismo: Manuel, es decir, el del “Dios con nosotros”. He aquí su relato:

“Ese es Dios, ése es el verdadero Dios, Dios vivo; ésa es la Providencia viva —me dije a mí mismo—. Ése es Dios que entiende a los hombres, que vive con los hombres, que sufre con ellos, que los consuela, que les da aliento y les trae la salvación. Si Dios no hubiera venido al mundo, si Dios no se hubiera hecho carne de hombre en el mundo, el hombre no tendría salvación, porque entre Dios y el hombre habría siempre una distancia infinita que jamás podría el hombre franquear. Yo lo había experimentado por mí mismo hacia pocas horas. Yo había querido con toda sinceridad y devoción abrazarme a Dios, a la Providencia de Dios; yo había querido entregarme a esa Providencia que hace y deshace la vida de los hombres. ¿Y qué había sucedido? Pues que la distancia entre mi pobre humanidad y ese Dios teórico de la filosofía, me había resultado infranqueable. Demasiado lejos, demasiado ajeno, demasiado abstracto, demasiado geométrico e inhumano. Pero Cristo, pero Dios hecho hombre, Cristo sufriendo como yo, muchísimo más que yo, a ése sí que lo entiendo y ése sí que me entiende. A ése sí que puedo entregarle filialmente mi voluntad entera, tras de la vida. A ése sí que puedo pedirle, porque sé de cierto que sabe lo que es pedir y sé de cierto que da y dará siempre, puesto que se ha dado entero a nosotros los hombres. ¡A rezar, a rezar! Y puesto de rodillas empecé a balbucir el Padrenuestro. Y ¡horror!... ¡se me había olvidado!” (26).

29. Hablemos pues “de una manera sencilla y directa de Dios, revelado por Jesucristo, mediante el Espíritu Santo” (27). Esta es la Buena Noticia que nos ha

sido entregada por la Iglesia, el mensaje más esperado por el corazón de todo hombre. Hablemos entonces del único Dios y Padre, del único Señor Jesucristo y del Espíritu Santo que nos da la Vida; del Dios que ha venido a nosotros para hablarnos en nuestro lenguaje, por medio de su Hijo, y que envía hoy a nuestros corazones su Espíritu para clamar desde allí: “Abba”, Padre. Él es el Dios con nosotros, que se ha revelado en Jesucristo como el Amor.

III EL “DIOS CON NOSOTROS”

“Mirad: la virgen concebirá y dará a luz un hijo, y le pondrán por nombre Emmanuel (que significa ‘Dios-con-nosotros’)” (Mateo 1, 22-23).

Siguiendo la enseñanza de Jesús

a) Creemos en un solo Dios, Padre todopoderoso

30. Llamar Padre a Dios es una sorprendente novedad cristiana y, en realidad, un verdadero atrevimiento, como nos recuerda la invitación litúrgica al rezo del Padrenuestro: “nos atrevemos” a hacerlo por fidelidad a “la recomendación del Salvador” (28). Los hijos piadosos de Israel invocaban muy raramente a Dios de esta manera. Algunas veces es llamado padre del pueblo, pero porque le ha elegido soberana y gratuitamente como pueblo suyo, no porque le hiciera partícipe de su misma naturaleza. Dios es misericordioso y ama a su pueblo, pero se mantiene absolutamente por encima del hombre. Los filósofos, que llaman a Dios mucho más friamente la causa no causada del ser o el verdaderamente infinito, tampoco pueden dirigirse a él como padre. A quienes sufren el mal y el dolor también les es difícil en ocasiones llamar padre al Dios todopoderoso. Sin embargo, nosotros nos atrevemos a hacerlo. Porque ésa es la primera y la última palabra que oímos del Señor Jesús: “¿No sabíais que yo debía estar en la casa de mi Padre?” (Lc 2, 49); “Padre, a tus manos encomiendo mi espíritu” (Lc 23, 46). Y porque nos confió también a nosotros la palabra entrañable que nunca dejaron sus labios: “Cuando oréis, decid: ‘Padre’” (Lc 11, 2).

El Creador, omnipotente y bueno, nos libra de todo temor

31. El Padre es, para Jesús, el Dios absolutamente bondadoso: el Creador que cuida de sus criaturas y hace salir el sol para todos, buenos y malos (cf. Mt 5, 45 y 6, 26); el que se alegra del amor de los suyos y sale cada día al camino para ver si vuelve el hijo que se ha ido de casa; el que acoge sin resentimiento alguno a quien regresa a Él, pues aborrece el pecado, pero ama a los pecadores (cf. Lc 15). Es el Padre cuyas “manos son cariñosas como las de una madre” (29). La paternidad de Dios es normativa para la paternidad humana, y no a la inversa: es del Padre Dios “de quien toma nombre toda familia en el cielo y en la tierra” (Ef 3, 15). Jesús, temiendo que se ensombreciera el nombre del Padre con las miserias de nuestros modos humanos de relacionarnos, llega a decirnos: “no llaméis a nadie padre

vuestro en la tierra, pues uno sólo es vuestro Padre, el del cielo” (Mt 23, 9). Sólo hay un Padre, como sólo hay un Dios. “No hay nadie bueno más que Dios” (Mc 10, 18), el origen de todo bien.

Las profesiones de fe de la Iglesia, siguiendo la enseñanza de Jesús, atribuyen al Padre la obra de la creación. Siendo el Padre bueno el origen único de todo lo que existe, el mundo es, en su raíz, bueno, luminoso, tiene un sentido divino. Si el principio del ser fuera el azar ciego la materia bruta ¿por qué íbamos a poder confiar en la inteligencia y en la bondad? Pero no, nada es absurdo ni malo de por sí. No hay poderes maléficos inscritos en la realidad y legibles en las estrellas. Todo procede de la suma inteligencia y bondad del Creador y está puesto por su providencia al servicio del ser humano. La fe en Dios Padre, el Creador del cielo y de la tierra, liberó a los hombres del miedo y del sometimiento a supuestos principios del mal que compitieran en poder con la bondad del único poder real sobre todas las cosas, el de Dios.

Es triste que el alejamiento de la fe en el Creador y Padre haga caer de nuevo a algunos en el temor a poderes cósmicos o satánicos supuestamente dueños del destino de los hombres. Sólo Dios es todopoderoso. Nada ha de temer quien se acoge a Él. La astrología, la quiromancia, la magia, el satanismo son supersticiones grotescas que hacen mucho daño espiritual y psíquico a quienes se confían a ellas.

El único Dios nos rescata de nuestros ídolos

32. Creer que Dios es el único Creador y Padre todopoderoso significa también reconocer que el mundo es sólo mundo, es decir, dependiente totalmente de Dios y en modo alguno divino. Todo ha sido puesto a disposición del hombre, que no ha de vincularse a nada como a Dios. Sólo el Dios bueno es digno de la reverencia más profunda, del deseo más ardiente, del amor más incondicional del ser humano: “Amarás al Señor tu Dios con todo tu corazón, con toda tu alma, con todo tu ser” (Mt 22, 37; Dt 6, 5). La fe en el Creador libera de los ídolos, de los falsos dioses que nos prometen libertad y vida a cambio de nuestro servicio y acaban devolviéndonos esclavitud y muerte.

Los nombres de los ídolos son tantos como los de las criaturas, cuando éstas dejan de ser vistas a la luz de Dios: la Humanidad, una persona, el éxito, el poder, la nación, el dinero, el progreso, la técnica. Todo se convierte en ídolo cuando le concedemos la atención, el valor y el amor del que sólo Dios es digno.

Los santos, esos hombres y mujeres de honda experiencia de Dios, sabían muy bien que, en realidad, “sólo Dios basta”, según la célebre palabra de Santa Teresa de Jesús (30). Sólo Dios llena el corazón del hombre. Y al llenarlo y pacificarlo, lo ensancha para el mundo y para los hermanos. La fe en el Creador bueno nos da ojos y corazón para ver y sentir en qué medida “todo es nuestro” (1 Cor 3, 21).

La cultura moderna despojada de la fe ha puesto en peligro la supervivencia del hombre en el mundo porque ha caído en el error de idolatrar a la Humanidad. El hombre, convertido en ídolo, como constructor de sí mismo y de su mundo, acaba

por destruir o poner en peligro a la naturaleza y a la Humanidad. Muy distinta es la actitud del creyente hacia las criaturas, a las que no ve como meros objetos de posesión, sino como reflejos de la gloria de Dios y “hermanas” del ser humano. El Cántico de San Francisco de Asís sigue proclamándolo con toda verdad e inspiración:

“Loado seas por toda criatura, mi Señor,
y en especial loado por el hermano sol (...)
Y por la hermana luna, de blanca luz menor,
y las estrellas claras que tu poder creó (...)
Y por la hermana agua, preciosa en su candor (...)
Por el hermano fuego, que alumbra al irse el sol (...)
Y por la hermana tierra, que es toda bendición (...)
Y por la hermana muerte, ¡loado, mi Señor!” (31).

El Creador funda el sentido de la vida humana

33. Los hombres compartimos la condición de criaturas con todas las cosas, que, en este sentido, son hermanas nuestras. La “fraternidad” que el creyente es capaz de descubrir en la creación nos dice también que todo lo que existe se ordena al bien del ser humano. El mundo no está ahí simplemente por mera casualidad. El mundo es creación libre de un Dios que sabe lo que quiere. Quiere compartir su mismo ser: hasta eso llega su voluntad de “Alianza” con los hombres. La creación está, pues, al servicio de la Alianza que Dios desea sellar con su Pueblo y con la Humanidad. Ésa es su íntima razón de ser. Ése es su sentido. La creación tiene un sentido propio. Y el ser humano está capacitado para captarlo. El hombre, de la misma manera que no crea el mundo, sino que se encuentra en él con las demás criaturas, tampoco le da al mundo su sentido. Sin embargo, es la única criatura capaz de conocerlo y de realizarlo libremente.

Para describir la percepción que tenemos del sentido de la creación como sentido de nuestra propia vida la tradición católica emplea el término “ley natural”: “La criatura racional, entre todas las demás –afirma Santo Tomás– está sometida a la divina Providencia de una manera especial, ya que se hace partícipe de esa providencia, siendo providente sobre sí y para los demás. Participa, pues de la razón eterna; ésta le inclina naturalmente a la acción y al bien debidos. Y semejante participación de la ley eterna en la criatura racional se llama ley natural” (32).

b) Creemos en un solo Señor, Jesucristo

La Alianza Nueva y Eterna

34. Los creyentes del Judaísmo y del Islam comparten con nosotros algunas cosas de las que acabamos de decir sobre el Dios Creador. Pero nuestra fe nos dice que Jesucristo es el Señor, que también él es Dios, igual al Padre en la divinidad. Jesús de Nazaret no es un profeta más entre los que han hablado de Dios y en nombre de Dios a los hombres. Ni siquiera es sólo quien mejor lo ha hecho.

Nosotros creemos que en él, en su adorable persona, es Dios mismo, el Hijo eterno del Padre quien nos habla en el lenguaje de nuestra carne. En la persona de Jesucristo la Alianza de Dios con el hombre llega a una intimidad insospechada: Dios y hombre se hallan unidos en él, sin confundirse, de un modo inseparable. Esto nos da un conocimiento específico tanto de Dios como del hombre, pues el Señor es a un tiempo “imagen de Dios invisible” (Col 1, 15) y “también el hombre perfecto” (33).

El Hijo único de Dios, con nosotros

35. La profecía de Isaías sobre el Dios con nosotros, el Emmanuel, llega a su pleno cumplimiento en Jesucristo. Dios ha estado siempre con los hombres y, de una manera especial, con su Pueblo. Pero su proyecto eterno de creación y salvación, su “economía salvífica”, incluye un modo único de estar con los hombres: compartiendo su humanidad en Jesucristo. Nosotros podemos hablar así de los proyectos y del ser de Dios precisamente porque Él mismo se nos ha manifestado en su Hijo. Escuchando la palabra del Señor y contemplando su vida, la Iglesia es conducida por el Espíritu a “la verdad completa” (Jn 16, 13) sobre Dios y el hombre. Las Escrituras se iluminan con la presencia de Jesucristo y Dios mismo perfila de este modo su verdadero rostro ante los hombres.

Dios es definitivamente Padre: el Padre de nuestro Señor Jesucristo. Jesús nos pidió que también nosotros le llamáramos Padre y por eso nos atrevemos a hacerlo. Pero Dios, antes que nada, es “su” Padre. Jesús distinguía siempre entre “Mi Padre y vuestro Padre” (Jn 20, 17). Tenía conciencia de que su relación con él era distinta que la de sus hermanos. Su vida y su destino hablan, efectivamente, de una relación única de Jesús con Dios. Él enseña y actúa con una autoridad suprema, como la de ningún profeta: la autoridad de quien “era” ya antes de la creación y la de quien juzgará la historia. El Reino de Dios que él anuncia, es decir, el poder mismo de Dios, llega con su propia persona al mundo. En cierto modo no es extraño que sus enemigos le acusaran de blasfemo, de haberse puesto en el lugar de Dios. Sin embargo, Jesús habló siempre del Padre como de alguien distinto de él. Nunca usurpó su lugar. Al contrario, toda su vida y su mensaje fueron dirigidos a cumplir su voluntad y darle gloria. La resurrección confirma a los ojos de sus discípulos que aquella pretensión de Jesús era verdadera: al salir victorioso del sepulcro, Jesús recibe del Padre, por el Espíritu que da la vida, la misma gloria que él le había dado con toda su existencia en la tierra. Era la gloria del Hijo único de Dios, del único que verdaderamente conocía al Padre y que nos lo ha revelado para siempre.

La compasión de Dios

36. El Crucificado era el Hijo de Dios. Quien en la cruz experimentaba con dolor la ausencia del Padre era también Dios, “de la misma naturaleza del Padre” (34). El Dios en quien creemos no es un Dios capaz sólo de estar “más allá del mundo”: ha estado también en el patíbulo de un condenado a muerte injustamente. A la

pregunta de “¿dónde está su Dios?” los cristianos pueden responder: en todos los lugares en los que están y por los que pasan los hombres. Él es verdaderamente un Dios con nosotros que nos maravilla por su amor en la cruz más aún que por su grandiosa creación (35). No aciertan a pensar bien la realidad de Dios quienes se lo imaginan como un soberano caprichoso no ligado más que a su propio arbitrio. Es verdad que Dios, el que “llama a la existencia a lo que no existe” (Rom 4, 17), es absolutamente libre, pero su omnipotente libertad no tiene nada que ver con la de un tirano veleidoso. Dios es fiel a sí mismo y a sus criaturas. La “entrega” del Hijo por nosotros es la prueba suprema de su fidelidad. La Iglesia no cesa de admirarse de esa fidelidad, que nos habla de un eterno amor divino: “¡Qué incomparable ternura y caridad! ¡Para rescatar al esclavo, entregaste al Hijo!” (36). La cruz de Cristo revela hasta el final la compasión de Dios. Ya los profetas habían hablado de un Dios de entrañas de misericordia (37). Pero la riqueza del amor de Dios manifiesta todo su esplendor con el “‘sufrimiento’ de Dios” (38) en la humanidad del Hijo, Juan Pablo II ha dedicado a esta increíble “filantropía” de Dios su carta encíclica *Dives in misericordia* (Rico en misericordia). Dios está con nosotros hasta el punto de cargar Él mismo con nuestros pecados en el Hijo. En su muerte “se expresa la justicia absoluta, porque Cristo sufre la pasión y la cruz a causa de los pecados de la humanidad”; pero una justicia “a la medida de Dios” (39), es decir, procedente del amor y conducente a él.

Amor a Dios y amor al hombre, inseparables

37. “Este gran Dios nuestro, humillado y crucificado” (40) es más amigo del hombre que el hombre mismo. Cuando se le preguntó por el primer Mandamiento de la Ley, Jesús respondió: “Amarás al Señor tu Dios...” Y añadió enseguida, sin que le hubiera sido preguntado: “El segundo es semejante a él: amarás a tu prójimo como a ti mismo” (Mt 22, 39). El Dios crucificado nos habla de que el amor a Dios es inseparable del amor al hombre. No es lo mismo el amor a Dios que el amor al hombre, pero son inseparables porque Dios y el hombre están inseparablemente unidos en Jesucristo hasta la muerte. Estando con nosotros hasta la sangre, Dios dice ya con claridad suprema hasta qué punto es valioso el ser humano ante sus ojos, esa “única criatura en la tierra a la que Dios ha amado por sí misma” (41). Todo hombre, también el condenado, el marginado, el que sufre de cualquier manera en el cuerpo o en el espíritu, tiene un motivo supremo para amarse a sí mismo: Dios está con él en su dolor. Ahí radica la fuente inagotable del amor al prójimo “como a uno mismo”. Si existe cierta fraternidad entre todas las criaturas, si todos los hombres somos hermanos por ser hijos del mismo Padre, la muerte de Cristo por nosotros nos hace verdaderamente hermanos en aquella sangre, la de Hijo, que “habla mejor que la de Abel” (Hb 12, 24). Nadie debe dejar de amar por ningún motivo: hay una sangre que nos ha capacitado a todos para amar; la misma que, derramada por todos, ha hecho a todos los hombres dignos del amor, en particular, a los más débiles y necesitados.

Lo que hagamos con los más pequeños de estos hermanos nuestros, lo hacemos con el mismo Jesucristo (cf. Mt 25, 40).

Quien entiende la vida de un modo unilateral, marcado solamente por la acción, la técnica y el consumo, no encuentra razón para amarse de verdad a sí mismo cuando deja de ser actor y productor. Entonces tampoco puede amar sin reservas a los demás, ni siquiera respetar la dignidad humana de quienes no son grandes actores ni productores: los débiles, los ancianos, los niños.

c) Creemos en el Espíritu Santo, Señor y dador de vida

El poder del Amor

38. “Es fuerte el amor como la muerte” (42). Dios no es todopoderoso por mantenerse en un lejano cielo desde el que gobernara a su arbitrio el mundo. No existe tal Dios. Dios está también en el mundo, incluso en la cruz, en la que precisamente muestra su verdadero poder: el poder del Amor. La muerte del Hijo no es aquella “muerte de Dios” proclamada por los falsos profetas del Siglo XX, cuyos engaños han conducido a muerte ignominiosa a tantos hombres y que, en cierto sentido, han propiciado incluso “la muerte del hombre”, profundamente herido en su dignidad y en su esperanza. La muerte del Hijo significa, por el contrario, la derrota y el fin de la muerte, pues lleva consigo “la victoria de nuestro Dios” (Sal 97). Dios vence sobre la muerte, aliada del pecado, desde lo más hondo de estos abismos de la lejanía de Dios. Hasta allí llega la presencia del Espíritu Santo, a quien confesamos como “Señor y dador de vida” (43). Allí aparecerá, por fin, en todo su esplendor y gloria lo que Dios es desde siempre en sí mismo: Espíritu y Amor.

El Dador de la Vida

39. El Espíritu era ya para los creyentes del Pueblo de la Antigua Alianza el Sopro poderoso de Dios que alienta “en el origen del ser y de la vida de toda creatura” (44). Pero “cuando se cumplió el tiempo” culminante de la manifestación de la gracia de Dios, el tiempo de la Encarnación del Hijo en las entrañas de María, cuya memoria especial nos disponemos a celebrar con toda la Iglesia en el Gran Jubileo del año 2000, el Espíritu Santo se manifestó también a la Humanidad como la presencia activa y permanente de Dios en el mundo que conduce a los hombres a la comunión de vida con Dios. “La Virgen concibe y da a luz al Hijo de Dios con y por medio del Espíritu Santo. Su virginidad se convierte en fecundidad única por medio del poder del Espíritu y de la fe” (45). Ya desde entonces el Espíritu alienta en la vida y la misión de Jesús, el verdadero “Mesías”, es decir, el “ungido” (Lc 4, 18) por Dios con su Espíritu para hacer presente en el mundo su Reino de misericordia. Y ese mismo Espíritu de Vida será el que glorifique al Crucificado resucitándolo de entre los muertos (46). La muerte no tiene poder sobre Aquél que es uno con el Espíritu de la Vida. Al contrario, con su muerte Jesús glorifica al Padre, quien, por la obediencia y la petición del Hijo, envía el Espíritu también a

los corazones de los creyentes. De este modo los hombres somos incorporados a la vida de Dios por su Espíritu, el Espíritu de Jesús, que nos enseña desde nuestro interior lo que es ser hijos de modo semejante a como lo es el Hijo eterno: “Dios envió a vuestros corazones el Espíritu de su Hijo que clama: ¡Abba! (Padre). Así que ya no eres esclavo, sino hijo; y si eres hijo, eres también heredero por voluntad de Dios” (Ga 4, 6-7).

La revelación de la Trinidad Santa y la Iglesia

40. El Dios con nosotros nos quiere con Él. Somos sus hijos, partícipes y herederos de su misma vida divina y eterna. Los caminos por los que Dios ha mostrado a la Humanidad su condición sublime y por los que nos ha dado la salvación son los mismos caminos por los que Él nos ha abierto el misterio insondable de su propio ser divino. Porque si la “gloria de Dios es que el hombre viva”, “la vida del hombre es la visión de Dios” (47).

No podemos comprender el misterio de Dios, pero sí podemos entenderlo como él mismo se nos ha revelado. No podemos comprender cómo Dios es Padre, es Hijo y es Espíritu Santo, siendo el mismo y único Dios; cómo es uno y lo mismo, es decir, la una y única Divinidad eterna y omnipotente, pero no el mismo, sino tres: el Padre, el Hijo y el Espíritu Santo, la comunión del Amor (48). Pero la Iglesia guarda este tesoro del conocimiento del Dios vivo y verdadero, el Dios con nosotros, y nos lo comunica de modo que podamos entenderlo, con la sabiduría de la fe, como la verdad que nos salva.

La comprensión de la fe es obra del Espíritu Santo en nosotros, que lleva a su cumplimiento en la intimidad de nuestras conciencias la gran obra pedagógica por la que Dios nos revela su mismo ser al tiempo que nos salva. La Iglesia es el instrumento privilegiado de esta pedagogía de Dios con la Humanidad. El Espíritu de Cristo “la construye y la dirige” de modo que aparezca ante el mundo “como el pueblo unido ‘por la unidad del Padre, del Hijo y del Espíritu Santo’” (49). La fe en el Dios vivo y verdadero tiene en la Iglesia su hogar y su suelo nutricio: de ella recibimos la Profesión de fe en su verdad y desarrollo completos. San Gregorio, “el Teólogo”, habla como sigue de la pedagogía de Dios que culmina con la obra del Espíritu en el tiempo de la Iglesia:

“El Antiguo Testamento proclamaba muy claramente al Padre, y más oscuramente al Hijo. El Nuevo Testamento revela al Hijo y hace entrever la divinidad del Espíritu. Ahora el Espíritu tiene derecho de ciudadanía entre nosotros y nos da una visión más clara de sí mismo. En efecto, no era prudente, cuando todavía no se confesaba la divinidad del Padre, proclamar abiertamente la del Hijo y, cuando la divinidad del Hijo no era aún admitida, añadir el Espíritu Santo como un fardo suplementario si empleamos una expresión un poco atrevida... Así por avances y progresos “de gloria en gloria”, es como la luz de la Trinidad estalla en resplandores cada vez más espléndidos” (50).

d) El Amor es creíble

Dios trino: el centro de nuestra fe

41. “El misterio de la Santísima Trinidad es el misterio central de la fe y de la vida cristiana (...). Es la enseñanza más fundamental y esencial en la jerarquía de verdades de la fe” (51). Al hablar del Dios trino no nos referimos, como parecen pensar algunos que se dicen católicos, a una especie de enigma curioso que en nada afectara a nuestra vida y a la comprensión del hombre y del mundo. Nuestra fe en el Dios trino, Padre, Hijo y Espíritu Santo, revela y respeta a la vez el misterio sublime e indecible de Dios. Nos abre así a la intelección más profunda posible de nosotros mismos, del sentido de nuestra vida en el mundo y de nuestro destino y, sobre todo, nos hace capaces de vivir de acuerdo con la verdad conocida. La glorificación de la Trinidad que, según decíamos al comenzar, es el objetivo central del Gran Jubileo del año 2000, es también el contenido fundamental de la vida cristiana. Glorificar a Dios es vivir ante Él en toda la plenitud y dignidad de nuestro ser de hijos y de hermanos. Quienes, en la comunión de fe en la Trinidad Santa, dan gloria a Dios con su vida, se convierten por el testimonio de su palabra y de sus obras en signo de la credibilidad de aquel Amor que Dios es.

Trinidad de Dios y dignidad humana

42. Creer que el Padre, el Hijo y el Espíritu Santo son el único Dios, que no existe sino en las tres divinas personas, lleva consigo el reconocimiento de nosotros mismos como personas. De hecho, la concepción del ser humano como persona, en el sentido de fin en sí mismo, nunca intercambiable ni instrumentalizable, adquirió su pleno desarrollo a la luz de la concepción de Dios como el Uno tripersonal. El ser humano es persona, en un primer acercamiento, por ser un individuo constituido por la relación al mundo y a sus semejantes en cuanto tales, es decir, por su capacidad de distanciarse ante las cosas y de acercarse a sus prójimos. Ahora bien, en el fondo de esta capacidad, en la que se expresa la dignidad cuasi absoluta de ser humano, se encuentra la relación fundamental al misterio divino que constituye la trama última de la existencia humana. La relación a Dios que abre al hombre a las cosas como mundo y a los otros como prójimos es lo que la antropología cristiana llama iconalidad divina del hombre: la criatura humana es tal por ser la única creada “a imagen de Dios”. Pero no a imagen de un Dios omnipotente en su lejanía solitaria. Este Dios sería más bien una triste imagen del hombre ensimismado y alejado de Dios y de los hermanos (52). El ser humano lleva en sí la huella del Dios cercano, del Hijo, que se ha unido a todo hombre y que está siempre con nosotros por su Espíritu Santo. El ser humano, en definitiva, es persona porque es una criatura destinada por Dios, antes de la creación del mundo, a estar para siempre con Él de modo semejante a como lo está el Hijo eterno, gracias al don de la vida divina que se le otorga por el Espíritu Santo. Ahí está la fuente verdadera de su ser y de su dignidad.

43. El ser personal no se agota en la individualidad. En cuanto persona el ser humano es un ser radicalmente solidario, que se recibe y que se dona. El Hijo lo recibe todo del Padre y todo se lo devuelve a él y así es glorificado por el Padre y el Espíritu. Cada ser humano está llamado a vivir según el modelo de Cristo. De este modo, a diferencia de Adán, que no supo agradecer los dones recibidos de Dios, sino que trató de usurpar para sí el lugar de Dios, el cristiano, siguiendo a Cristo, el Adán definitivo, aprende a agradecer los dones de Dios y a abandonar su egoísmo y su pecado. Se reconoce entonces a sí mismo como don de Dios para sí y para los demás y se capacita para la construcción de una verdadera “civilización del amor”. “Entonces la conciencia de la paternidad común de Dios, de la hermandad de todos los hombres en Cristo, ‘hijos en el Hijo’, de la presencia y acción vivificadora del Espíritu Santo, conferirá a nuestra mirada (...) un nuevo modelo de unidad del género humano en el cual debe inspirarse en última instancia la solidaridad. Este supremo modelo de unidad, reflejo de la vida íntima de Dios, Uno en tres personas, es lo que los cristianos expresamos con la palabra ‘comunión’” (53).

Dios es Amor

44. La vida íntima de Dios, que se nos ha revelado en Jesucristo como Trinidad Santa de Padre, Hijo y Espíritu Santo, es la vida del Amor. Si lo miramos bien, es poco decir que Dios nos tiene amor, como si pudiera también no tenérselo. Dios no sólo nos tiene amor, sino que es Amor (cf. 1 Jn 4, 8). Esa inefable comunión del Ser divino, en la que el Padre engendra al Hijo, en la que el Hijo glorifica al Padre y en la que el Espíritu vincula a los dos eternamente, es el Amor mismo. El Amor eterno y creador, por el que Dios es perfectamente feliz y absolutamente generoso en sí mismo, es el origen del ser de todas las cosas y, en particular, de las personas, que, dotadas de inteligencia y libertad, estamos también llamadas a vivir en comunión con Dios y los prójimos. La comunión en el Amor que Dios es nos habla de que la pluralidad y diversidad existente en la creación es buena, ya que tiene su origen en la misma alteridad que se da en Dios (54). La unidad del Dios vivo, lejos de estar reñida con la riqueza plural de la vida, es su fuente más profunda. Del Dios uno y trino aprendemos cómo la alteridad se fortalece precisamente en la comunión, en la entrega mutua, criterio de autenticidad de la verdadera tolerancia.

Conclusión: “Sí, Padre”

Hablar con Dios

45. Hablamos de Dios con honda alegría, como cuando Jesús exclamaba “lleno de la alegría del Espíritu Santo: te doy gracias, Padre... Sí, Padre” (Lc 10, 21). No acabaríamos nunca de hablar de Él; pero tenemos que terminar y nos parece que una buena manera de hacerlo es animando a la oración. Invitamos a todos a escuchar en lo hondo del alma la llamada de Dios a conocerle mejor para amarle

más y responderle con un gozoso “sí, Padre”. Si perdemos el gusto por Dios, si la misma palabra “Dios” significa poco para algunos, si la pregunta “¿dónde está su Dios?”, que nos dirige una cultura despojada de la fe, llega a inquietarnos demasiado ¿no será porque hablamos poco con Dios? ¿Buscas “pruebas” de Dios? Reza con perseverancia. ¿Buscas fortaleza para una vida esperanzada y justa? Ora en lo escondido al Padre. No debemos orar con un sentido utilitarista, sólo para conseguir cosas. La oración cristiana es antes que nada alabanza de la inmensa bondad de Dios, es descubrimiento de su infinita misericordia y es, por eso, conversión a Él. La oración verdaderamente útil es la que nos pone por entero en manos de Dios, la que nos libera para abandonar nuestros pequeños intereses y para que nuestro vivir sea por completo un vivir en Cristo. De este modo la oración nos cura, nos consuela y nos fortalece. Quien se encuentra de verdad con el Dios vivo, se pone enseguida en sus manos por la oración, que surge desde el fondo del alma como un impulso incontenible.

Encuentro con Dios

46. Gracias a Dios, hoy son muchos los que buscan el sosiego y el silencio para encontrarse consigo mismos. El ruido y el atropellado ritmo de vida que a veces se nos impone o nos imponemos nos cansan y nos hastían. Los monasterios y las casas de oración son lugares aptos para algunos tiempos fuertes de oración y de conversión a Dios. pero también en nuestra vida ordinaria hemos de tener algún tiempo para el encuentro silencioso con el Padre. Ciertas técnicas de concentración mental y de disposición de nuestro cuerpo pueden también ayudarnos a orar. Pero con tal de que no perdamos nunca de vista el meollo de la oración cristiana, que es “diálogo personal, íntimo y profundo, entre el hombre y Dios” (55); o como decía Santa Teresa de Jesús: “tratar de amistad, estando muchas veces tratando a solas con quien sabemos nos ama” (56). La oración es un encuentro personal, es un trato amoroso con Dios. No se puede orar a un Dios impersonal y lejano; no se ora cuando se hace mera introspección; no se ora cuando se pretende abandonar el peso de la existencia personal perdiéndose en la naturaleza o en un supuesto nirvana.

Se ora cuando, gracias al Espíritu Santo que se nos ha dado, nos volvemos al Padre como Jesús lo hace. La oración es encuentro con Jesucristo vivo, que nos devuelve de verdad a nosotros mismos y nos permite conocer a Dios no sólo de oídas, sino por experiencia propia. El encuentro acontece ante todo en la Iglesia, donde Cristo vive hoy. La Sagrada Escritura, la liturgia y los sacramentos son el principio y el fundamento de la oración del cristiano, que aunque se haga en soledad nunca será solitaria. El encuentro acontece en los hermanos, donde el Señor también quiere ser hallado. Como la caridad es criterio de la autenticidad de la oración, animando a la oración estamos llamando también a una vida de verdadera solidaridad, de comunión en la Iglesia y de comunión con todos, en particular, con los excluidos y necesitados. Porque, según acabamos de decir, la

oración auténtica nos convierte al Dios de la misericordia. Jesucristo ora por el testimonio de la unidad entre los suyos, vital para suscitar la fe: “que ellos también sean uno en nosotros para que el mundo crea” (Jn 17, 21) y nos pide que brillen nuestras buenas obras para que el Padre sea glorificado (cf. Mt 5, 16).

Bendito sea Dios

47. Hacemos nuestras, para concluir, las palabras de alabanza y adoración de la liturgia de San Basilio:

“Padre todopoderoso y digno de adoración, es verdaderamente digno y justo y conforme a la grandeza de tu santidad, alabarte, cantarte, bendecirte, adorarte, darte gracias, glorificarte, ofrecerte un corazón contrito y, en espíritu de humildad, un corazón humilde; a ti que eres tú solo realmente Dios.

¿Quién es capaz de alabarte como conviene, Señor del cielo y de la tierra..., Padre de nuestro Señor Jesucristo, Dios grande y Salvador, objeto de nuestra esperanza?

Cristo es la imagen de tu bondad, el sello que te reproduce perfectamente, que te manifiesta en él mismo a ti, Padre suyo. Él es el Verbo viviente, el Dios verdadero, la sabiduría anterior a los siglos, la vida, la santificación, el poder, la luz verdadera.

Por él se ha manifestado el Espíritu Santo, el Espíritu de la verdad, carisma de la adopción, arras de la herencia venidera, primicia de los bienes eternos, fuerza vivificante, fuente de santificación. Fortificada por él toda criatura racional y espiritual te rinde esta doxología eterna:

Santo, Santo, Santo, Señor Dios del universo”. (57)

¡Gloria a ti por los siglos, Dios con nosotros!

Madrid, 27 de noviembre de 1998

(1) Juan Pablo II, Carta Apost. Tertio millennio adveniente, 55.

(2) En. In Ps. 32, 1, 8 (CCL 38, 254).

(3) Cf. Comisión Episcopal para la Doctrina de la Fe, Esperamos la resurrección y la vida eterna (26.IX.1995) BOCEE 44 (1996) 49-58 y Ecclesia 55 (9.XII.1995) 1846-1855. En este documento sobre la esperanza cristiana y su respuesta a los desafíos a los que ella da hoy cumplida respuesta se habla también de que “junto a estas nuevas formas de falsa religiosidad, y a veces en estrecha convivencia con ella, se encuentra el fenómeno del culto más o menos cínico al propio provecho, como única meta de la vida” (nº 6).

(4) Una de estas incoherencias, que nos preocupa, y a la que trata de responder el documento que acabamos de citar -Esperamos la resurrección y la vida eterna- es la falta de fe en la Vida eterna en los mismos que dicen creer en Dios.

(5) Juan Pablo II, Carta Apost. Tertio millennio adveniente, 52. “La confrontación con el secularismo y el diálogo con las grandes religiones” son “los dos compromisos que serán ineludibles especialmente” en este último año preparatorio del Jubileo. Dado el objetivo de la celebración jubilar, que es la glorificación de la Trinidad santa, dichos compromisos marcarán sin duda también los próximos años de la vida de la Iglesia.

(6) Concilio Vaticano II, Const. Gaudium et spes, 19.

(7) Ibid.

- (8) Declaración Final, nº 2.
- (9) Juan Pablo II, Carta Apost. Tertio millennio adveniente, 35.
- (10) Cf. Concilio Vaticano II, Const. Lumen Gentium 1.
- (11) Juan Pablo II, Carta Apost. Tertio millennio adveniente, 35.
- (12) En este contexto se está perfilando una “nueva y más matizada relación entre la ciencia y la religión”. Pues, entre otras cosas, se está viendo mejor que “la ciencia puede purificar a la religión del error y de la superstición; y la religión puede purificar a la ciencia de la idolatría y los falsos absolutos”. Son citas de Juan Pablo II, As you prepare: carta del 1 de junio de 1988 al director del Observatorio Astronómico del Vaticano con motivo del tercer centenario de los Principia de Newton, trad. española: Ecclesia 2.422 (6.V.1989) 641-656. Esta esclarecedora carta se inscribe en el amplio magisterio de Juan Pablo II sobre el modo renovado de abordar la “urgente cuestión” de la relación entre fe y ciencia, entre conocimiento teológico y conocimiento científico.
- (13) “La constante que subyace a todos los demás problemas de la condición humana común no es más que la muerte. Sufrimiento, pecado, fracaso, decepción, incomunicación, conflictos, injusticias... la muerte está presente en todas partes y en cada momento como la trama opaca de la condición humana. Ciertamente, el hombre, incapaz de exorcizar la muerte, hace todo lo posible para no pensar en ella. Y no obstante es en ella donde resuena con más intensidad la llamada del Dios viviente”: Comisión Teológica Internacional, El cristianismo y las religiones (1997), nº 113.
- (14) Sto. Tomás de Aquino, Summa Theologiae, I, q. 2, a. 3.
- (15) Confesiones, I, 1.
- (16) Cf. Catecismo de la Iglesia Católica, 27-49.
- (17) Catecismo de la Iglesia Católica, 2566.
- (18) Juan Pablo II, Enc. Redemptoris missio, 55.
- (19) Comisión Teológica Internacional, El cristianismo y las religiones (1997), nº 90. El primer texto entrecomillado es de Pontificio Consejo para el Diálogo Interreligioso y Congregación para la Evangelización de los Pueblos, Instr. Diálogo y anuncio, nº 30. Cf. Concilio Vaticano II, Decl. Nostra Aetate, 2.
- (20) Cf. Juan Pablo II, Cruzando el umbral de la esperanza, 96s.: después de hablar de “una especie de raíz soteriológica común a todas las religiones” añade que “en vez de sorprenderse de que la Providencia permita tal variedad de religiones, deberíamos más bien maravillarnos de los numerosos elementos comunes que se encuentran en ellas”. Más adelante aporta, entre otros, el siguiente testimonio personal: “Inolvidable fue el encuentro con la juventud en el estadio de Casablanca (1985). Impresionaba la apertura de los jóvenes (musulmanes) a la palabra del Papa cuando ilustraba la fe en el Dios único” (107).
- (21) Comisión Teológica Internacional, El cristianismo y las religiones, nº 103.
- (22) B. Pascal, Pensées et opuscles, Pens. nº 799.
- (23) “Si lo comprendieras, no sería Dios”: Serm. 52, 6, 16.
- (24) Juan Pablo II, Enc. Fides et ratio, 28 y 31.
- (25) Ibid. 32.
- (26) Manuel García Morente, El “hecho extraordinario” (1940), en Id., Obras Completas, (Ed. de J.M. Palacios y R. Rovira), tomo II, volumen 2, Madrid 1996, 415-441, 431.
- (27) Pablo VI, Exhort. Apost. Evangelii nuntiandi, 26.
- (28) Misal Romano, Ordinario de la Misa.
- (29) Juan Pablo II, Enc. Evangelium vitae, 39.
- (30) Nada te turbe, en Obras Completas, B.A.C., Madrid 1982, 514.
- (31) Liturgia de las Horas, Himno de Laudes de la Memoria de San Francisco de Asís, 4 de Octubre.

- (32) Juan Pablo II, Enc. Veritatis splendor, 43. Citamos el texto aducido por el Papa de Summa Theologiae, I-II, q. 91, a. 2.
- (33) Concilio Vaticano II, Const. Gaudium et spes, 22.
- (34) Misal Romano, Profesión de fe (Símbolo Niceno-constantinopolitano: DS 125).
- (35) Una vez proclamada la lectura del libro del Génesis que narra la obra creadora de Dios, la Iglesia, llena de asombro, ora como sigue en la noche de Pascua: “Dios todopoderoso y eterno, admirable siempre en todas tus obras; que tus redimidos comprendan cómo la creación del mundo, en el comienzo de los siglos, no fue obra de mayor grandeza que el sacrificio pasqual de Cristo en la plenitud de los tiempos”: Misal Romano, Domingo de Pascua de resurrección. Vigilia pasqual. Oración colecta después de la Primera Lectura.
- (36) Misal Romano, Domingo de Pascua de resurrección. Pregón Pascual.
- (37) Cf. Oseas 11, 7-9; Jeremías 31, 20.
- (38) Juan Pablo II, Enc. Dominum et vivificantem, 39.
- (39) Juan Pablo II, Enc. Dives in misericordia, 46.
- (40) San Juan de la Cruz, Carta a la M. Ana de Jesús, en Obras Completas, B.A.C. Madrid, 1982, 898.
- (41) Concilio Vaticano II. Const. Gaudium et spes, 24.
- (42) Cantar de los Cantares 8, 6.
- (43) Misal Romano, Ordinario de la Misa. Profesión de fe.
- (44) Catecismo de la Iglesia Católica, 703, con citas de Sal 33, 6; 104, 30; Gn 1, 2; 2, 7; Qo 3, 20-21; Ez 37, 10.
- (45) Catecismo de la Iglesia Católica, 723, con citas de Lc 1, 26-38; Rm 4, 18-21; Ga 4, 26-28.
- (46) Cf. Catecismo de la Iglesia Católica, 648, con citas de Rm 6, 4; 2 Co 13, 4; Flp 3, 10; Ef 1, 19-22; Hb 7, 16.
- (47) San Ireneo de Lion, Adv. haer. IV, 20, 7.
- (48) “De modo que, al proclamar nuestra fe en la verdadera y eterna Divinidad, adoramos tres Personas distintas, de única naturaleza e iguales en su dignidad”: Misal Romano, Solemnidad de la Santísima Trinidad. Prefacio.
- (49) Concilio Vaticano II, Const. Lumen Gentium 4.
- (50) San Gregorio Nacianceno, Or. theol. 5, 26.
- (51) Catecismo de la Iglesia Católica, 234.
- (52) Cf. LXV Asamblea Plenaria de la Conferencia Episcopal Española, Instr. past. Moral y sociedad democrática, nº 21, BOCEE 50 (19.IV.1996) 88-97.
- (53) Juan Pablo II, Enc. Sollicitudo rei socialis, 40.
- (54) “El Hijo es desde la eternidad ‘otro’ respecto del Padre y, sin embargo, en el Espíritu Santo, es “de la misma naturaleza”: por consiguiente, el hecho de que haya una alteridad no es un mal, sino más bien, el máximo de los bienes. Hay alteridad en Dios mismo, que es una sola naturaleza en Tres Personas, y hay alteridad entre Dios y la criatura, que son por naturaleza diferentes”: Congregación para la Doctrina de la Fe, Carta Orationis formas, 14.
- (55) Congregación para la Doctrina de la Fe, Carta Orationis formas, 3.
- (56) Vida, 8, 5.
- (57) Cit. según E. Mercier - F. Paris, La prière des Églises de rite byzantine I, Chevetogne 1937, 270s.

“LA FAMILIA, ESPACIO DE RECONCILIACIÓN”

*Nota de la Subcomisión de Familia y Vida de la C.E.A.S.
para el Día de la Familia, 27 de Diciembre de 1998*

LA RECONCILIACIÓN

1. La palabra reconciliación tiene un rico contenido. Significa volver a la amistad personas enemistadas, perdonándose y acogiéndose de nuevo. La aplicamos hoy a la familia como lugar donde, este volver a la amistad las personas que la componen no sólo es posible, sino necesario y de gran importancia para el buen discurrir de la sociedad.

CONFLICTOS Y DIFERENCIAS ENTRE LOS SERES HUMANOS

2. Entre los seres humanos son inevitables las diferencias de puntos de vista, las opiniones encontradas, el cansancio de la convivencia continuada, los litigios que se originan tantas veces por derechos quebrantados, por injusticias no soportadas. También en la familia, como no podía ser de otro modo, acontecen envidias, enfados, poco reconocimiento de unos para con los otros, que quebrantan la convivencia y la comunión de personas, tan necesarias para la vida familiar.

¿BASTA LA JUSTICIA PARA RESOLVER LOS PROBLEMAS DE LA FAMILIA?

3. ¿Cómo resolver estos problemas en la familia? ¿Cómo ayudar a sus miembros a preservar la comunión, a volver a la amistad y al amor perdido o debilitado en tantas ocasiones, a la aceptación de los otros y al perdón que trae la paz a la casa y también a la sociedad en la que la familia está inmersa?

¿Basta la justicia –se preguntaba Juan Pablo II en la encíclica *Dives in misericordia* (nº 12)– para las relaciones entre los hombres, los grupos sociales, los pueblos y los estados? ¿Basta la justicia para solucionar los uno y mil pequeños percances en la convivencia familiar? La vida justa se debe exigir en la vida de los hombres y las sociedades. Y justicia es uno de los nombres de la paz. “Sería difícil no darse una cuenta de que no raras veces los programas que parten de la idea de justicia y que deben servir a ponerla en práctica en la convivencia de los hombres, de los grupos y de las sociedades humanas, en la práctica sufren deformaciones” (DM, *ibid*).

En nombre de una presunta justicia (histórica o de clase, por ejemplo), tal vez se aniquila al prójimo, se le mata, se le priva de la libertad, se le despoja de los elementales derechos humanos. La justicia por sí sola no es suficiente y en el ámbito de la familia aún es menos suficiente. El Papa exhorta, así, a que se le permita “a esa forma más profunda que es el amor plasmar la vida humana en las diversas dimensiones” (DM, *ibid*).

EL MILAGRO DE UN AMOR QUE SUPERA LAS DIFICULTADES

4. La reconciliación, el volver a la amistad perdonándose y acogiéndose de nuevo, es vital para la familia; y en ella se realiza multitud de veces, produciéndose

así, constantemente, el milagro de un amor que supera dificultades y deseos de rupturas. El primer cometido de los miembros de la familia es el de vivir fielmente la realidad de la comunión, desarrollándose así la auténtica comunidad de personas por el amor. Sin el amor, la familia no es una comunidad de personas, ni puede crecer ni puede siquiera vivir, como tantas veces constatamos en rupturas y divorcios.

“El amor entre el hombre y la mujer en el matrimonio y, de forma derivada y más amplia, el amor entre los miembros de la misma familia... está animado e impulsado por un dinamismo interior e incesante que conduce a la familia a una comunión cada vez más profunda e intensa, fundamento y alma de la comunidad conyugal y familiar”. Son unas bellas palabras de Juan Pablo II, en *Familiaris Consortio* (FC 18).

¿DÓNDE ENCONTRAR UN ESPACIO PARA LA RECONCILIACIÓN?

5. Ante tantas familias rotas, origen de numerosos males para la sociedad, como son las agresiones, los odios, los desajustes para con los hijos, los malos tratos a la mujer, ¿dónde encontrar un espacio para la reconciliación, que devuelva la amistad a los que, por no perdonarse, están enemistados? Estamos convencidos que en la propia familia, pero será necesario experimentar la paternidad de Dios, el Padre que nos acoge como hijos y que siempre nos perdona. Recordamos el grito de san Pablo en 2 Cor 5.20: “Dejaos reconciliar con Dios”.

Sólo la gracia de Dios, capaz de curar las heridas que producen en el corazón humano los pecados, puede originar que cada familia sea espacio abierto al perdón y la reconciliación.

JESUCRISTO NOS HA MOSTRADO AL PADRE QUE PERDONA ACOGIENDO A SUS HIJOS

6. Jesucristo nos ha mostrado de este modo al Padre: perdonando. Y aprender los esposos y enseñar a los propios hijos a vivir en la presencia de este Abba, a quien podrán confiarle su vida, es maravilloso. Dios siempre espera y perdona, como muestra Jesús en la parábola del hijo pródigo (Lc 15, 11-32). Estamos convencidos de que la reconciliación personal con Dios es la condición previa necesaria para poder realizar la reconciliación y paz también en la sociedad humana.

Cada uno está llamado a aportar su personal contribución a la reconciliación. El bien de cada persona y el de la entera sociedad depende de la solidez de la familia que se configura como comunidad de vida y amor. La Iglesia está convencida de que el bienestar personal y el de la sociedad está especialmente unido al bienestar de la familia. Un matrimonio que haya entrado en crisis, un matrimonio que desde el punto de vista humano está próximo a la ruina, un matrimonio que se hace duro por la mutua desconfianza de los esposos, sólo puede salvarse a condición de que los cónyuges sepan perdonarse recíprocamente y actúen con perseverancia hacia una reconciliación y una mutua acogida.

LA RECONCILIACIÓN CON DIOS

7. Pero también creemos que es parte de esa reconciliación y que ayuda a ella, la reconciliación con Dios mediante una buena confesión personal, ya que toda ofensa hecha a nuestro prójimo es también ofensa a Dios. “No excluyáis a Dios en la reconciliación entre los hombres y aferraos a ese medio de salvación que se llama confesión y que da la paz interior que sólo el Señor puede dar. Matrimonio y familia sólo pueden responder a su altísima llamada cristiana, cuando la práctica regular de la confesión y confesión personal y de la reconciliación por medio de la confesión tiene su puesto fijo en la vida de los esposos y de los miembros de la familia” (Juan Pablo II. Homilía en Liechtenstein, 8.09.1985).

8. Las tareas de la familia cristiana en el mundo de hoy son múltiples e importantes: la reconciliación es, sin duda, importante y urgente. Santa María, en cuyo seno materno comenzó a existir Jesucristo, y San José intercedan ante el Padre por cada una de nuestras familias. La paz del hogar de Nazaret quiera Dios que se extienda a cada una de nuestras familias y a toda la familia humana.

ÍNDEX

ANY 1998

SECCIÓ OFICIAL

SANTA SEU

- Instrucció sobre algunes qüestions referents a la col·laboració dels laics al ministeri sacerdotal 7
- Congregació per la Doctrina de la Fe. Reglament per a l'examen de les doctrines 29
- Secretaria d'Estat. Agraïment per l'Òbol de Sant Pere 115
- Congregació per les Esglésies Orientals. Col·lecta "Pro Terra Sancta" 115
- Carta Apostòlica «Dies Domini» del Papa Joan Pau II sobre la santificació del Diumenge 331
- Carta Apostòlica «Ad tuendam fidem» amb què s'afegeixen algunes normes al Codi de Dret Canònic 373
- Secretaria de Estado. Agradecimiento por la felicitación de la Diócesis al Santo Padre en el XX aniversario de su Pontificado 376
- Secretaria de Estado. Agraïment per l'òbol de Sant Pere 455
- Oració de Joan Pau II per al tercer any de preparació al Jubileu 455

PRELAT

- Homilia de la Festa de Sant Antoni (17-I-1998) 34
- Homilia de la Festa de Sant Joan Bosco (31-I-1998) 36
- Homilia de la Jornada de la Vida Consagrada (1-II-1998) 39
- Homilia de l'Eucaristia de "Vida Creixent" (2-II-1998) 42
- Homilia de la Festa de Santa Maria en la Presentació del Senyor (2-II-1998) 44
- Homilia de l'Eucaristia de "Mans Unides" (6-II-1998) 46
- Homilia del Dimecres de Cendra (25-II-1998) 48
- Paraules en l'obertura de la tercera sessió de l'etapa diocesana de l'Assemblea (24-I-1998) 49
- Paraules en l'obertura de la quarta sessió de l'etapa diocesana de l'Assemblea (28-II-1998) 52
- Paraules en l'acte del lliurament dels premis del Diari "Menorca" (16-I-1998) 54
- Exhortació per la Setmana de Pregària per la Unitat dels Cristians ... 55
- Exhortació per la Jornada de la Vida 56
- Exhortació per la Campanya contra la Fam 57

· Exhortació per la Quaresma	59
· Invitació per la celebració de Sant Antoni	60
· Invitació per l'Aplec de l'Esperit	60
· Decret de promulgació de les Propostes d'actuació de l'Assemblea Diocesana de Menorca	117
· Propostes d'actuació de l'Assemblea Diocesana de Menorca	119
· Decret d'aprovació definitiva del Reglament Intern de les Cases Sacerdotals de la Diòcesi de Menorca	151
· Homilia en la inauguració del centenari de la mort de Sor M ^a Rafaela del Sagrat Cor, Fundadora de les Germanes Missioneres dels Sagrats Cors (8-III-1998)	151
· Homilia de la Missa Crismal (8-IV-1998)	154
· Homilia de la Festa de Pasqua (12-IV-1998)	156
· Homilia de l'Eucaristia de clausura de l'Assemblea Diocesana (18-IV-1998)	159
· Paraules en l'obertura de la quinta sessió de l'etapa diocesana de l'Assemblea (28-III-1998)	163
· Exhortació per al Dia del Seminari	164
· Invitació a la Missa Crismal	165
· Invitació a col·laborar en les "24 hores de pregària"	166
· Decret d'aprovació definitiva dels Estatuts de l'Institut Diocesà d'Economia del Clergat (I.D.E.C.) del Bisbat de Menorca	223
· Decret de nomenament d'un nou Postulador del Procés de Beatificació del Rvnd. Joan Huguet Cardona	223
· Decret de renovació del càrrec de Vicari Judicial	224
· Decret sobre la determinació de l'estipendi de la Missa	224
· Homilia en la trobada dels Capítols Catedralicis de la Tarraconense i de Barcelona en el IV Centenari de la Dedicació de la Catedral de Tortosa (7-V-1998)	225
· Homilia del funeral de les religioses Antonia Cots, Isabel Olaiz i Antonia Pieras mortes en accident (25-V-1998)	228
· Exhortació per la Jornada de Pregària per les Vocacions	230
· Exhortació per la Jornada "Menorca Missionera"	231
· Exhortació per al Dia dels Malalts	232
· Exhortació per la Jornada de Vida Contemplativa	233
· Exhortació per al Dia Nacional de Caritat	234
· Exhortació per al Dia del Papa	235
· Exhortació amb ocasió de la visita "ad limina"	236
· Exhortació davant un nou curs pastoral	237
· Record de la Peregrinació Diocesana a Terra Santa	238

· Benvinguda als nostres visitants	239
· Amb ocasió de la Visita Pastoral a la Parròquia del Carme, de Maó	241
· Carta al Papa Joan Pau II en el 20 Aniversari del seu Pontificat	377
· Carta als preveres, diaca, religiosos i religioses de la Diòcesi en el 20 Aniversari del Pontificat del Papa Joan Pau II	377
· Homilia de la Festa de la Mare de Déu de Gràcia (8-IX-1998)	378
· Homilia de l'ordenació de diaca de Josep Lluís Ponsetí Pons (26-IX-1998)	381
· Homilia de la Missa en el 70 aniversari de la fundació de l'Opus Dei	383
· Homilia de la Missa pels 50 anys de professió religiosa de Sor Pacífica Janer, Sor Rafela Gomila i Sor Isabel Mayol (11-X-1998)	386
· Homilia de la inauguració de la Visita Pastoral a la Parròquia del Roser de la Catedral (11-X-1998)	388
· Exhortació per al Dia del Turisme	390
· Exhortació amb ocasió del 20 aniversari del Pontificat de Joan Pau II	391
· Exhortació per al Domund	392
· Edicte de Benedicció Papal	458
· Autorització d'ús d'un temple a l'Església Anglicana de Menorca	459
· Homilia del XXV Aniversari de la Romeria de la Terra Alta a Montserrat (14-XI-1998)	460
· Homilia del 75 Aniversari del Club Nàutic de Ciutadella (12-XIII-1998)	465
· Homilia de clausura dels actes commemoratius dels 200 anys de la Parròquia de Sant Bartomeu, de Ferreries	467
· Invitació als preveres a un recés mensual	469
· Exhortació per al Dia de l'Església Diocesana	470
· Exhortació de Nadal	471
· Exhortació sobre el Dia de la Família	472
· Déu és Amor	473
· La promoció dels drets humans i l'Església Catòlica	474
· Carta als joves de Menorca	475
VICARIA GENERAL	
· Comunicació sobre la Jornada de Formació Permanent del clergat	61
· Publicació de "Jesucristo, Buena Noticia"	62
· Recés de Setmana Santa i trobada festiva dels sacerdots	167
· Trobada de preveres, religiosos/es al Toro	168

· Jornades de formació permanent del clergat	242
· Reunió de Delegats Diocesans	243
· Comunicació als preveres a l'inici d'un nou curs pastoral	393
· Comunicació als preveres sobre formació permanent	395
· Calendari Diocesà 1998-99	395
· Comunicació als preveres sobre formació permanent	480
· Comunicació sobre recés d'Advent	481
VICARIA JUDICIAL	
· Memoria del curso 1996-1997 de las causas para declarar la nulidad del matrimonio	398
· Memoria del curso 1997-1998	400
SECRETARIA GENERAL	
· Nomenament	63, 169, 243, 402, 482
· Dies de dijuni i abstinència	63
· Solemnitat de Sant Josep i Dia del Seminari	63
· Benedicció Apostòlica	169
· Confirmacions	169, 244, 403, 482
· Eleccions d'Abadesses	170
· Festa de Sant Pere	244
· In pace Christi:	
- Sor Antonia Cots Ortiz	245
- Gna. Isabel Olaiz Lizaso	245
- Sor Antonia Pieras Juan	246
· Propostes per a professors de formació religiosa	402
· Associacions	482
· Nova Junta de Confer Diocesana	483
· Comunicat sobre el 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans	483
ORGANISMES DIOCESANS	
- Assembla Diocesana	
· Convocatòria de reunió de la Comissió Organitzadora (10-I-1998)	64
· Acta de la reunió de la Comissió Organitzadora (10-I-1998)	64
· Convocatòria de reunió de la Comissió Organitzadora (21-II-1998)	67
· Convocatòria de la V ^a Sessió Plenària	170
· Clausura de l'Assembla Diocesana. Crònica	171
· Acta de la reunió de la Comissió Organitzadora (21-II-1998)	407
- Consell Diocesà d'Economia	
· Reunió ordinària. Acords (13-II-1998)	68
· Reunió ordinària. Acords (24-IV-1998)	174
· Convocatòria de reunió (5-XI-1998)	490

· Crònica de la reunió (5-XI-1998)	490
· Convocatòria de reunió (26-XI-1998)	491
· Crònica de la reunió (26-XI-1998)	491
· Pressupost 1999	492
· Col·lectes 1998	493
– Comissió de Patrimoni	
· Reunió ordinària. Acords (5-II-1998)	69
– Delegació de Joventut	
· Aplec de l'Esperit	70
· Carta als pares dels joves universitaris	410
· Presentació de la “Carta als joves”	503
– Delegació d'Ecumenisme	
· Ante la Semana de la Unidad	71
· Pregària ecumènica de Pentecosta	264
– Consell del Presbiteri	
· Convocatòria de reunió ordinària (25-III-1998)	173
· Convocatòria de reunió ordinària (19-VI-1998)	246
· Formació Permanent dels Preveres	247
· Full Informatiu de la sessió ordinària (25-III) i de les sessions extraordinàries (31-III, 2 i 7-IV-1998)	250
· Full Informatiu de la sessió ordinària (19-VII-1998)	403
· Convocatòria de sessió ordinària (14-X-1998)	404
· Full Informatiu de la sessió ordinària (14-X-1998)	405
· Carta als sacerdots sobre la revisió del Directori Sacramental	406
· Full Informatiu de la sessió ordinària (14-X-1998)	483
· Convocatòria de sessió ordinària (16-XII-1998)	484
– Delegació de Mitjans de Comunicació Social	
· Comunicació	175
– Delegació de Pastoral de la Salut i Caritas	
· Dia del Malalt: El voluntariat	176
– Consell Pastoral Diocesà	
· Convocatòria de reunió (13-VI-1998)	252
· Convocatòria de reunió (26-IX-1998)	406
· Convocatòria de reunió (19-XII-1998)	485
· Preparació del Pla Pastoral Diocesà 1999-2003	486
· Acta de la reunió (30-X-1998)	488
– Seminari Diocesà	
· Inauguració de les obres de consolidació i remodelació del Seminari	254
· I. Invitació del Sr. Rector	254

- II. Crònica de l'acte	254
- III. Paraules del Sr. Vicari General i Rector del Seminari	256
- IV. Paraules del arquitecte, Sr. Jordi Pons Mercadal	259
- V. Paraules del Conseller de Treball i Formació del Govern Balear, Sr. Guillem Camps	261
- VI. Paraules del Sr. Bisbe	262
- Delegació de Catequesi	
· Revisió de curs	263
· Escola d'estiu	264
- Institut Diocesà de Teologia	
· Programa del curs 1998-99	410
- Delegació Diocesana d'Ensenyança	
· Informacions iniciant un nou curs	411
- Confer Diocesana	
· Memoria Curso 1997-98	501
· Proyecto Curso 1998-99	502
SECCIÓ INFORMATIVA	
- Activitats del Sr. Bisbe	73, 178, 266, 413, 504
- Crònica Diocesana	
· Pregària Ecumènica:	
* Crònica	75
* Homilia del Sr. Bisbe	75
* Homilia del Rvnd. Dr. S.E. Stephens, de l'Església Anglicana ..	77
· Vè. Aplec Missioner Infantil	78
· Diada de Vida Creixent	79
· Presentació de l'Informe FOESA sobre la pobresa a les Illes Balears	
* Hi ha pobres aquí?	180
* Prólogo de los Obispos de las Baleares al estudio de FOESA	181
- Actes del Sr. Bisbe en la visita "ad limina"	268
· Vetla de Santa Maria al Santuari del Toro	269
· Mort de tres religioses	270
· Aplec de l'Esperit	271
· Inauguració de les obres de Sant Joan de Missa	272
· Peregrinació Diocesana a Terra Santa	273
· Crònica Diocesana	506

SECCIÓ DOCUMENTAL

- Missatge del Sant Pare per la celebració de la Quaresma 1998 81
- Mensaje del Papa con ocasión de la VI Jornada Mundial del Enfermo (11-II-1998) 84
- Mensaje del Santo Padre para la XXXV Jornada Mundial de Oración por las Vocaciones (3-V-1998) 89
- Carta de Juan Pablo II con ocasión del L Aniversario de la Carta de los Equipos de Nuestra Señora 94
- Subcomisión Episcopal para la Familia y Defensa de la Vida. “La vida, un regalo del Espíritu” 97
- Comisión Episcopal de Relaciones Interconfesionales. Semana de Oración por la Unidad de los Cristianos 1998 101
- Carta del Santo Padre a los Sacerdotes para el Jueves Santo de 1998 183
- Missatge del Papa per a la Jornada Mundial de la Joventut 1998 192
- Mensaje del Papa para la XXXII Jornada Mundial para las Comunicaciones Sociales 199
- Comisión Permanente de la Conferencia Episcopal Española. La eutanasia es inmoral y antisocial 202
- Comisión Episcopal de Pastoral Social. La solidaridad da sentido a tu vida. Día del Amor Fraternal 209
- Discurso de Juan Pablo II a los Obispos de las Provincias Eclesiásticas de Santiago, Burgos, Zaragoza y Pamplona en su visita “ad limina” (29-IX-97) 275
- Discurso de Juan Pablo II a los Obispos de las Provincias Eclesiásticas de Madrid, Mérida-Badajoz, Toledo, Valladolid y Arzobispo Castrense en su visita “ad limina” (15-XI-97) 280
- Discurs del Sant Pare amb motiu de la visita “ad limina” de l’Arquebisbat de i Barcelona i de les Províncies Eclesiàstiques de Tarragona i d’Oviedo 284
- Discurso del Santo Padre a los Obispos de las Provincias Eclesiásticas de Granada, Sevilla y Valencia en su visita “ad limina” (7-VII-98) 288
- Comissió per les Relacions Religioses amb el Judaisme. Recordem: Una reflexió sobre la Xoà 293
- Congregació per l’Educació Catòlica. L’Escola Catòlica en el llindar del Tercer Mil·lenni 301
- Consell Pontifici per la Família. La disminució de la fecunditat en el món 310

· Comisión Permanente de la Conferencia Episcopal Española. El aborto con píldora también es un crimen	317
· Mensaje del Papa Juan Pablo II con motivo de la Jornada Mundial del Emigrante y del Refugiado (27-IX-1998)	416
· Mensaje del Papa Juan Pablo II para la Jornada Mundial de las Misiones 1998	420
· Missatge del Papa Joan Pau II als Moviments eclesials i a les noves comunitats	424
· Congregació per la Doctrina de la Fe. Nota doctrinal que explica l'última fórmula de la professió de fe	428
· Congregación para la Doctrina de la Fe. Notificación sobre los escritos del Padre Anthony de Mello	435
· Nota del Comité Ejecutivo de la C.E.E. ante el nuevo debate sobre el aborto en el Parlamento	437
· Nota del Obispo Secretario de la C.E.E. tras la votación en el Congreso de tres proposiciones de ley para la ampliación del aborto .	438
· Declaración de la Comisión Permanente de la C.E.E. Con la píldora también se mata	438
· Secretariat Interdiocesà de Pastoral de Joventut. Proposta de pastoral de joventut de Catalunya i Balears	439
· Carta Apostólica del Papa en forma de "motu proprio" sobre la naturalesa teòrica i jurídica de les Conferències de Bisbes.	511
· "Incarnationis Mysterium". Bula de convocación del gran Jubileo del año 2000	522
· Comisión Episcopal para la Doctrina de la Fe de la C.E.E. - "Fides et Ratio". Presentación.	537
- LXX Asamblea Plenaria de la C.E.E. "Dios es amor". Instrucción Pastoral.	543
· Subcomisión Familia y Vida de la C.E.E. "La familia, espacio de reconciliación". Nota para el Dia de la Familia	567

